Eugen Istodor

101 cărți românești de citit într-o viață

POLIROM

Eugen Istodor

101 cărți românești de citit într-o viață

POLIROM

POLIROM

Eugen Istodor

101 cărţi româneşti de citit într-o viaţă

POLIROM
2012

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-3278-7
ISBN PDF: 978-973-46-3279-4
ISBN print: 978-973-46-3230-5

Coperta: Carmen Parii
Pe copertă: © iStockphoto.com/Anthia Cumming

elefant.ro

EUGEN ISTODOR (n. 1965), absolvent al Facultăţii de Litere, Universitatea din Bucureşti, semnează rubrici permanente în săptămînalele *Caţavencii* şi *Dilema Veche*. Nepriceput la multe, a făcut de toate: a predat cursuri de interviu, reportaj şi blogging la CJI (1997-2002), Fundaţia „Calea Victoriei” (2011-prezent), a colaborat la *Cotidianul* (2004-2009), a realizat emisiuni la Realitatea TV şi TVR şi a cîntat prin crîşme cu lăutarul Gigi Melody. Cu mare plăcere alcătuieşte cărţi: *Interviuri contra naturii* (interviuri cu oameni politici, Nemira, 1997), *Oameni cu care aş muri de gît* (interviuri cu oameni simpli, Nemira, 2000), *Vieţaşii de pe Rahova* (Polirom, 2005; ediţia a II-a, Polirom, 2008), *Cartea vieţii mele* (Polirom, 2007), *Dicţionarul ideilor fixe* (Polirom, 2009), *Lipscani, ghid turistic şi de chefuri* (ART, 2011). Este membru al Uniunii Scriitorilor din România (2008). Vă răspunde sigur pe istodor.ro sau facebook/istodor.

10 + 1 precizări despre *101 cărţi*

1. Lista Istodor a cărţilor bune de citit în 2012 din literatura scrisă românească (poezie, proză, eseu). Fără rătăciri lingvistice sau sentimentale, fără revanşă, ură, naţionalism, datări conjuncturale, necesităţi didactice, rău ideologic sau urgenţe politice. *Ai căutat? Aici găseşti.*
2. Cinci-şase ani de citit sistematic. Peste două sute cincizeci de autori citiţi. Fiecare autor, în medie, are cel puţin două-trei cărţi importante, dar, cinstit fiind cu mine însumi şi cu demersul meu, n-am ignorat nimic. Peste o mie de cărţi, cele mai multe citite cap-coadă, altele doar răsfoite. *Aventura mea.* N-am citit toată literatura lumii, nici măcar toată literatura română. Nimeni nu face acest lucru. Avînd prestigiul altor selecţii: Maiorescu, Călinescu, Lovinescu, Manolescu, Negrici, nu am „redescoperit America”, iar dacă o carte a fost preamărită, am cîntărit de cîteva ori pînă am adăugat-o/respins-o.
3. Ca tot românul, enciclopedist, nu m-a răbdat sufletul şi am semănat o „sămînţă” de rod din sociologie-antropologie, istorie, filosofie, ştiinţe politice şi, păcatul meu, gastronomie. Efect al felului meu de-a citi o viaţă, lacom, *„amestecînd” arome, cărţi şi tării.*
4. Şi, cum *101 cărţi* deschide fereastra spre altele, jocul se reia la infinit. Astfel, mi-am provocat contemporanii, specialişti umanişti, să-mi alcătuiască un clasament minim de cărţi româneşti din domeniile lor. În capitolul „Dar asta este deja altă poveste”, avem călăuze de nădejde: Lucian Boia pentru istorie, Vintilă Mihăilescu pentru sociologie-antropologie,

Cristian Preda pentru ştiinţe politice, Andrei Găitănaru pentru religie, Sorin Vieru pentru logică-filosofie şi Cătălin Cioabă pentru filosofie.

5. Lipseşte o selecţie de carte din domenii teoretice, precum istoria culturală, istoria literară, critica literară, teoria literaturii. Autorii acestor domenii, unii dintre ei, sînt *„arbitrii” Listei şi mentorii mei*. De la ei am învăţat criteriile de valoare şi felul de a alcătui această carte. Asta explică absenţa lor din înşiruirea mea, dar nu justifică alegerile mele.

6. Cărţile alese de mine le veţi găsi *aşezate în ordinea cronologică* a apariţiei sau a integrării lor în circuitul public, într-o ediţie critică recunoscută de specialişti, impusă prin notorietate.

7. Esenţialul spus memorabil în deschiderea fiecărei analize de carte. Cîte o fantezie, o corespondenţă cu alte arte, ici-colo, spre finalul prezentărilor.

8. Dincolo de bătălii ideologice, curente, ideologii, uitări, mode, cartea mea a practicat unificarea valorilor, *„repatrierea uitaţilor”*, a exilaţilor. Greşeală fatală din punct de vedere teoretic, pentru care-mi aştept cleveteala şi pedeapsa. Nu-mi pasă. Scriitori în limbi străine, Eliade, Cioran, Müller, Codrescu, trebuie citiţi şi cu inimă şi minte românească. Constitutiv aici s-au format şi-n cărţile lor acest detaliu, uneori, a făcut diferenţa. În lumea largă.

9. Prietenul meu Viorel Moţoc mi-a dat „cazně”. Ideea lui: fiecare carte-şi are cititorul ei, caută-i! Aşa s-au născut *declaraţii de amor, semne de plăcere şi carte.*

10. Spre final, scurte biografii, spre a aşeza autorul în lumea lui.

11. 101 cărţi? Fiindcă n-avem 1.001.

Epistolă către un tînăr cititor. Scrisoare către un june scriitor

Frumosul nebun al marelui oraş

Din poză, Goga mă privea. Întorcea ochii după mine. Recitasem Goga, cum o făcusem şi cu Eminescu, Coşbuc, Blaga, cu voce tare, frenetic, urcat pe un scaun, pînă la istovire, în apartamentul de bloc cu pereţii de biscuit. Singur. Ciudat, doar Goga întorsese capul după mine. Răguşeam, beat de cuvinte. Simţeam dureros versurile. Mă dureau fălcile, îmi secase gura, mă înţepa ficatul. Zdrobit în scaun, pescuiam himerele vertijului meu şi le transcriam pentru compunerea mea şcolară. Proces-verbal al unei scurte reprezentaţii, lucrare fără înţeles pentru cei din jur. Exaltări transcrise pe foi dictando, pasiune cu linie ordonată, trasă foii la margine.

La liceu, profesoara mea Veronica Voineag, uluită la început de iniţiativele mele, mă lăuda rar, tăcea des şi muţenia ei părea îndemn să-mi continui excesul ilogic şi să mi-l exersez şi asupra altor autori.

Istoria Literaturii sînt eu

Aceasta a fost perioada mea avangardistă. Urmase altora. Prima, în care tatăl meu îmi scria compunerile şi eu le transcriam, perioadă lungă de vreo opt ani, şi a doua, patriotică, în care eram apreciat pentru poeziile mele, în stil Adrian Păunescu, în şcoala generală, fiind pradă spectacolelor bucureştene de la Circ, unde eram nelipsit. Cred că refăceam individual spiritul istoriei literaturii române. Nu-i aşa? Întîi, atent la tot şi la toate,

învăţasem să transcriu, precum copiştii manuscrise, apoi imitam imitaţia, şi-n sfîrşit lovitura de graţie – ruptura cu tradiţia.

Trăiam în liceu „avangarda” mea! Şi o hrăneam cu ore petrecute în biblioteci, cea Universitară şi cea Municipală. Mîngîiam cărţile. Reprezentam cuvîntul, prin gest, rostire. Luam cărţi cu ochii închişi din raft. Notam cuvinte, le jucam, deschideam *DEX*-ul la întîmplare şi furam culorile ce-mi închipuiam a avea slovele. Lecturile mi-erau extaziate. Vînam cuvinte preţioase, pentru a-mi înflori lucrările şcolare.

Cărţile care m-au făcut om

Citată des la şcoală, mi-a ieşit în cale *Istoria* lui Călinescu. Exact pe sufletul meu. Extazul extaz cere. M-a zdrobit. Încîntare. Delicii. Cuvintele lui Călinescu mă supuneau. Şi ce îmbinări şi ce rotunjimi. Supus cuvintelor lui Călinescu, am hotărît să transcriu *Istoria*. S-o copiez. Să nu mai scriu nimic, ci doar să transcriu. Să tac, să acumulez, să mă îmbib, să intru astfel în miezul ei, să-i cîştig încrederea, să-i cuceresc taina. Imposibil, gîndeam, ca măcar o aripă din harul ei să nu mă înalţe-înveţe să scriu. Şi am umplut caiete groase de peste 200 de file în care copiam *Istoria*. Fără nici o grabă. Era şi este, pentru mine, povestea fundamentală ce mă constituie ca om, ca intelectual. Da, *Istoria* lui Călinescu, povestea cărţilor şi scriitorilor români, alături de cea a supravieţuirii din *Decameronul*, a prieteniei din *Epopeea lui Ghilgameş*, a dragostei din *O mie şi una de nopţi*. Nu-mi văd rostul omenesc fără aceste cărţi.

Umpleam paginile celui de-al patrulea caiet dictando cînd, de ziua mea, părinţii mi-au dăruit *Istoria literaturii* a lui Călinescu, ediţia Piru, proaspăt apărută. Era de ziua mea, i-am urît. Ură, pir, venin, blestem. Mult timp nu i-am privit în ochi. Mult timp după aceea, mergeam la *Istoria* mea s-o transcriu, dar gestul meu nu mai avea nici un rost.

Profesori, mentori, modele

Intrarea la Facultatea de Litere m-a făcut să uit de istoria mea. În primii ani de facultate am privit hîd la elogiul unei literaturi mediocre. Profesorii! Vremurile! Pedagogia! N-am mai scris nimic personal. N-am mai citit literatură română. Umblam pe la cenaclurile lui Nicolae Manolescu, Mircea Martin şi Ovid Crohmălniceanu, învăţam de la Iaru şi Cărtărescu, Ioana Pârvulescu şi Cristi Popescu atitudinea, judecata, polemica. Rutina şi mediocritatea pedagogică inerentă oricărei instituţii mi-au fost alungate în anii ultimi ai cursurilor de Florin Manolescu, Nicolae Manolescu, Mircea Martin, Eugen Simion, Mihai Marta, Victor Ciobanu, Mihai Zamfir. Bravi profesori! Cu ei însă m-am aruncat în oceanul teoriei literaturii, al limbii, al literaturii universale şi comparate. Mintea mea! Profesorii mei! Şi, într-un final, semn al înţelegerii mele de atunci, mi-am făcut licenţa cu o istorie a metamorfozei de la măgarul lui Apuleius la gîndacul lui Kafka.

Am fost consecvent apoi. Am făcut cum m-a tăiat capul: i-am ascultat fidel pe Monica Lovinescu & Virgil Ierunca la Europa Liberă, am sorbit-recitit „taifunul şi cutremurul” Eugen Negrici, mi-am luat zilnic doza de lectură din selecţiile televizat-precise ale lui Dan C. Mihăilescu.

O pîine

Viaţa de toate zilele mi-am dus-o în jurnalism. Insuficient ştiutor de carte românească, am folosit tipare deja inventate. În reportajele mele mi se spunea că semăn cu Brunea Fox, în interviuri cu Monciu Sudinschi. Şi, cum nu-i citisem, i-am devorat. Da, nu aduceam nimic nou sub soare. Îmi mergea, aşa că reportajele-interviurile erau „furate” din „clasici”. Încercam să adaptez fragmente din literatura citită de mine realităţii de la faţa locului. Încîntat, adaptam, plăceam.

Sigur, nu era doar atît. Nu poţi fi doar înfloritor, aducător-aminte al unor reuşite stilistice, tipare, jocuri ale altora. Mie „mi se întîmplau” lucruri în spaţiile colindate. Vedeam, miroseam, auzeam, păţeam, scoteam din piatră seacă, din nimic reportajul-interviul. Unii spuneau că este creaţie. În jurnalismul practicat eram creativ. Uneori prea creativ, în detrimentul realităţii, exactităţii.

Victorie: pot scrie o carte!

Au urmat cărţile mele, experienţe totale, „pe viaţă şi pe moarte”. Doi ani petrecuţi în Penitenciarul Rahova, cu vieţaşii, condamnaţi pentru crime. Doi ani ai unui om ca mine, temător de greutăţi, de viaţă, un inadaptabil. Şi am cules vieţile celor mai răi dintre noi în *Vieţaşii de pe Rahova*.

Am visat, fiind contemporan cu Irina Nicolau, Tita Chiper, Aurora Liiceanu, să pun bazele unui Institut al vieţii, în care să adun poveştile războiului al doilea, ale comunismului, ale cotidianului. Nu s-a întîmplat, în schimb, într-o seară tanti Vicky, prietena mamei mele din Bulevardul Şulea 31, mi-a dat un telefon. I-am făcut o vizită şi, precum Făt-Frumos din *Tinereţe fără bătrîneţe*, o întoarcere, un demers de „istorie orală” a devenit o pierdere-regăsire de identitate. Întîmplările le puteţi citi şi acum în *Cartea vieţii mele*.

Şi, să nu uit, am continuat „să trăiesc”, fără voia mea, etapele literaturii române din *Istorie*. Vă spuneam c-am fost copist, poet, respectuos în ale valorilor, contestatar, avangardist, creator. În ultimul timp, cu şase cărţi la activ, mulţi îmi spun scriitor. Ştiu şi-mi repet: scriitor făcut din două bucăţi. Întîmplările vieţii mele la care-s atent şi vorbe-constructe-stiluri însuşite în facultate – din lecturi.

Încă două cărţi mi-au confirmat reţeta: sinteza a 20 de ani de viaţă în tranziţie (*Dicţionarul ideilor fixe*) şi monografia Lipscaniului (*Lipscani*.

Ghid turistic & de chefuri). Ajunsesem matur în ale scrisului. Ştiam ce pot să fac, ştiam ce nu pot să fac. Ştiam că pot să observ realitatea, că sînt destul de apt să o transcriu cît de exact este omeneşte posibil. Ştiam că nu pot crea ficţiune, precum Cantemir, Agopian, fiindcă mie nu-mi „sboară zmeul”.

Atîţia ani orb? Greşeala dă tonul

Atîţia ani ca să te învîrţi în jurul cozii? Este de-ajuns o zi, o lună sau un an. Nu este adevărat. Este nevoie să cazi de nenumărate ori în capcana eului creativ, pentru a vedea de ce eşti în stare, ce „monştri” poţi scoate la lumină. Sînt la fel ca la sfîrşitul facultăţii, dar cu cîteva cărţi scrise, cu un „cimitir” de experienţe ale scrisului şi realităţii. Şi nu le-aş vinde nimănui şi nu mi-e ruşine de ele. Cărţile mele? Iată sensul descifrat de mine, cu timpul: împăcări cu fracturi din viaţa mea personală şi cronici ale vieţii cotidiene, într-o ţară surprinzătoare şi într-un moment de provizorat şi improvizaţie, cum altul rar li se-ntîmplă oamenilor în istorie.

Facebook scrie book

Recunosc: sînt format şi deformat de cărţi. Şi am privit Facebook-ul, zeul de astăzi al comunicării şi participării colective şi civice, cum îşi spăla zilnic mîinile în sîngele proaspăt al ignoranţilor. Eroi de-o zi, de-un viral postau topicuri, ca şi cum inventau roata, ca şi cum nu exista nici o istorie.

Cu reflexul totuşi al citatului, cititului şi cărţii, m-am cutremurat. Dom’le, oamenii ăştia nu citesc, n-au citit, nu vor citi cărţi adevărate, n-au ierarhii, sînt dezorientaţi, uită că au o literatură, o istorie, aşa cum sînt, dar le au. Vor reinventa roata! Ce-ar fi să le dau o pildă? Să le arăt că există vorbe-stiluri-idei la îndemîna lor. Visam să-i strivesc cu propriile arme, să creez viralul moral.

Exaltată infatuare în faţa acestor barbari! Mai degrabă inadaptare a mea la o lume nouă, tehnică. Cu rîvnă, iar m-am retras în biblioteci, a prietenilor, a mea, cele publice. Anchetam dur fapte, întîmplări, stiluri, curente literare, vorbe celebre, replici din literatura română. Să arăt eu lumii că nu inventează ea cînd vrea, că vedetele sînt de nisip, cele de acum, că trecutul e vedeta ce urlă ignorată în scălîmbăielile lor mecanice. Statuile merită aplauze, nu voi, vai, pigmei cu reacţie imediată într-un prezent fără orizont, fără vigoare, fără forţă internă. Citeam cu metodă.

Utopii

Voiam „literatura română pentru *dummies*". Manual de *creative writing*, cu exemple din literatura română. Manual atractiv de şcoală cu texte urgisite pînă acum. Vedeam că Facebook-ul este tabloul unei societăţi needucate, sictirite de şcoală, ultragiate de o istorie prost gîndită – prost predată – strîmb înţeleasă. Mă vedeam din tagma enciclopediştilor şi o zi am visat că mă voi arăta într-o robă albă, precum Heliade, în trăsură trasă de cerbi, şi voi predica vremuri noi, de respect pentru carte, că voi continua proiectul lui Hasdeu început cu *Istoria critică a românilor*, că, disperat, voi strînge haiduci – ştiutori de cărţi, precum în *Fahrenheit*, fiecare să-i urmărească pe cei ce repetă istoria fără s-o ştie, nişte „poliţişti" ai cărţilor, citatelor, greşelilor gramaticale.

Să te descoperi

A venit însă o zi sau, cine ştie, poate o noapte a tandreţei. Momente în care literatura română a început „să-mi aparţină", moment în care sensurile ei de destin am început să le pricep. Să vreau să vînez această sălbăticiune rară, dar să vînez pentru propria plăcere, să-mi ostoiesc propriile neînţelegeri cu ceea ce studiasem şi „imitasem" o viaţă. Să fi fost pe cînd citeam în paralel

Istoria ieroglifică a lui Cantemir şi *Craii de Curtea-Veche* a lui Mateiu Caragiale. Momente în care, să spun sincer, nu-mi păsa de feisbuk, de ignoranţi. Momente în care mi-am dorit să nu mai fiu eu ignorantul.

Momente în care nu-mi păsa decît de mine. Îmi plăcea să citesc şi să recitesc. M-am pierdut în *Istoria* lui Cantemir, în *Craii* lui Mateiu precum într-o junglă. Ieşisem sălbăticit, de nerecunoscut, fermecat. *Craii* pierzaniei mi-au chemat *Levantul*, dar şi iubirea *Patului lui Procust*, *Levantul* m-a trimis spre Văcăreşti şi Eminescu, iar *Patul* m-a aruncat în braţele *Rusoaicei*. Şi aşa am descoperit, altfel, fără vehemenţă, plăcerea de a citi literatura română. O carte mi-o chema pe cealaltă. *O samă de cuvinte?* Uite, drum capricios şi previzibil: Negruzzi, Creangă, Sadoveanu.

Efemerul înghite şi ne dăruieşte voluptate

Mi-este clar: Facebook moare, orice operă se perimează. Cui îi va mai fi la îndemînă să-i slăvească pe faimoşii *Jeg, 666, Ţi-o trag* peste zece ani? Cine mai ştie de Bassarabescu? Astăzi, *Puiul* lui Brătescu-Voineşti încă ciripeşte în manualele şcolare, încă surdomute la revoluţia Cartoon Network. Citeşte-i pe Eminescu, pe Caragiale pentru propriul chef şi vezi: unde te adorm, unde te trezesc? Să fim serioşi, nici în timpul vieţii vreunui autor nu totul-totul este valabil.

Şi cartea mea, scrisă ca să impună în epoca vorbelor pripite, se va stinge în timp, odată cu operele selectate, ce altora vor părea fără haz ori fără anvergură. De aceea, nu uita, e Lista mea de lecturi împărtăşită contemporanilor la acest început de secol XXI. Şi, mai presus de toate, cronica unei aventuri personale.

Conştient de iluziile şi bolile literaturii române

Citeşte-l pe Martin cu *Complexele* lui Călinescu, nu-l uita pe Negrici cu *Iluziile* ce te aruncă pradă deznădejdii şi nu îţi face speranţe, mediul public este precum cel zugrăvit de *Idei şi blocaje* de Patapievici.

Nu încep acum să elogiez ceea ce nu există. Vreau să afli – recapitulez ceea ce avem.

Nu avem o mare cultură în totalitate, dar avem cărţi de anvergură. Nu am să mă întreb insistent: ce-ar fi fost cultura românească dacă ar fi apărut la timp sau dacă s-ar fi continuat experienţele unor cărţi unice precum cele ale lui Cantemir, Budai-Deleanu, Caragiale, Eliade, Cioran, Florian, Noica, Nichita, Cărtărescu, Agopian, Boia, cărţi ce-au ridicat standardul, au provocat imaginaţia? O anumită ţinută, un altfel de dialog între critici-public-viitor. Mă întreb şi tac. Constat. Cartea mea este împăcare. Nu provoc răni, nu îmi iau revanşa. Nu elimin cărţi din literatură. Un inventar al Iluziilor, al bolilor genetice şi de creştere ale Culturii este necesar. L-au făcut alţii, l-am simţit şi eu rătăcindu-mă în Istorie.

Cultura noastră are două predominante: literatura şi, în rest, mitologizarea. Greu drumul specializării în condiţiile în care toată lumea se pricepe să dea verdicte despre tot. Literatura română s-a născut cînd deja în lumea largă opere constitutive şi fundamentale se scriseseră. Complex de inferioritate. Mult timp am fost nişte copişti, nişte traducători. Nevoia continuă de a recupera timp şi spaţiu pierdute. Spaţiu public mereu meschin şi obtuz la schimbări, trăgînd mai mult spre bîrfă, spre şuetă decît spre valorizare, spre discuţie de idei. Stagnare, dese rupturi şi fugă a valorilor. Opere neînţelese, opere tipărite tîrziu, opere neintrate în conştiinţa publică. Eroi ai unei mulţimi înfierbîntate pentru nimicuri. Eroi flambaţi de gustul îndoielnic al circului. Enciclopedism, confuzie a valorilor şi planurilor, lipsă de specializare. Analfabetism. Izolare. Greutatea traducerii în limbi

străine. Lipsa unui mediu profesionist de promovare a valorilor. Boli perpetuate pînă astăzi şi de azi încolo. Predominanţa literaturii, a gîndirii crude în cultură, în detrimentul filosofiei şi al altor domenii umaniste.

Ce să spun? Mă pîrăsc. Am ezitat printre cronicari şi textele religioase, lucrările acestea le-am lăsat Istoriei. M-am rătăcit prin protocronism. Teoriile lor otrăvesc mintea lacomă de mai mult decît a dat Dumnezeu. Mi-a părut rău că nu avem, în afara sclipirilor sadoveniene de arme răzeşeşti, roman cavaleresc, roman istoric. Ce lipsă! Romanul poliţist, cartea pentru copii, sefeul, bun cu cîteva excepţii remarcate de mine. Ciudat, un mediu ce reclamă elitismul unei culturi n-a fost în stare să creeze opere populare de respiraţie şi talent. Greşesc iarăşi: cu puţine excepţii. „Nici-prea-prea-nici-foarte-foarte” ne-a dat ce avem. Ce avem? Citeşte bilanţul de faţă.

Am ezitat îndelung prin literatura anilor comunişti, Ivasiuc-Buzura sînt astăzi dataţi şi mi-a părut atît de rău, aoleo, unde mi s-au înecat „şopîrlele”. Şi aici am găsit o lecţie despre cum s-a scris numai cu gîndul la timpul prezent. Am zăbovit asupra lui Adrian Păunescu, idolul meu din tinereţe, l-am citit în toate cărţile lui importante. Şi am cîntat iar cu el şi am recitat versurile lui, aşa cum numai lui îi plăcea, şi m-am scuturat de el. Ajunge, cu lacrimă! Şi l-am recitit pe Eugen Barbu şi iar m-a captivat cu promisa *Săptămînă a nebunilor*, cu poezia inumanei *Gropi*, dar ce folos, acuzaţiile dese de plagiat, ce pîndeau – şacal fără dinţi – în colţul operelor lui, m-au făcut să mă îndepărtez de mlaştinile acestea nisipoase. Nu este treaba mea să rezolv ceea ce istoria literaturii n-a reuşit.

Nici Alecsandri, nici Coşbuc, nici Goga, nici intertextualiştii nu m-au lăsat indiferent, opac, însă am preferat drumuri desţelenite, îndepărtate de poze patriotice sau fotografii ale unor curente sau grupuri literare. Ce-i drept, capriciu personal, mi-am aruncat şi eu cititorul în cărţi din care să nu

mai poată să iasă (mărturisesc slăbiciune – pentru de-necitiţii-de-tot-poporul Cantemir – Budai-Deleanu), dar nu asta mi-a fost regula.

Mie îmi place povestea pe lumea asta, aşa că am ales, am căutat şi am iubit povestea. Doar ea poate îmblînzi teritorii otrăvite şi oameni pasionali.

Mi-am dorit o Istorie captivantă, o istorie umană a literaturii-culturii, o istorie care să nu-l năucească-rătăcească pe cititor, ci să-l apropie.

Povestea acestei cărţi. Pentru un scriitor tînăr, pentru un cititor tînăr. Poveste personală. Nu se putea altfel

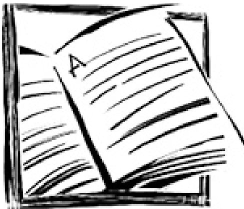
Coincidenţa face să încep selecţia mea cu *O samă de cuvinte* a lui Neculce şi s-o închei cu *Capcanele istoriei* a lui Boia. De la cartea bîrfelor la cea a desluşirii unei aventuri intelectuale. Simbolic şi inconştient, acesta mi-a fost itinerarul din liceu pînă astăzi.

Asta mi-e istoria. Acum, scrisă, Istoria mea este şi a ta, cititorule. Este un nou început în cultură, scriitorule tînăr.

Călătoria-rătăcirile mele de drum au avut sigur un sens. Prin *101 cărţi* am refăcut drumul pierdut atunci, de ziua mea, cînd părinţii mi-au cumpărat *Istoria* lui Călinescu. Am refăcut drumul rătăcit în facultate, cînd am început să-mi ignor metodic literatura.

Abia acum, cînd sînt copt la minte, am terminat de „copiat”-citit Călinescu şi m-am distanţat de el. Am dus la capăt o Istorie ca a lui Călinescu, acum, cînd sînt stăpîn pe gustul şi înţelegerea mea asupra culturii mele.

Şi, dragă cititorule, iubit scriitor tînăr, acum realizez că nu mi-am dorit decît un singur lucru mereu: să-mi trăiesc şi să-mi scriu Istoria. Mi-am văzut visul cu ochii. *Am învins. Învingător însă, n-am să ştiu astfel nicicînd cîte lucruri am pierdut.*

1845

O samă de cuvinte (anecdote) pentru domni şi pentru ţară ce nu se află în letopiseţele Costineştilor de Ion Neculce

Bîrfe boiereşti

O samă de cuvinte este însoţitorul, deschiderea şi tonul general al *Cronicii Ţării Moldovei* (ce conţine înşiruirea faptelor ţării între anii 1662 şi 1743). Mărturiseşte chiar Neculce că-s basne cele cuprinse în *O samă de cuvinte*: „Sînt auzite din om în om, de oameni vechi şi bătrîni şi în letopiseţ nu sînt scrise”, „Deci cine va citi şi le va crede bine va fi, iară cine nu le crede iară bine va fi”. Autorul rescrie, succint, viclean şi iertător, zvonuri şi limbuţii despre oamenii vremurilor trecute, expediaţi sau ignoraţi de cronicile lui Ureche şi Costin. Cruzimea lui Ştefan cel Mare în alegerea locului pentru mănăstirea Putna. Răutatea mumei lui Ştefan cel Mare după înfrîngerea de la Războieni. Îmbărbătarea sihastrului Daniil. Umilinţa unui Purice spre a se urca domnitorul cel Mare pe cal. Dreptatea lui Vodă văzînd aratul neortodox al săracului Purcel. Nepriceperea logofătului Tăutu în a bea cafea. Răzbunarea atroce a lui Petru Rareş contra pietrenilor. Diavolescul

chip al Lăpuşneanului. Diplomatul Nicolae Milescu Spătarul. Istoria în anecdote. Cartea lui Neculce n-a rămas străină prelucrărilor scriitorilor romantici şi impunerii ca normă „ştiinţifică”: preferinţa pentru glorificare, anecdotă şi opacitatea la adevărul istoric. De-ţi fuge mintea la clevetiri, citeşte şi otrăvita *Arhondologie a Moldovei* scrisă de paharnicul Sion.

 Cartea îi place lui Cornel Ivanciuc, jurnalist de investigaţii & prozator:

„Neculce a sublimat poveştile ca vinurile vechi, transformate într-o peltea care te face criţă. Verbul lui e ghiurghiuliu, cărnos ca răzăchia, acru ca agurida şi dulce ca rozinchina. Puţini dintre scriitorii azi la modă se vor mai regăsi în listele de preferinţe ale cititorului român din secolul viitor; or, Neculce a învins în întrecerea cu timpul şi te îmbie la degustări meşteşugite, ca vinurile nobile”.

1847

Povestea vorbei de Anton Pann

Decalogul în versuri, hazliu şi ilustrat cu poveşti de viaţă

Despre cusururi şi urîciuni, despre pedanţi şi copilăroşi, despre vorbire, despre minciuni şi flecării, despre năravuri rele, despre prostie iarăşi, despre nerozie, despre leneşi, despre beţie, despre supus şi slugă, despre amor şi dragoste şi ură, despre neunire şi neînţelegere, despre mînie, despre micie, despre obrăznicie şi calicie, despre timp şi vîrstă. Asta e *Povestea vorbei*. Proverbul şi păcatul. Pann sare din vorbă-n vorbă fără oprire. De neoprit torent de vorbe. Vrei muzică de pe vremea lui Pann? Ascultă formaţia *Trei Parale*.

Cartea îi place lui Sorin Gherguţ, poet:

„Figura mea favorită în *Povestea vorbei* e *non sequitur*. În seriile de zise şi zicale *De prin lume adunate şi iarăşi la lume date* de Anton Pann sînt, din loc în loc, unele care seamănă, dar nu se adună. Fix ca-n viaţă: *tertium*

(non) datur. Contingenţa-şi ţese – reiau: conjuncţiile consecutive atîrnă-n păienjenişul contingenţei. Conjuncţiile atîrnă consecutive-n păienjenişul contingenţei. Vorbim despre *Povestea vorbei*”.

1863
Ciocoii vechi şi noi sau Ce naşte din pisică şoareci mănîncă de Nicolae Filimon

Primul roman românesc ne dă reţeta parvenitului

Eşti sărac vai de mama ta. Taică-tu, demn, oricît s-a străduit, n-a putut să ridice familia deasupra nevoii. Te trimite la Bucureşti, la un prieten vechi, cu mai mult noroc în viaţă. Încrezător că eşti ca bătrînul tău părinte, Andronache Tuzluc te ia să slujeşti în casa lui. Tu, Dinu Păturică, drept recunoştinţă, muşti mîna care ţi-a făcut un bine, faci ce i-a făcut şi el ocrotitorului său din tinereţe: îl linguşeşti, îl înşeli la socoteli, îi furi averea, rangul şi femeia, îl sărăceşti. Apoi, ai gloria ta! În *Ciocoii vechi şi noi*, Dinu Păturică e băgat la ocnă şi moare, iar bunii se însoţesc cu cei cu care se aseamănă. Dar asta era pe vremea lui Caragea vodă. 1814-1825. Schema imoralităţii este bună pentru orice epocă. Această ticăloasă lume mai are ş-un film al lui Piţa, inspirat după cartea omonimă a lui Duiliu Zamfirescu: *Tănase Scatiu* (1976).

 Cartea îi place lui Cătălin Farcaş, producător TV:

„O carte pe care aş pune-o în mîna oricărui jurnalist care vrea să înveţe să scrie un portret. O carte bună şi pentru politicieni. E clar că îi poate învăţa şi pe ei ceva şi nu mă refer doar la noi tehnici de înavuţire, ci la faptul că, «oricît de mulţi şoareci ai mînca»… tot în pămînt de întorci. Iar lăsîndu-i la o parte pe jurnalişti şi politicieni, e o lectură de referinţă pentru toţi cei care vor să înţeleagă, măcar un pic, ce s-a întîmplat şi ceea ce se poate întîmpla în continuare, «pe ici-colo, şi anume în punctele esenţiale» ale unei Românii poate mult prea balcanice. O carte pe care cu siguranţă că ar trebui să o citească toţi «Miticii» care-l invocă întruna pe «eternul» Caragiale”.

1866

Poezii populare ale românilor adunate şi întocmite de Vasile Alecsandri

Esenţa poeziei populare româneşti

Avem prelucrate de Alecsandri cîntece bătrîneşti, hore, doine. Esenţă? Adică bagajul minim arhicunoscut al creaţiilor literaturii populare: „Mioriţa”, „Monastirea Argeşului”, „Toma Alimoş”, „Soarele şi luna”, „Jianul”, „Constantin Brîncoveanul”, „Cîntecul lui Mihai Viteazul”. Prefaţa lui Alecsandri a lansat celebra prejudecată: „Românul e născut poet! Românul are închipuirea strălucită şi inima simţitoare”. George Călinescu, în *Istoria literaturii române* (1940), va prelua flacăra entuziasmului, construind elementele fundamentale ale unei mitologii autohtone cu „Mioriţa” şi „Monastirea Argeşului”. Clar, „Mioriţa” este memorabilă prin transfigurarea morţii ciobanului în nuntă. Doi ciobani sînt pizmaşi pe bogăţia celui de-al treilea. Mioriţa, oaia năzdrăvană a baciului moldovean, îi spune acestuia adevărul. Răspunsul ciobanului este de a filosofa pe seama vieţii, de a se proiecta superior pe „cerul” mentalităţilor lumii sale. Se recunoaşte în „Monastirea Argeşului” mitul creatorului. Meşterul Manole

are de ridicat o mănăstire pe un loc nărăvit. După încercări fără capăt, Meşterul îşi zideşte iubirea şi viitorul, femeia şi copilul, posteritatea rămînînd una singură: mănăstirea însăşi. „Toma Alimoş” rămîne elogiul bărbăţiei. Toma Alimoş şi calul său se odihnesc. Manea „slutul şi urîtul” îl ucide mişeleşte. „Soarele şi luna” este imposibila iubire. Se îndrăgostesc două elemente antagonice, asta le este şi fericire, şi deznădejde. „Jianul”, „Constantin Brîncoveanul”, „Cîntecul lui Mihai Viteazul” sînt glorificări ale eroilor neamului. Valoarea culegerii lui Alecsandri este de netăgăduit. Stilistic lucrată de un poet la maturitate. În derizoriu cad aceste creaţii prin discuţii sterile privind resemnarea, laşitatea, cruzimea şi credulitatea. Dar ce-i de făcut? Ăsta le-a fost destinul. Mai mult, versurile, ce strîng motive populare în poezie populară balcanică, devin motive de dispută naţionalistă. Nu pierde cîntările lui Grigore Leşe, de muzică populară autentică.

Cartea îi place lui Marius Niţă, taximetrist (Pelicanul):

„Nu-i zi de la Dumnezeu să nu înjur «Mioriţa» asta. E ca un blestem. Sîntem neam care nu se răscoală, este călcat în picioare ca un microb şi asta de ce? Un cioban se uită pe cer şi vede nunţi, în loc să pună mîna pe topor!”.

1874

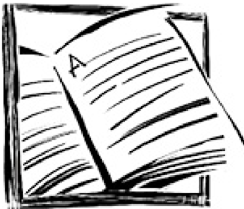
Pseudokynegeticòs de Alexandru Odobescu

O minciună vînătorească

Propusă ca precuvîntare la un manual, devine o carte în sine. Amăgind că este o improvizaţie, devine o ţesătură plină de trimiteri livreşti. Deşteptînd cheful unei acţiuni, Odobescu „vînează” doar amănunte filologice, peisaje, dropii dispărute. Eşti în capcana luminoasă a unei retorici tipice curentului clasic. Acolada diplomatică, pompozitatea frazei fără capăt, aluziile livreşti grele ca bivolul. Stranie operă. Ca de obicei, puţin citită, fără purici în literatura română. Du-te la Muzeul Naţional de Istorie şi vezi ce-a mai rămas din tezaurul de la Pietroasa, „Cloşca cu puii de aur”, descoperit în martie-aprilie 1837 şi studiat şi de Odobescu. Şi nu uita *Narcotice în cultura română. Istorie, religie şi literatură* (2011) de Andrei Oişteanu. Doar tu şi Odobescu veţi şti de ce.

 Cartea îi place lui Adrian Lustig, scriitor & om de afaceri:

„Pînă să citesc *Pseudokynegetikòs*, într-a zecea, scriam analize literare de 10, fără *éclat*. După ce am citit eseul lui Odobescu, am înţeles că e mai important *éclat*-ul decît conţinutul. Şi că erudiţia fără fantezie e degeaba. După lectura, noaptea, am visat o dropie şi, spre dimineaţă, pe *Diana cu ciuta* de la Luvru (martor mi-e cearceaful). De-aia mi-a plăcut şi, poate, de-aia am devenit scriitor. Oare ce-o fi visat Odobescu în noaptea în care s-a sinucis cu o supradoză de morfină?”.

1875, 1877

Ţiganiada sau Tabăra Ţiganilor de Ion Budai-Deleanu

Epopeea fricii. Eroico-satirică

De fapt de ce ne e frică? De noi, de război, de turci, de necunoscut. Cum să-ţi fie frică de toate acestea, cînd ai libertate? Omul, pe cît de liber este, pe atît e mai laş. Şi ce ţi se-ntîmplă cînd eşti laş? Construieşti piedici, utopii. Vlad Ţepeş, război cu turcii. Vlad îi slobozeşte pe ţigani din robie şi le dă loc de aşezare între Bărbăteşti şi Inimoasa. Ţi se dă un loc, dar de ce nu ţi se întinde pe tavă şi un drum fără primejdii? Satan o fură pe Romica, iubita lui Parpanghel. Şi omul lasă totul baltă spre a-şi regăsi iubita. Parpanghel trece de la eroism la letargie, de la bucurie la aproape sinucidere. Ceea ce-l face să descopere că e invulnerabil cum l-a făcut mă-sa. Parpanghel are drept la revelaţii, ţiganii uită de ajutorul cerut de Vlad. Atunci, Vlad ce-mi făcu? Travestit în turc, îşi vede ţiganii, cărora le dăduse atîta libertate, că-l ponegresc şi nici gînd să se lupte. Cînd Vlad li se arată cine este cu adevărat, ţiganii se milogesc de iertare. Venirea turcilor cu adevărat sperie. Parpanghel îi înfruntă şi o păţeşte, iar bieţii ţigani închid ochii şi tot luptă

pînă cînd se bat cu o cireadă de boi. Dar cerul se înseninează. Vlad curăţă ţara de turci. Pacea îi aduce lui Parpanghel nunta cu Romica. Ţiganii aprind discuţiile despre forma de guvernămînt. Prima utopie a literaturii române se termină democratic: cu beţie, bătaie, omor. Din nefericire, ca şi *Istoria Ieroglifică*, *Ţiganiada* a fost descoperită destul de tîrziu faţă de scrierea sa (1800) şi n-a avut vreo înrîurire asupra zmeilor ficţiunii româneşti. Mai mult, azi este bolovănoasă la lectură. Cine o duce la capăt, campion.

Cartea îi place Sorinei Big, acquisitions director:

„*The Lord of the Rings* al românilor… păstrînd proporţiile la nivel de volum şi complexitate. Mit, ritual, motiv, credinţă, simbol… antropo- şi mitologie. Toate în cîteva pagini. Plusul (local) faţă de Tolkien este savoarea balcanică a poveştii, care, prin satiră, îi conferă involuntar tragismul (dar şi perenitatea): primul gest de democratizare se finalizează cu exilul lui Ţepeş, iar prima confruntare brutală cu… cireada de vite. O romanţă şi un cîntec de pahar drept coloană sonoră pentru un Parpanghel povestind despre iadul în care corupţii, linguşitorii şi defăimătorii sînt cu adevărat supuşi la cazne. Utopică, dar permanent actuală, indiferent de vîrsta consumatorului, *Ţiganiada* rămîne un fel de bază în meniul consumatorului de literatură română.”

1881

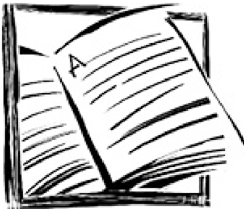
Moara cu noroc de Ioan Slavici

Pedeapsa pentru lăcomie

Tehnic, femeia-mamă, personajul înţelept al lui Slavici, enunţă proverbul şi sentinţa. Nuvela devine o exemplificare. Aplicată la nesfîrşit în opera sa, această schemă narativă doar în *Moara cu noroc* supravieţuieşte. Tragedia lui „îţi doreşti mai mult decît poţi duce”, tragedia lui Ghiţă, cîrpaci de încălţări. Ghiţă şi familia lui se mută la cîrciuma *Moara cu noroc*, unde speră ca banii să-l scoată din cenuşiul existenţei sale: bărbat cu nevastă, doi copii, soacră, viaţă fără primejdii. Cîrciumăria înseamnă însă mai mult decît o contabilitate a mîncărurilor, băuturilor şi călătorilor. Incapabil să stăpînească forţa sălbatică a duhurilor locului, pierde tot. Lică Sămădăul, porcar şi bandit, îl ameţeşte cu jocul compromisurilor. Mereu indecis, Ghiţă al nostru îşi pierde banii, nevasta, viaţa. Lacomul Ghiţă are o pereche antitetică: zgîrcitul Hagi Tudose (premiera piesei cu acelaşi nume a avut loc în 1912) al lui Delavrancea. Hagi Tudose voia să taie coada cotoiului ce, intrînd pe uşă, risipea căldura camerei.

 Cartea îi place Adelei Porumbel, traducător:

„*Moara cu noroc* cred că mi-a rămas în cap, dar şi asta mai mult datorită filmului. Mi-au plăcut atmosfera aceea întunecată şi personajul Lică. Sinuciderea lui mi se pare neverosimilă însă. Nepotrivită cu un individ lipsit de scrupule”.

1882

Legende sau basmele românilor adunate din gura poporului de Petre Ispirescu

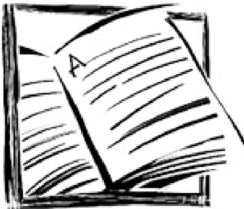
Se termină omeneşte

„Aleodor Împărat”, „Greuceanu”, „Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte”, „Ileana Simziana”, „Porcul fermecat”, „Prîslea cel voinic şi merele de aur”, „Cotoşman năzdrăvanul”, „Ţugulea”. Sînt poveştile care au legănat generaţii. Dintre toate însă perla este „Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte”. Omul născut „excepţional” caută imposibilul: „tinereţea fără bătrîneţe şi viaţa fără de moarte”. Nemurirea. Un singur lucru îi dă libertatea şi tragedia: sentimentul. Ca să fie om, plînge pînă i se oferă ceea ce-şi doreşte: promisiunea părinţilor că o să-i dea nemaiîntîlnitul, nemaipomenitul. Ajuns în lumea deplinei împliniri, înconjurat de femei, căsătorit cu „a mică”, stăpîn absolut al tărîmului de deasupra lucrurilor şi efemerului, vînează, ca să umple lipsa timpului, un banal iepure. „Trofeul”: amintirea, nostalgia. Făt-Frumos intră în Valea Plîngerii. Mistuit de dor, se-ntoarce în murire, iar moartea lui făcută cîrlig îl ia cu ea în lumea unde nu mai există viaţă, călătorie, iepure, femeie, timp, năzuinţă. Erezie

omenească. Capodoperă românească. A se asculta interpretarea lui Constantin Noica a basmului, citită de Gabriel Liiceanu pe audiobook-ul *Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte*.

 Cartea îi place Cristianei Terenche, actmedia.eu:

„Petre Ispirescu a fost unul din autorii copilăriei mele. Basmul românesc, aşa cum l-a transmis el în forma cultă, reuşea să satisfacă nelimitata fantezie de copil şi să meargă spre înţelesuri nebănuite, pe care numai ca adult le desluşeai (şi atunci cu greu şi din întîmplare). Îţi dau ca exemplu basmul deja clasic «Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte». Dacă în anii cruzi ai copilăriei mă captivau aventura şi lupta dintre bine şi rău, ani mai tîrziu am înţeles mesajul adînc al poveştii, şi anume al concepţiei filosofico-mitologice privitoare la condiţia omului în Univers şi la cuplul viaţă-moarte. Ai fi bănuit aşa ceva? Cred că acesta este şi secretul atracţiei pentru basme, că descoperi de fiecare dată şi la orice vîrstă noi detalii de înţeles şi de acţiune. De aceea recomand tuturor să ia din cînd în cînd în mînă o carte de poveşti ca să vadă că nimic nu e nou în lumea asta şi că totul are o logică şi o explicaţie îmbrăcată frumos”.

1883

Istoria Ieroglifică de Dimitrie Cantemir

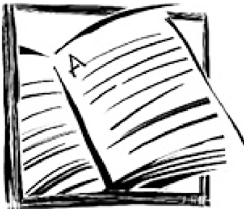
Intrigă politică. Măşti animaliere ascund mişelii şi orgolii omeneşti

Animal şi păsăret se adună spre a-şi alege conducătorul. Vidra condusese ea Lumea, dar momentul nu mai era al unei vietăţi nici-nici, în două luntri, incertă ca origine. Dizgraţia o paşte. Corbul impune în frunte Struţocămila, „cămilă nepisărită şi pasire necămilită”, şi, prin exerciţii machiavelice, aşa rămîne. Orice-ar cîrîi lupul ori ciacalul, geaba este. Puterea este de partea răilor, cîştigătorii vor totul. Struţocămila şi-o însuşeşte pe Helga, iar Corbul începe pieirea adversarilor. Şi cine este mai periculos decît Inorogul? Răul este de nestăvilit. Seducerea prietenilor Inorogului, Hameleonul şi Şoimul. Şoimul, demn, nu-şi trădează prietenul, dar ce folos, e devorat de crocodili. Plînge Inorogul. Şi merită sorbite rîndurile astea din carte. Finalul? Inorogul scapă din închisoarea Peştilor şi pune capăt intrigăriilor Corbului. Aţi citit pînă aici? Bravo! Bănuiţi ceva, nu? Să dăm jos măştile! *Istoria* lui Cantemir este una a măştilor politice. Inorogul este un Cantemir, iar Corbul, un Brîncoveanu. În rest, împărţiţi animalele în partizani ai unuia sau ai altuia. Răzbunarea în scris a Cantemirului contra Brîncoveanului a dat una dintre rarele ficţiuni ale literaturii noastre. Istoria a fost introdusă în circuitul

publicului prea tîrziu (scrisă în 1703-1705, apare abia la 1883) pentru a influenţa soarta ideaţiei în literatura română. Astăzi textul e greu de citit, lupta cu „ieroglifele”, bătaia cu sintaxa şi stilistica „gotice” descurajează cititorul. Pe alocuri, m-am pierdut şi eu, dar mărturisesc că m-am bucurat de cîntecul vorbelor neînţelese. Şi, în final, ascultă Jordi Savall cîntînd din *Kitab-i-musiki* (*Cartea ştiinţei muzicii*) a lui Cantemir; pentru cartea aceasta Ahmed al III-lea i-a dat titlul de „Paşă cu trei tuiuri”.

 Cartea îi place lui Liviu P. Dinu, profesor universitar de matematică:

„Greu de tradus.”

1884

Scrisori către Vasile Alecsandri de Ion Ghica

Clare şi precise dări de seamă asupra veacului al XIX-lea, cel trăit de inginerul Ghica

Povestirile cuprinse în ele au ca laimotiv spunerea adevărului. Adevărul? Adică să nu inventezi altceva decît ai auzit, decît ţi s-a spus. Urechea plecată la poveşti şi condeiul bine strunit dau împreună personaje pitoreşti de vremuri tulburi. „Reacţia chimică” e simplă: omul este al epocii, epoca îl face pe om.

Nimic stîngaci, totul explicat chiar unde nu-i umbră de nedumerire. *Introducţiunea* face elogiul tehnicii descoperite de secolul al XIX-lea: vaporul, drumul de fier, gazul, telefonia, scînteia electrică, şi „înşurubează” povestea despre „tu oi fi puternic acolo, eu îţi arăt cît de puternic sînt peste tot”, motiv de a vorbi despre ierarhiile sociale ale vremii şi despre felul păcătos de a fi al românului.

Ciumă, amoruri destrăbălate şi Caragea. Vînătoare şi Jianu cel vînat. Chiosea şi şcoala veche pre limba grecească care da cîntăreţi şi lăutari. Cum se făcea justiţia şi cuminţirea boierului Gheorghescu. Durata nesfîrşită a drumurilor şi entuziasmul nebun al facerii lumii. Cum se ridică oamenii la

zaveră şi cum se sacrifică un Vladimirescu. Utopie şi Diamant. Idei înalte şi-un Băltăreţu. Bal al boierilor, dar şi distracţii ale slujbaşilor aşteptînd sub scară. Nu există scrisoare fără un personaj principal. Omul e laitmotiv pentru a cunoaşte economia, politica, justiţia, lumea mondenă, maţele lumii.

 Cartea îi place lui Viorel Moţoc, jurnalist:

„Mi-e drag amic Ion Ghica. Un revoluţionar aristocrat, un boier compasionînd cu plebea, un patriot cosmopolit, un romantic crescut la şcoala clasicismului. Este omul dreptei măsuri. Dar, de fermecat, m-a fermecat cu poveştile sale cu viziri şi haiduci, cu robi ţigani şi diplomaţi englezi, cu domniţe şi piraţi, cu utopişti francezi şi ocupanţi ruşi, cu moşneni şi domnitori, cu poştalioane, urşi, Ciuma lui Caragea şi Revoluţia de la ’48. M-a purtat, tot istorisind aşa frumos, de-a lungul unui întreg veac – de la Bucureşti la Iaşi, de la Petersburg la Mediterană, de la Stambul la Londra – şi, zău, m-a cucerit. Îi rămîn fidel – merită, credeţi-mă – şi abia aştept o nouă scrisoare din partea dumnealui. Mi-ar fi plăcut să fiu Vasile Alecsandri”.

1884

Poesii de Mihai Eminescu

Dragoste & filosofie. Romantic buchet

Citeşte-l pe Eminescu! Apoi, te alegi: admirator sau denigrator. O precizare: Eminescu vine la capătul unei istorii infantile de versificare. De aceea, poetul surprinde printr-un limbaj care nu doar spune, ci şi conceptualizează. Asociaţiile din universul filosofic al lui Blaga n-ar fi avut atîta putere de ideaţie, contorsionistul Arghezi nu mai rupea-răpunea atîta sintaxa, deprimantul Bacovia ar fi pierdut timp să se însingureze, ludicul Nichita Stănescu n-ar mai fi jucat gratuit vorbele, voluptuosul Cărtărescu ar mai fi avut ce tradiţie să-şi ia „în balon”? L-ai citit, repet? Pe Eminescu ca pe un produs în sine, scrîşnind cînd şi cînd din Schopenhauer. Are viziune şi putere de „a te fura” în lumea lui, chiar dacă supără locurile comune, banalizate, bineînţeles, astăzi. Trecutul glorios, prezentul falit, dragostea idilică, amorul refuzat, înfrăţirea cu natura, filosofia vieţii sceptică, lumea fără forţă şi consistenţă, destinul de fiinţă trecătoare şi de geniu neînţeles. Dar îţi atrag atenţia să vezi cum „le spune” Eminescu. „Luceafărul”. Poem de o sută de strofe. Arta este să versifici această nemişcare: speranţa iubirii-împlinirii şi suferinţa nemuritoare-rece. Dragostea nemuritoare? Loc

comun? Imaginaţie! Cum stăm cu istoria? „Scrisoarea III”, cea învineţită de înjurăturile şcolare. „Scrisoarea” aceasta citeşte-o în integralitatea ei. Visul de mărire al lui Baiazid îl cunoşti? Pagină savuroasă de complicitate a visului, femeia – aviditatea cuceririi lumii. Uită-te la transfigurări. Nu-i aşa că şi astea sînt în mintea ta clasice, cunoscute? Păi, da, te-ai născut cu ele, le-ai auzit în limbajul de fiecare zi, care „le-a furat” şi de la Eminescu. Du „Scrisoarea III” pînă la capăt! Sigur, la Rovine nu s-a ştiut niciodată clar învingătorul, dar Eminescu era poet, nu istoric. Îi ridică o statuie lui Mircea cel Bătrîn. Stratagemă. Ca să-i spulbere pe pigmeii prezentului. Şi urmează un virulent articol politic, în versuri, bineînţeles. Puţini pot scrie şi astăzi astfel. Priveşte detaliile mereu: cuvintele, ideile, asociaţiile poetice. Aşa se citeşte *Poesii*. E volumul constitutiv al felului tău de a vorbi şi de a gîndi. Eminescu a intrat în „limbajul şi firea de fiecare zi” ale oricărui român. Eminescu a intrat în limba şi imagistica zilnică, în ţesătura noastră de a vorbi şi de a ne imagina lucrurile din jur. Citeşte-l pe Eminescu, ai să vezi cît de original eşti. „Toate-s vechi şi nouă toate. Te întreabă şi socoate.” Te aşteaptă un seducător început. Vrei să ştii mai mult? *Viaţa lui Mihail Eminescu* de George Călinescu, cartea cea mai plăcută şi mai avizată privind mitul geniului la Eminescu.

 Cartea îi place lui Solomon Marcus, profesor universitar de matematică:

„Impact puternic asupra devenirii mele”.

1890 & 1892

Scrierile lui Ion Creangă

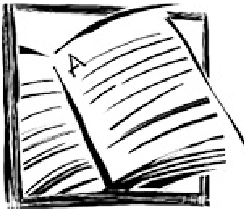
Scrieri de iniţiere în viaţă

O lume cu poftă sănătoasă de viaţă, în care falsele tabuuri n-au ce căuta: nici fantezia sexuală, nici punerea la respect a morţii. Şi, de aceea, cred că nu avem de ce a ne teme de porcoasele mereu nedreptăţite *Ionică cel prost* (1877), *Moş Nechifor Coţcariul* (1887) şi *Povestea poveştilor* (1877) şi nici de prea des uitatul *Ivan Turbincă*. Citit ştiinţific, regionalismele obligă la dicţionar şi naivităţile zîmbesc deteriorate de soare. Rostul lumii fără supărare a lui Creangă este altul. Este un autor al iniţierii în viaţă. Îţi face viaţa mai uşoară. Şi te-nvaţă că e omeneşte să greşeşti. Cît de vinovat poţi să fii? Eşti copil, furi cucul armenesc ca să nu te trezească dimineaţa, smîntîneşti oalele de poftă, îţi fac cu ochiul cireşele vecinului, mai bine te scalzi decît să faci treabă, mai bine prinzi muştele decît să citeşti ceaslovul. Sînt, atenţie, *Amintiri*. Poveştile şi povestirile ilustrează fiecare cîte un proverb. Pedagogice, culmea, cu o nuanţă horror. *Soacra cu trei nurori* este zdrobirea casnică a „ochiului soacrei cel neadormit”. *Capra cu trei iezi* pedepseşte „răutatea” şi lăcomia vecinului. *Stan Păţitul* sau cum la bătrîneţe te-nsoară doar dracu’. *Dănilă Prepeleac* greşeşte pînă nu mai are loc de-

ntors şi scoate isteţimea din ditamai prostu'. *Harap Alb* spune să nu te-ncrezi în ciudaţi. *Ivan Turbincă* n-are mamă, n-are tată, el îndeplineşte ordinul atît de conştiincios, încît face ce ne dorim cu toţii: să pună dracii pe joc şi moartea în repaus. *Povestea poveştilor*, *Ionică* şi celelalte licenţioase sînt vesele iniţieri în viaţa sexuală. Creangă, cu har indiscutabil, a creat cea mai bună dintre iniţierile posibile. Date de literatura română.

Cartea îi place lui Valeriu Roman, maistru tîmplar:

„Din *Amintiri* mi-au plăcut peripeţiile lui Nică. M-a uns pe inimă «La scăldat», cînd Smaranda i-a luat hainele şi el trebuia să ajungă acasă. Şi a aşteptat lăsarea întunericului, că atunci nu-l vedea nimeni prin sat. *Amintirile* ne dau de înţeles că fiecare om în viaţă trece prin copilărie şi învaţă de la unul şi de la altul cîte ceva pentru viaţa sa".

1901

Amintiri de la „Junimea” din Iaşi de George Panu

Cartea Junimii, cea mai importantă mişcare culturală românească

Trădătorul, dezertorul, duşmanul i-a scris întîmplările. Scrise dintr-o răsuflare, amintirile recompun atmosfera adunărilor junimiste dintre 1872 şi 1875. *Junimea* este cea în care au activat şi care i-a ţinut în formă pe marii noştri clasici: Caragiale (Dramaturgul), Eminescu (Poetul), Creangă (Povestitorul), Maiorescu (Criticul). Junimea este cea care a dat o direcţie culturii româneşti în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Cartea lui Panu aduce mărturii privind dedesubturile unei asemenea întîmplări rare într-o cultură, emulaţia, originile care i se pierd „în noaptea timpurilor”, prestigiul mentorului Titu Maiorescu, glaciar, exact, pedant, oratorul apărînd deus ex machina în sală, după ce stătea izolat într-o cameră alăturată, adunările pline de caracudă, formulele clasice de apreciere şi dispreţ la adresa celor citite, umorul, alte detalii picante despre adunarea luminatelor creiere ale acelor vremuri. Carte din categoria: „Cum se fabrică?”, „reţete de succes”. Mai mult despre formarea intelectualului timpului „formelor fără fond”? În Zigu Ornea, *Junimea şi junimismul* (1978), şi în Nicolae Manolescu, *Contradicţia lui Maiorescu* (1970).

 Cartea îi place lui Iacob Marcel, profesor de limba română:

„În activitatea didactică pe care am practicat-o de douăzeci şi cinci de ani neîntrerupţi, Junimea şi junimismul, chiar dacă nu sînt trecute în bibliografia şcolară decît fragmentar, au fost subiectele mele pe care nu le-am ocolit niciodată. Intelectual, aşa se formează individul. Prin învăţare şi printr-un mediu propice”.

1908

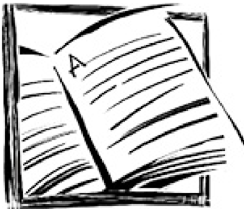
Poeziile Văcăreştilor

Ce-i mai delicat, mai delicios şi mai amuzant în literatura română

Aproape primii noştri poeţi (considerînd că-nainte s-a făcut ceva poezie religioasă şi autori uitaţi azi şi-au încercat peniţele), poeţi ce acoperă prin creaţiile lor anii 1774-1847. Ienăchiţă Văcărescu este cuceritorul, rostul poeziei lui este să înaripeze inima iubită. Alecu Văcărescu e poetul amorului ce înrobeşte, face închinăciune, văpaia lui e iute. Nicolae Văcărescu e simţitor, iar dragostea pentru el este jertfă. Iancu Văcărescu, sobru, cîntă amorul stăpînit. Cum sînt ele acum, minore, naive, de metafore uzate, multe adaptări şi cu motive preluate din anacreonticele şi preromanticele vremii, poeziile Văcăreştilor au şic. Amuză şi intrigă. Prin simplitate şi graţie, prin gestualitatea minimă a poetului, prin metrica mecanică. Să judeci zdravăn, mi-o sugrumi, e fără sens: „S-o tai, să strică/ S-o las mi-e frică/ Că vine altul şi mi-o rădică”. Interzisă proştilor şi snobilor. Pentru o mai bună înţelegere a Văcăreştilor, povestea lor în *Dimineaţa poeţilor* (1980) de Eugen Simion.

 Cartea îi place lui Ciprian Ionescu, director de marketing IT:

„Stau în America de zeci de ani. Nu cred în nostalgie sau alte chestii de astea, deşi nici nu cred că sînt lipsit. Acum lucrez în domenii în care nu-mi amintesc de poezie nici o clipă, dar uite că Văcăreştii, cu poezia lor, îmi plac şi acum. E prima carte pusă de bunicul meu în mînă. Mi-amintesc că avea o copertă verde. Am pierdut cartea şi acum n-am nici măcar o bibliotecă în casă, dar trag cu ochiul pe net la poezii”.

1908

Opere complete de Ion Luca Caragiale

Îmi place Caragiale. Cînd îl citesc, rîd. Rîd ca prostul. Rîd de mine

PRIMA IMPRESIE. Se spune: „Dom’le, trăim ca-n Caragiale!”; de fapt, se spune: „Dom’le, trăim în aceeaşi mahala”. Fiindcă politica, viaţa, trăncăneala, minciuna, şmecheria noi le perpetuăm, de aceea sînt aceleaşi, nu s-au schimbat şi uite că n-au cum să se schimbe aşa, de pe un secol pe altul. Firea românilor, cea reală, face actuală opera de ficţiune a lui Caragiale. Constatarea asta dă motor de limbariţă obsesiilor, dar nu explică rezistenţa în timp a operei însăşi.

A DOUA IMPRESIE. Caragiale şi-a construit – este întîiul – cu metodă universul literar (Mircea Iorgulescu, *Eseu despre lumea lui Caragiale*, 1998; Ioana Pârvulescu, *Lumea ca ziar. A patra putere: Caragiale*, 2011). Cum arată această lume construită de Caragiale? Necoaptă. Fără dorinţă reală de a se maturiza. O lume ce trăieşte din trăncăneală. Se hrăneşte cu vorbe, se trezeşte, visează, lucrează vorbe. Berăria este instituţia supremă. Lume fără conştiinţă. Lume care nu cunoaşte cu adevărat nimic, darmite exemplul şi morala. Lume ce „citează” oameni şi fapte pe care n-are chef să le afle cu adevărat. E o lume a carnavalului continuu şi cui i-ar trece prin

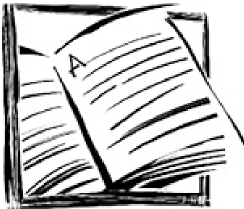
minte că acesta s-ar încheia? Citeşte o dată şi ia-o de la început. Anatomia lumii instinctuale, maturii rămaşi copii, reacţii nevricoase. Urcuşul seducător al absurdului: „Căldură mare”, „Ţal”, „Ultima emisiune”, „Moşii – table de materii”, „Grand Hotel «Victoria Română»”. „A se slăbi!” că nu-ţi place. Vin comediile cele mari, bibicule! Deşi-ţi vine să intri „în viaţă” şi să opreşti eroii din mecanica lor, lasă-i să moară proşti! „O scrisoare pierdută” este comedia alegerilor de deputat într-un oraş de provincie. În nesfîrşita farsă „D’ale carnavalului”, cine-i prost să vrea să rupă cu ce-i mai sfînt pe lume, amorul? Nimeni. Nici Pampon şi Crăcănel, cei doi încornoraţi, pentru care amorul e declaraţie de bonton, nici Didina şi Miţa, cele două întreţinute, darmite Nae Girimea, care întreţine focul sacru cînd uneia, cînd celeilalte? E drama plăcerii, nici o tragedie! „O noapte furtunoasă” este comedia confuziilor, cu eroi hrăniţi de mofturi de Iunion şi de romane de consum. Şi cum poţi să te simţi altfel decît vînat? E nebunie? E comedie. O idee îţi faci pe un asemenea traseu. Lumea aceasta comică de duplicităţi şi mofturi musai s-o închei cu „1 Aprilie”, unde graniţele lumii farsei se sparg şi-şi înghit hohotul. Mitică e ucis de o bestie, unu ce nu ştie de glumă. Grav. Tragedie.

A TREIA IMPRESIE. Ai hohotit la Caragiale? „Ai trăit.” Eşti cucerit. Eşti halit.

Apropo, abia după zeci de ani logoreicilor lui Caragiale le „răspunde” taciturnul Spirache Necşulescu din *Titanic vals* (1932). Acesta este ales deputat tocmai întrucît cere să nu fie ales. Farsa lumii acesteia e nesfîrşită: tăcerea, refuzul sînt considerate strategii. Perversă lume, nene Iancule!

 Cartea îi place lui Iulian Comănescu, analist media:

„Creangă ne-a creat trecutul, dar Caragiale ne-a inventat viitorul. Înainte de primul, n-aveam istorie, oricît s-au chinuit Şcoala Ardeleană şi toţi ceilalţi să producă nişte cărţoaie ca alea din Vest, prin ele nu se prea întîmplă nimic. Creangă a suplinit cu chestii fabuloase, *Povestea porcului* şi tot restul. În schimb, Ion Luca e – vorba lui Joyce, că tot am zis de istorie – un coşmar din care nu ne putem trezi. De ceva vreme mă joc căutînd în *Cimitirul din Praga* şi *Bel Ami* tonomatul asasin şi mîncăcios, dementul susţinător al puterii predispus la o convertire imediată, vestala dilie de talk-show, moderatorul arivist şi lipsit de talent. Dar locurile sînt, cumva, toate ocupate din cauza lui Caragiale. Însăşi familiaritatea cu care toată România îi spune «Nenea Iancu» are ceva involuntar caragialesc în ea”.

1909

Romanţe pentru mai tîrziu de Ion Minulescu

Ciocnirea dintre solemnitatea romanţei şi cinismul conţinutului

Amîndouă îţi stimulează euforiile şi imaginaţia. Bonomia, ingenuitatea, sinceritatea, vitalitatea cu care te seduce şi autoironia, blazarea, afectarea cu care te omoară.

„Eu ştiu c-ai să mă-nşeli chiar mîine…/ Dar, fiindcă azi mi te dai toată,/ Am să te iert – E vechi păcatul/ Şi nu eşti prima vinovată!…”

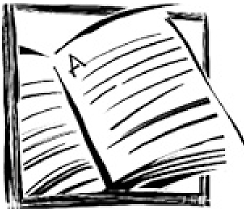

Cartea îi place Cristinei Stihi, PR manager:

„«Sînt gol –/ Căci calea-mi fuse lungă/ Şi-n calea mea-ntîlnii pe rînd/ Pe toţi cîţi vrură să vă vîndă/Podoabe noi ce nu se vînd…»

Întrebuinţarea culturii ca mare pedagog mă încîntă. Este filtrul prin care trec viaţa cotidiană şi văd ce-mi iese la sfîrşitul zilei. Bunăoară *Romanţele* lui Ion Minulescu (poet român născut în noaptea dinspre Bobotează spre Sfîntul Ioan, la 1881, pe strada Covaci nr. 15, Bucureşti) – ce ne învaţă ele?

Că nici un *breaking news* nu te poate destabiliza mai tare decît vestea că iubita te părăseşte, te înşală sau soseşte în viaţa ta, la data şi ora promise. Cu slabele tale forţe şi un pic de vocabular curat, poţi lucra cu disperarea sau delirul din minte şi inimă: mulţumeşti vieţii că simţi ceva zguduitor şi nu te ascunzi ca de o boală ruşinoasă. Să te aştepţi să iei viaţa de la capăt, gol şi singur, cu cuvintele tale, oricînd între 20 şi 100 de ani – asta spun poeţii şi îţi dau infinite metode practice de a suporta cunoaşterea empirică fără să înnebuneşti dizgraţios sau inutil”.

1916

Plumb de George Bacovia

Eul alienat

Simbolist. Citadin. Teritorii sufleteşti obscure. Incertul. Vagul. Nevroza. Maladiva acuitate a simţurilor. Descompunerea materiei organice. Catastrofa. Sinistrul. Tenebrosul. Negrul. De cimitir. Cavoul. Plumbul. Cadavrul. Singurătatea. Pustiul. Obsesivul. Apăsătorul. Monotonul. Zadarnicul. Teama. Ploaia. Lumea în dezagregare. Plînsul. Dezolantul. Depresia. Disperarea. Mania. Izolarea. Imposibila întoarcere. „O, ţară tristă. Plină de humor!” Brrr!

Cartea îi place Costinei Barbu, funcţionar bancar

„Ne-au dat *Plumbul* în şcoală şi n-aveam timp să înţeleg atîta gri şi atîta greu. L-am citit pentru că trebuia, m-am bucurat cînd am trecut la altă lecţie. Dar *Plumbul* mi-a rămas pe inimă, întîi greu şi îmbîcsit, şi mai tîrziu greul şi îmbîcsitul de *Plumb* mi-a îngînat gîndurile şi m-a trecut mai uşor

prin vîrstele plumburii. *Plumbul* se citeşte cum se mănîncă o mîncare nouă: întîi trebuie să guşti, trebuie să-i dai vreme să se aşeze şi înveţi să-ţi placă”.

1919

Poemele luminii de Lucian Blaga

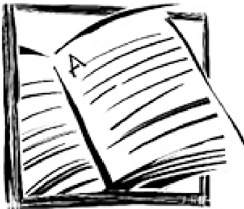
Ce-i frumos şi lui Dumnezeu îi place!

Atît aş spune despre poezia lui Blaga. Dar nu mă astîmpăr şi continui: luminoasă, de foc de lemne cu dragostea întinsă pe iarbă, îndrăgostită, ritmată înăuntrul sufletului. Dragostea înseamnă începutul lumii îndrăgostitului, acesta zburînd, fără limite, spre originile lumii, spre esenţele curate. Fotografie romantică. Decupată din străfulgerări. Nici urmă de crivăţ, nici urmă de rău, doar dragoste şi moarte, sat şi tăcere, natură şi cunoaştere, nebănuite şi mîngîiate, o plăcere să citeşti cartea asta într-o tinereţe veşnică, de-o fi aşa ceva pe pămînt.

 Cartea îi place Doinei Ghiţă, Biblioteca Franceză Omnia:

„Cum stau mereu sub semnul jocului şi-al întîmplării (deh, zodia…), tot aşa mă regăsesc/stau în spaţiul mioritic al lui Blaga. Cel în care dealurile

încrederii alternează cu văile răstignirii… Revenind la volumul din 1919, printre atîtea poeme superbe îmi amintesc «Dorul»: «Femeie,/ ce mare porţi în inimă şi cine eşti?/ Mai cîntă-mi înc-o dată dorul tău,/ să te ascult/ şi clipele să-mi pară nişte muguri plini,/ din care înfloresc aievea – veşnicii». Frumos, nu?”.

1920

Ion de Liviu Rebreanu

Un om în contratimp. Tragedia iubirii, tragedia pămîntului

Ardealul de sub ocupaţia Imperiului Habsburgic. Întîi Ion a îmbrăţişat pămîntul: „Apoi, încet, cucernic, fără să-şi dea seama, se lăsă în genunchi, îşi coborî fruntea şi-şi lipi buzele cu voluptate de pămîntul ud. Şi-n sărutarea aceasta grăbită simţi un fior rece, ameţitor…”. În final, pămîntul îl cuminţeşte: „Vîjîi iar ca o vijelie îngrozitoare într-un pustiu fără margini şi înţelese că iar îl loveşte… Apoi, deodată, ca şi cum sufli în lumînare, se făcu întuneric deplin”. Tragedia lui se construieşte din contratimp. Cînd ar trebui să se bucure de dragostea Floricăi, vrea pămîntul Anei. Cînd ar trebui să se bucure de Ana, de familia şi pămîntul lui, pierde totul şi tînjeşte după dragostea Floricăi. Îşi siluieşte mintea şi pe cei din jur: o seduce pe Ana, se ceartă cu tatăl ei, Baciu, o „execută” prin indiferenţă pe Ana, o ademeneşte pe Florica, acum căsătorită c-un alt băiat al satului. Sărac, Ion? Nu este. Ion este romanul unei lungi indecizii între bogăţie şi iubire, între sărăcie şi iubire. *Răscoala* (1932), romanul aceluiaşi autor, se constituie ca o continuare în spaţiul României a aceleiaşi obsesii: pămîntul. Indecizia aici nu durează. Revolta gloatei e înăbuşită cu glonţ.

 Cartea îi place Simonei Rădoi, jurnalist:

„Printr-a şasea citeam ca proasta superficială, pe furiş, sub plapumă, la lumina lanternei, Casanova – *Memorii* – şi *Amantul doamnei Chatterley* (recunosc, citisem rapid şi *Fii şi amanţi* a lui Lawrence, dar n-am găsit nimic sexy acolo), fără să ştiu că nişte colegi de clasă făceau zilnic ture la Casa Cărţii, o librărie din oraş, pentru a citi de nenumărate ori pasajul în care Ion o posedă pe Ana pe cuptor. Fireşte, m-am alăturat lor şi, pînă la finalul anului şcolar, i-am convins că trebuie să citim toată cartea, în speranţa că o să găsim pasaje asemănătoare. I-am pierdut undeva la jumătatea romanului, cînd au descoperit pe un raft alăturat *Povestea poveştilor* a lui Creangă”.

1920

Strofe alese. Balade vesele şi triste de George Topîrceanu

Sarcasm liric într-un oraş mic

A scăpărat din banalul cel mai banal o poezie de rîzi ca prostul.

Mecanismul său de scris este fără cusur. Ia un detaliu mofluz şi-l desface tandru în piese caraghioase. Autorul îşi joacă personajele pe degete, dar mai maliţioasă decît toate e joaca cu tine, cititorul. Poezia lui pare tîmpită şi-l răpeşte pe cititor cu uşurinţa ritmului, rimei, stării lirice. Odată sedus, cititorul zîmbeşte la cît de terne sînt lucrurile descoperite, doar că brusc, printr-o toană, o tristeţe „iremediabilă", cititorul este înjunghiat, cititorul se trezeşte fără ajutor. Lumea aceea ternă e a lui. Unde să se prăbuşească de necaz, unde? „De cine am rîs? De mine am rîs."

„Cad grăbite pe aleea/ Parcului cu flori albastre/ Frunze moarte, vorba ceea,/ Ca iluziile noastre./ Prin lumina estompată/ De mătasa unui nor,/ Visătoare trece-o fată/ C-un plutonier-major…/ Şi-ntr-o fină discordanţă/ Cu priveliştea sonoră,/ Merg aşa, cam la distanţă,/ El major şi ea minoră…" („Toamna în parc")

Toate mecanismele sînt uzate: versificaţia, cuvîntul, situaţia, imaginaţia, cititorul. Dar, ce, nu-ţi vine să zîmbeşti? Dar ce, nu te-a păcălit?

 Cartea îi place Evei Stănescu, specialist resurse umane:

„Scriu: *Baladele* sînt vesele şi triste precum zilele vieţii mele. Citindu-le, am sentimentul că trăiesc în epoca bunicilor mei, cînd nu era… atîta grabă!!! Viaţa era «degustată», la fel ca dulceaţa de cireşe amare, întotdeauna, nu mai mult de două linguriţe şi întotdeauna însoţită de un pahar cu apă foarte rece, provenită de la cişmeaua din curte, servite, amîndouă, în grădiniţa casei bătrîneşti, în zilele toride de vară, la amurgul zilei. La fel ca viaţa «curg» şi *Baladele*, mai «sprinţare» sau cu «tristeţi provinciale», cu «blesteme» sau greieri, ce «ridic-un picioruş». Este gingăşie, este milă, este umor, este cleveteală, este… viaţă normală, de mult apusă. Citindu-le şi ştiind că nu se va mai întoarce o astfel de epocă, mă cuprinde, încet, «o tristeţe iremediabilă»!”.

1921

După melci de Ion Barbu

O joacă în ritm balcanic

Anton Pann şi Nastratin Hogea aterizînd în secolul XX. În Isarlîc, cetatea ideală a inimii, unde viaţa are lentoare şi savoare, unde slovele inocente se înfig doar în conştiinţa alintată, ca nişte cuţite otrăvite, pe la spate. „Buhuhu la lună şuie,/ Pe gutuie să mi-l suie,/Ori, de-o fi pe rodie: Buhuhu la Zodie;/ Uhu, Scorpiei surate,/ Să-l întoarcă d-a-ndărate,/ Să nu-i rupă vrun picior/ Cîine ori Săgetător!"

Cartea îi place lui T.O. Bobe, scriitor:

„Pentru că este o expresie clară, atît de clară, încît devine transparentă, a unei teme puţin abordate, şi anume crima comisă cu inocenţă, din joacă, asupra a ceea ce iubim. Iar pentru că arma crimei sînt cuvintele, *După melci* e în aceeaşi măsură şi despre responsabilitatea literaturii".

1922

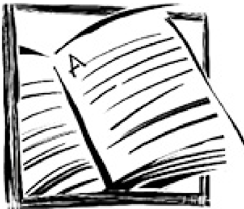
Pădurea spînzuraţilor de Liviu Rebreanu

Omul „sfîrtecat” de conflictul dintre datorie şi onoare

Procesul de conştiinţă îl declară nevinovat. Curtea Marţială îl condamnă la moarte prin spînzurare. Românul din Transilvania Apostol Bologa pleacă în război de partea armatei austro-ungare. Tinereţe, orgoliu, teribilism, entuziasm. Ăla îi era locul. Lumea certitudinilor lui se clatină în momentul în care ia singura decizie din viaţa sa: spînzurarea unui dezertor. Curînd el are acelaşi destin. Războiul îi întoarce arma împotriva românilor. Poţi lupta împotriva celor de-un sînge şi de-o limbă? După încercări zadarnice de a ieşi din această capcană, Bologa porneşte spre liniile inamice, adică spre liniile eliberării sale. Este prins, judecat, spînzurat. Nu înainte de a cunoaşte prietenia şi dragostea. Prietenia lui Klapka îl seduce cu laşitatea, dragostea Ilonei îl face om. Vezi şi filmul lui Liviu Ciulei, premiat la Cannes pentru regie (1965).

 Cartea îi place lui Cristian Teodorescu, scriitor & jurnalist:

„N-am dat în damblale protocroniste, dar *Pădurea spînzuraţilor* bate şi *Adio, arme*, şi *Nimic nou pe frontul de vest*. Apostol Bologa al lui Rebreanu, ofiţer român în multinaţionala austro-ungară din primul război mondial, începe ca om al datoriei, încîntat de el însuşi, şi sfîrşeşte spînzurat ca dezertor cînd e trimis să lupte împotriva alor săi. Pînă atunci însă războiul, cu datoria sfîntă de a ucide, îi îmbolnăveşte sufletul şi-i stinge lumina lăuntrică. Un roman de o simplitate şi o profunzime extraordinare”.

1927

Cuvinte potrivite de Tudor Arghezi

Harţă cu Dumnezeu. Limbă poetică dată de pămînt

În seria sa de „Psalmi”, începută în *Cuvinte potrivite* şi răspîndită prin volumele sale poetice, îşi tot iscodeşte Dumnezeul, îşi tot caută credinţa, îşi tot vede limitele de heruvim bolnav, îşi caută rostul, nu întrevede „astîmpărul”. „Rece, încruntată suferinţă.” Pasionată cosmogonie. Dumnezeul este – nu este, tot departe rămîne, aşa că Arghezi „îi ia locul” pe pămînt. Arghezi pe limba poetică a pus biciul. Şi o recreează ca un meşteşugar. O frămîntă, o contorsionează, o potriveşte după legile lui. Ideea se condensează extrem în vers. Duium de licenţe lexicale şi sintactice. Revalorizări de cuvinte vechi, mixaj de sudalmă şi politeţe.

 Cartea îi place lui Laurenţiu Guga, sculer-matriţer:

„Arghezi este cartea primită la premiu în clasa a patra. Luam menţiune. Singura menţiune din viaţa mea. Cînd am plecat de acasă, din Brăneşti, am

lăsat-o la mama. Cînd ai mei au murit, am rămas cu o casă cu livadă şi Arghezi, moştenire. Şi acum, la pensie, îl citesc de cîte ori mă duc la Brăneşti. Nu citesc uşor, dar îl citesc. Nu mi-a plăcut la început, dar încet-încet m-am obişnuit cu el. E un mare păcătos, să ştiţi! Te înfurie rău”.

1927

Concert din muzică de Bach de Hortensia Papadat-Bengescu

Boală curată. Roman horror

Face parte din ciclul Hallipilor, văzut frecvent ca un *Forsyte Saga* românesc. Cred că ar fi mai bine văzut ca o *Familia Adams*. E horror. Nu-i acţiune aici. E un spionaj lent prin căsnicii. Transcrierea senzaţiilor stîrnite de idei şi bănuite în sentimente. Analiză crudă. Viscere sufleteşti. Pedanterie „feminină” a notaţiilor. Întunericimi. Jumătăţi de om, reduşi mental, parveniri, adultere, bîrfe, bolnavi închipuiţi sau nu, morţi, şmecherii, acordurile unei armonii amînate la infinit. Familie burgheză cuprinsă de tăvălugul urîtului, trăind între fumuri şi degeneraţi. Cusătură narativă vizibilă: trei triunghiuri conjugale pătate de amantlîcuri şi maladii. Puţină lumină: suspinele de iubire ale Elenei Drăgănescu. Dacă mai vrei o carte maladivă: Blecher, *Întîmplări în irealitatea imediată* (1936).

 Cartea îi place lui Tudor Giurgiu, regizor:

„Aveam 14-15 ani şi ţin minte că după lectură eram foarte impresionat de felul în care se trăia în perioada interbelică. Mi-a plăcut să citesc despre dezintegrarea lumii ulcerate descrise în roman. Despre burghezie şi imoralitate. Am adorat numele unor personaje: Lina, Rim, Sia, Maxenţiu. Daca mă năşteam Visconti, probabil că ieşea deja un film din toată istoria asta”.

1929

Craii de Curtea-Veche de Mateiu I. Caragiale

Fermecătoare prietenie

În vîrtejul boemiei, într-o lume strîmbă, patru bărbaţi se întîlnesc, se respectă, se sfîrtecă. Doar unul îi ascultă pe toţi ceilalţi şi-aşa iese cartea. Crai sînt în toate privinţele: şi desfrînaţi, şi regi, şi magi, şi aventuroşi, şi seducători. Unul nu-i ca toţi, toţi sînt una. Paşadia-imaginaţia, Pirgu-viermele, Pantazi-istoria, autorul-admiraţia. Noctambuli, cînd Bucureştiul se umple de demoni, ei sînt uniţi prin magie şi viciu. Paşadia este Savantul, Pantazi este Sensibilul, Pirgu este Licheaua, Povestitorul este Creatorul. Al „cincilea crai” este stilul. Mateiu Caragiale a construit un stil propriu acestui roman. Sublim, gotic, heraldic, halucinant, patetic şi ironic, ritualic. „Craii” Bucureştiului de altădată intră în dialog cu o carte ştiinţifică: *Bucureştii mahalalelor sau periferia ca mod de existenţă* (2003) a lui Adrian Majuru. Acesta face „procesul-verbal” de folosire ca un Crai al Bucureştilor.

 Cartea îi place Mădălinei Bubu, fotoeditor:

„Cea mai frumoasă carte a literaturii române este a prieteniei”.

1930

Pagini bizare de Urmuz

Descreierată lume extrem de logic

Pagini bizare ce violează gustul comun şi anunţă avangardismul autohton. Dar, dacă avangardiştii îşi căutau cu lumînarea fuga de contingent, de coerenţă, Urmuz este printre singurii ce-au găsit reţeta. *Paginile bizare* au gratuitate ludică, sînt oglinzi de bîlci ale unei realităţi abia percepute. Simulînd structura fixă a fiziologiilor, creează aventurile unor personaje caraghioase, caricaturi ale unor himere. Ca să ştii ce-nseamnă cel mai nebun şi mai creativ moment al literaturii române, citeşte neapărat *Antologia literaturii române de avangardă* realizată de Saşa Pană (1969). Ai opere, desene, mecanisme, texte explicative ale contextului literar şi texte-manifest ale avangardei româneşti interbelice. E cartea care îţi dă explicaţia cutezanţei şi renumelui primului român în străinătate: Tristan Tzara, format în acest timp fertil şi în acest spaţiu inovator, ajuns în 1915 la Zürich, fiind unul dintre întemeietorii mişcării dada, prin „happeningurile” de la Cabaret Voltaire. Dincolo de textele lui Tzara, cartea lui Saşa Pană merită un traseu „turistic”. „Cum se stîrpesc şoarecii de tot”, „Întîmplări din irealitatea imediată”, „Bagaj… strania dublă existenţă a unui om în patru labe”,

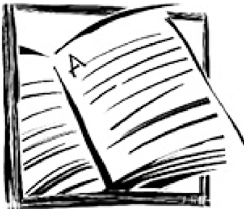
„Răzbunarea lui Papufili”, „Apunake”, „Poemul în leopardă”, „Diamantul conduce mîinile”. Cît fum, atîta dezordine. Delicios delir!

 Cartea îi place lui Dan Stanciu, poet & grafician:

„Dacă (prin ridicare la absurd, nu prin reducere) întreaga literatură a fost înghiţită de Grummer şi apoi vomitată în mîinile lui Algazy, ceea ce rămîne în urma acestui proces de absorbţie-respingere sînt cîteva *Pagini bizare* de Urmuz”.

 Cartea îi place şi lui Andrei Oişteanu, etnograf & istoric al religiilor:

„Doar patruzeci de pagini bizare. Cea mai mică operă din istoria literaturii române, dar cea mai revoluţionară. Copii, luaţi-vă părinţii tunşi şi legitimi şi duceţi-i duminica să viziteze superba Grădină Antropologică. În cuşti vă aşteaptă fiinţe miraculoase, precum Stamate, Bufty, Ismaïl, Turnavitu, Gayk, Cotadi, Fuchs, Algazy & Grummer, imaginate de cel cu nume ca un joc absurd de copii: Demetru Dem. Demetrescu-Buzău. De vreţi cu toţi, în timpul nopţii, un somn în tihnă să gustaţi,/ Nu faceţi schimb de ilustrate cu cel primar din Cîrligaţi”.

1930

Joc secund de Ion Barbu

Matematica dă profunzime poeziei

De mergi într-un restaurant cu pretenţii, te indispune porţia mică de mîncare şi gotic construită. Nu recunoşti nici gustul adevărat al bucatelor. Dar, culmea, după desert, te trezeşti sătul. Construcţia lui Barbu se adresează minţii neîndoios, iar asemănarea cu restaurantul rafinat face parte din deconstrucţia voită a unui inaccesibil. Barbu: esenţial, concis, fecund. De ce? Legat de matematicile de care nu s-a despărţit, poetul potriveşte pentru sine teoria vechilor greci, care prin geometrie se apropiau de înţelesurile lumii. Actul creator este unul deliberat, cu finalitate şi economie. A crea cifrat şi a descifra ştiinţific. Cunoaşterea profundă, revelarea ordinii iniţiale creează noi tipare, îndrăzneli ale poeziei şi doar astfel poetul poate comunica. Ermetismul şi obscuritatea îi sînt astfel la îndemînă, iar cititorul nu poate fi unul comod, lui nu-i sînt de-ajuns instrumentele tradiţionale, ci are nevoie de iniţiere, de „nunţi esenţiale”, de timbrul potrivit unor desluşiri polisemantice. Incomod, nu? Tu, cititor de azi, pune-ţi mîna la tîmplă şi nu-l lăsa pe Barbu un neînţeles. Citeşte-l şi pe Solomon Marcus, culmea, tot un

matematician ce a pătruns nuanţele limbajului ştiinţific faţă de cel poetic în *Poetica matematică*.

 Cartea îi place lui Lucian Mîndruţă, realizator TV:

„*Joc secund*. Pentru cei care vor să uite «Sara pe deal». Dacă tu crezi că limba română e o modestă urmaşă a latinei, altoită cu slava şi data în clocot *à la française*, deschide *Joc secund*. Vei descoperi că limba pe care o foloseşti să ceri cartela la metrou şi cireşe la piaţă e în stare de mult mai mult. E capabilă să devină o simfonie a cuvintelor, pe care o asculţi aşa cum asculţi muzica şi pe care o trăieşti ca pe o pictură. Abstractă, ce-i drept, dar nu mai puţin măreaţă. După Ion Barbu, românii pot răsufla uşuraţi: limba lor are dreptul să se considere parte a culturii universale. Nu pentru că e citită în alte părţi (că nu e!), ci pentru că e capabilă de subtilitatea exprimării unor idei şi sentimente care pur şi simplu nu există în natură. Sau în «Mioriţa», ca să fim un pic mai specifici. Domnule Ion Barbu, îţi mulţumesc că după 10 ani de şcoală chinuită cu clasici plicticoşi, am dat de tine să respir un pic!”.

1930

Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război de Camil Petrescu

Cartea geloziei. Între bărbat şi femeie, între popoare

Prima duce la divorţ, cealaltă la război. Indiferent de consecinţe, Gheorghidiu lasă mărturie: viaţa merită trăită lucid. Două probe de foc ale sufletului său: gelozia vremurilor mondene şi penibilul primului război mondial. Două universuri ale „fierbinţelii” şi disoluţiei idealiste corespunzînd celor două părţi ale cărţii. Iubire ideală şi război eroic „ca-n filme” nu există.

Cartea îi place Corei Moţoc, consilier politic:

„În inventarul vieţii amoroase a oricărei femei care se respectă trebuie să existe băiatul rău, artistul damnat şi/sau *loser*-ul. Adică acei bărbaţi fascinanţi cu care n-ai tihnă şi nici viitor, care în final îţi dau papucii fără menajamente, dar cu care, atît cît e să fie, ai adrenalină, spontaneitate,

fluturi în stomac şi, în general, intensitate aproape insuportabilă. Dacă Ştefan Gheorghidiu ar fi prin preajmă, probabil că aş fi îndrăgostită de el. Păi, cum să nu îţi placă un războinic cultivat, inadaptat, bîntuit, care vede idei, te iubeşte pînă la nevroză, e curajos ca un cruciat şi îţi mai lasă şi o tonă de bani la sfîrşit? Iar bonus primeşti sex cu notiţe de subsol şi dăscăliri în lecţii de filosofie *post coitum*. Nu mai contează că în jurnalele şi în confesiunile către prieteni apari ca o fiinţă bidimensională, fără zbor şi posibilitate de acces la înalt, vanitoasă, mondenă pînă la gregar, care nu îşi poate depăşi condiţia de femeie sortită mediocrităţii şi nici nu poate înţelege sufletele tari masculine. Important este că ce aţi avut n-a fost călduţ şi obişnuit. A fost intens şi de neuitat. A fost *Casablanca* voastră.

Aşa şi cu cartea noastră. Are toate ingredientele necesare ca să te ţină captiv pînă la final, mai multă dramă decît un *chick lit* din seria Harlequin şi mai mult stil decît un roman de Proust. Dar mai ales are acel ingredient cunoscut, dar al cărui dozaj este ştiut doar de Camil: autenticitate. Oricine, din orice secol, care a iubit şi-a pierdut, a clocotit de gelozie, s-a simţit neînţeles şi singur printre oameni sau a vrut să oprească Pămîntul ca să coboare se poate regăsi în această poveste. Pentru unii ar putea fi chiar începutul unei frumoase prietenii”.

1930

Baltagul de Mihail Sadoveanu

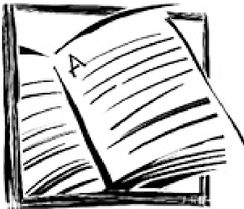
Legea nescrisă. Chemarea lăuntrică, ancestrală. Continuarea baladei „Mioriţa”

Primul *policier*. Primul roman feminist. Roman iniţiatic. Roman de dragoste. Scris în transă. 17 zile. Realism poetic. Mitic. Pe scurt: Vitoria Lipan îşi caută bărbatul oier, plecat cu daraveli în toamnă şi neîntors acasă de luni întregi. Împreună cu fiul său, Gheorghiţă, ea parcurge un univers exclusiv masculin, stăpînit de prejudecăţi, prevestiri şi semne magice. Enigmele se desluşesc treptat şi epilogul nu lasă loc de speculaţii: Nechifor, oier şi negustor de oi neînfricat, a fost omorît laş de doi ciobani pentru a-i lua oile şi banii. La apus de soare.

 Cartea îi place lui Tiberiu Cazacioc, project manager:

„*Baltagul* este o lectură încinsă a dramei unui criminal care cedează psihic presiunilor. Ale soţiei victimei, pentru a mărturisi vina crimei. Asasinul este

victima nefericită a justiţiarei soţii. La sfîrşitul lecturii, al unei curse infernale către deznodămînt, ne întrebăm: dar, dacă am fi fost în locul ucigaşului lui, ne-am fi predat fără probe materiale directe? *Baltagul* este un thriller psihologic de excepţie ce nu a încăput într-o ecranizare modernă pe măsură. Soţia victimei ia dreptatea în propriile mîini, fără a folosi altceva decît încăpăţînarea şi determinarea, spre a face ca sistemul să îl aresteze pe ucigaşul soţului ei. Cunoaştem cine sînt victimele, cine sînt făptaşii şi complicii, cine sînt martorii, cine sînt justiţiarii, cine sînt nepăsătorii. Ba chiar personajele îşi cunosc reciproc rolurile. Presiunea poveştii este atît de puternică, încît citim pe nerăsuflate faptele în rostogolirea lor. Şi ne îndreptăm avizi spre ultima pagină, ultimele scene, ca să fim siguri că făptaşul s-a predat. Ce naiba, îl ştiam cu toţii, încă de la început. De citit”.

1931

Flori de mucigai de Tudor Arghezi

Poezia puroaielor. Vigoare, umor

Învîrte Bolgia pe degete. Pe pămînt.

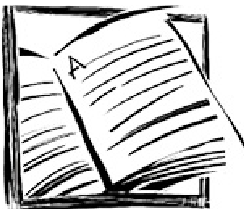
 Cartea îi place Andreei Pleşoianu, profesor de limba spaniolă:

„Pe IMDb top 250, de cel puţin patru ani tronează pe primul loc un splendid film, o ecranizare după Stephen King, *Închisoarea îngerilor* (*The Shawshank Redemption*). E absolut inexplicabil cum un film despre răbdare şi disciplină a putut să fascineze într-atît. E adevărat că avem de-a face cu un deţinut inocent. Dar nu numai: un tip inteligent, şters, muncitor, capabil doar să facă ceea ce e bine şi corect zi de zi şi care, paradoxal, triumfă. Reuşeşte să-şi cîştige singur libertatea evadînd.

Nu toate cărţile/filmele despre închisori sau deţinuţi sînt fascinante. Sînt însă cîteva, ca şi *Flori de mucigai*, în care sîntem invitaţi să ne uităm cu

atenţie, să lăsăm judecata pe seama judecătorilor şi a Judecătorului şi să nu tragem concluzii, pentru că ne vom păcăli. Frumuseţea răvăşitoare ascunde mizerie sau o viaţă risipită, pasiunea nebună şi pură nu duce la altar, ci direct la ocnă, cunoaşterea amănunţită a Evangheliei sună a doagă şi tot aşa. Ca şi în nuvela lui King, bază a scenariului mai sus menţionat, nu lipseşte poanta: sîntem lăsaţi să credem şi să judecăm personajul pînă la sfîrşitul poeziei, unde ni se dă lovitura de graţie: ne-am înşelat amarnic, judecăţile noastre nu sînt altceva decît comentarii de leliţe.

Flori de mucigai e o culegere de *koan*-uri mai ample, e drept, aparţinînd unui spaţiu creştin şi scrise de un răspopit. Nu sîntem avertizaţi că trebuie să găsim un răspuns şi tocmai de aceea ajungem la el. Mai exact, la starea de limpezime a conştiinţei după ce tot ceea ce crezuserăm a fi bine şi rău se năruie, limpezime luminată doar de sfinţenia stelelor”.

1932

Fram, ursul polar de Cezar Petrescu

Urs polar cu „şcoala vieţii”

Fram nu este un neînţeles ori un neadaptat. Este un şiret, un înţelepţit. Chiar utopic, o scoate la capăt. Lumea lui şi oamenii, pînă la urmă, sînt cu suflet. Şi cartea este una dintre singurele ficţiuni din literatura noastră încheiate cu happy-end.

 Cartea îi place Victoriei Pătraşcu, scriitor de cărţi pentru copii:

„*Fram, ursul polar, c'est moi*. Jind, jind, jind şi o uriaşă sete de libertate. Aşa s-ar putea rezuma schematic-americăneşte romanul lui Cezar Petrescu. Doar că, vezi bine, noi nu sîntem americani, ci balcanici. Aşa că la formula iniţială trebuie să strecurăm şi niscaiva detalii personale, sentimentale, vag lacrimogene. Fram, ursul alb răpit pe cînd era pui de la Polul Nord şi devenit faima circului Struţki, a poposit într-o zi de vară pe gheţarul patului

unde îmi boceam varicela căpătată nitam-nisam taman la începutul vacanţei. S-a uitat mirat la mine şi mi-a zis povestea lui, doar-doar îmi va mai alina suferinţa. Era deprimat ca şi mine. Lui îi era dor de Pol, eu jinduiam după «în faţa blocului». El era captiv după gratiile de la circul Struţki, eu eram captiva bubelor nesuferit-pişcătoare. Două suflete gemene, singure şi neînţelese.

N-a fost uşor pentru nici unul dintre noi, dar, cît a stat pe banchiza patului de suferinţă, Fram mi-a dat cît Discovery şi Animal Planet la un loc, plus, plus, plus… infinită tandreţe şi puterea de a visa.

Ce vreţi? «Era numai un urs alb, însă un urs adesea mai omenos decît unii oameni. Aceasta nu i-o iertau nici urşii, nu o înţelegeau nici mulţi oameni.» D(o)ar eu l-am înţeles”.

1933

Poemul invectivă cu amprentele digitale ale autorului de Geo Bogza

Sex, ca la avangardişti

Şi pentru versurile astea poetul a fost întemniţat la puşcăria Văcăreşti pentru „atentat la bunele moravuri”. Procesul său începuse odată cu *Jurnal de sex* – 1929. Bogza are cel mai mult negru în cerul gurii dintre toţi avangardiştii. În *Poemul invectivă* sexul, pe atunci, teoretiza bunul-simţ şi falsa pudoare, se făcea armă de luptă. Era viol, azi citit viol blînd al conştiinţei. Vînezi cu ochiul incitat de scandalul cărţii, imposibil să n-o faci, cuvinte demente, o „ejaculare”, un „sex”, dar te laşi dat în vileag în faţa reportajelor despre destrăbălări: a lui State cu mă-sa, a paparudelor, a marinarilor venerici, a Efebului Gherdap cu batoza psihopată, a doamnei cu cîinii, a tatălui cu fiica. Balade cu absurdul lui Urmuz şi mucigaiul lui Arghezi. Importante şi azi sînt imaginile stîrnite, construite după dicteu freudian. Pentru oameni cu apetit sexual. Tot de Bogza nu rata: *O sută şaptezeci şi cinci de minute la Mizil* (1968). Realitate socială crudă în frigăruia unui verb pasional. Perla este „O sută şaptezeci şi cinci de minute la Mizil”, infernul nimicului.

 Cartea îi place lui Daniel Cristea-Enache, critic literar:

„Poeme aproape octogenare, dat fiind că au apărut în 1933; aproape ilegale, dat fiind că Bogza a fost dus la închisoare pentru ele; şi aproape necunoscute, dat fiind că au fost reeditate, în România, abia în 1996. Bunicul lui Ianuş şi-al Elenei Vlădăreanu îţi dă cu poezia-n cap: «Sămînţa, ca un scuipat, făcea pe stîncă: plici/ Cîinii ciobăneşti o înghiţeau cu lăcomie/ Nu rămînea nici o murdărie/ Şi totul era atît de frumos, atît de pur»”.

1933

Patul lui Procust de Camil Petrescu

De dragoste: sufletele-pereche nu pot fi împreună

În cazul „geniului neînţeles” George Demetru Ladima şi al femeii întreţinute Emilia Răchitaru lucrurile sînt clare: alte interese în viaţă, viziuni diferite asupra vieţii. Enigma „distanţei” păstrate între Fred Vasilescu şi Doamna T. supravieţuieşte chiar morţii unuia din ei. Soarta şi iubirea le dau totul. Fred Vasilescu vrea mai mult. Dincolo de „totul” nu se conturează decît „dosarele de existenţă” ale fiecărui personaj în parte. Metoda de alcătuire a acestora este fie prin lectura scrisorilor de dragoste ale lui Ladima „de după” partidele de amor „plătit” ale lui Fred şi comentariile vulgarizatoare ale Emiliei, fie din confesiunile nete, „fără stil”, „sălbatice” ale lui Fred şi ale Doamnei T., încredinţate autorului.

 Cartea îi place Claudiei Buzoianu, psihoterapeut:

„Am terminat de recitit cartea, nu pot decît să mă felicit că din lista cărţilor propuse de tine am ales tocmai *Patul lui Procust*. N-am recitit-o de vreo zece ani cel puţin şi am redescoperit-o cu o încîntare maximă, un deliciu pentru care îţi sînt recunoscătoare”.

1933

Creanga de aur de Mihail Sadoveanu

Pentru cei pasionaţi de ezoterism

Breb se îndrumă după Semne. Se iniţiază, parcurge la porunca magului o Dacie imemorială pentru a pătrunde misterele universale. Ca să pătrundă verticala umană a înţelepciunii, ajunge într-un templu secret din Egipt. Ca să simtă dimensiunea orizontală a istoriei, ajunge în Bizanţ. Breb „vede” prin oameni, se înţelepţeşte. Turnul lui de fildeş este zdruncinat. Neprevăzutul este dragostea. Şi drama Mariei îl face nefericit. Înţelepciunea se dobîndeşte prin călătorie şi suferinţă. Recomandare: pentru cei pasionaţi de istorie romanţată, tot Sadoveanu, *Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă* (1929).

 Cartea îi place lui Dacian Cioloş, comisar european pe agricultură:

„Sursa fiinţei noastre este în conştiinţa continuă, fără început şi fără sfîrşit – Creanga de aur care creşte peste Veac. Breb, magul din Munte, înţelege că pacea şi sursa înţelepciunii nu trăiesc şi nu dospesc în tumultul facerii lumeşti, ci în Dumnezeu de dincolo de lume, cel cu o mie de nume, o mie de forme, dar cu un singur adevăr. Numai cu această înţelegere lumea poate trăi pacea”.

1933

Rusoaica: bordeiul de pe Nistru al locotenentului Ragaiac de Gib I. Mihăescu

Don Quijote în amor

Cartea asta şi iubirea dintr-însa joacă precum undele de apă, sînt cînd profunde, cînd ieftine. Mi s-a părut ieftină povestea unui vameş hrănit cu mofturi ruseşti. Dar, cînd mi-am văzut Ragaiacul păcălit de frumoasa de la graniţă şi ratînd soarta crudă a Rusoaicei, ba chiar uitat de iubita lui cea veche, eh, atunci mi-a aprins inima. Am uitat de firele de marionetă vizibile ale romanului şi am spus: e o carte de dragoste. Şi am adăugat: nefericită soartă de bărbat!

 Cartea îi place lui Alexandru Bălăşescu, antropolog:

„O linie imaginară în mijlocul unui rîu, trasată cu doar 5 ani înaintea naraţiunii, provoacă drame umane care vorbesc despre exil, refugiu, speranţă, dar şi pierderea ei iremediabilă în zorii instaurării puterii sovietice

în Rusia. Aventurile încărcate erotic ale tînărului ofiţer oltean însărcinat să apere noua graniţă de la Nistru sînt pretextul meditaţiilor lui Gib I. Mihăescu pe inepuizabila temă a fascinaţiei celuilalt, aici întruchipat de o imaginară şi imaginată aristocrată rusoaică. Am citit cartea întîia dată cînd aveam 19 ani într-o ediţie veche dăruită de mătuşa mea – acum în vîrstă de 91 de ani, deci cumva contemporană cu vremurile evocate în *Rusoaica*. Evident, atunci am fost mult mai atent şi sensibil la erotismul prozei. Acum, 19 ani mai tîrziu, din care 11 petrecuţi în autoexil, lectura a fost diferită, am fost mult mai atent la puterea diferenţei (imaginare sau reale) de a genera tensiuni – rezolvate de cele mai multe ori prin sex sau violenţă, cîteodată prezente simultan. *Rusoaica* mi s-a părut caracterizată de un tip de cruzime realistă ce releva relaţii de putere şi dominaţie care ne traversează şi care provoacă contradicţii greu de reconciliat. Bărbat-femeie, militar-civil, român (încă) liber – rus bolşevic sînt tot atîtea binomuri simbolice ale căror tensiuni sînt relevate de figura emblematică a contrabandistului de frontieră – nesupus acestei logici, dar trăgîndu-şi seva din ea. Greu de apreciat care personaj este mai plin de tragism – Serghe Balan, contrabandistul de vieţi sau nesupusul ofiţer Ragaiac, jucător cu destine”.

1934, 1936, 1937, 1940, 1949

Pe culmile disperării, *Schimbarea la faţă a României*, *Lacrimi şi sfinţi*, *Amurgul gîndurilor*, *Tratat de descompunere* de Emil Cioran

Bomba cu neutroni a culturii române şi a destinului omenesc

Mi-e frică de Cioran. Scociorăşte problema pînă o aruncă-n aer. Moartea, iubirea, singurătatea, boala, angoasa, absurdul, infinitul, haosul, agonia, nebunia. Nimeni n-a scris aşa mult şi profund despre finitudinea mea ca om. Citind, ce m-apucă? Deşertăciune? Sinucidere? Chestii de om mărunt. Opera lui Cioran e sinuciderea curată a prostiilor ce-ţi umblă prin cap. Fiind una bărbătească, gîndire fără compromisuri. Frenezia unui lucid neîmpăcat cu condiţia sa umană. Cît citesc nu mă mai pot suporta, sînt plevuşcă. N-am unde mă ascunde. E un neajuns să mă fi născut. Dar e o ispită în a exista. Dacă ai muşcat din ispită, trăieşte pe culmile disperării. Nu te mulţumi cu temperatura vieţii, bună pentru mediocri. Dă cu pumnul în Dumnezeu, să curgă lacrimi şi sfinţi? Trăieşte „focul purificator” şi „agonia”, să vezi cine, ce, cît sînt. Îndreptarul ăsta pătimaş mi-e cap de operă pentru opera mea de sfîrtecare, de descompunere. Ajuns în amurg al gîndurilor, nimic nu mi-

ajută. Măcar oi fi eu însumi? Cum, nici acum? Omul de asta este, să trăiască o căutare de sine continuă. N-ai înţeles asta? Păi, ce-ai înţeles tu din viaţă?

 Cartea Pe culmile disperării îi place lui Mihai Radu, jurnalist:

„E cu Moarte, cu Insomnie, cu Extaz, cu Inutilitatea existenţei. Hobby-uri sîngeroase ale singurătăţii. Stau toate într-un creier, cum stau corporatiştii în trafic dimineaţa, cum stau bolnavii la medicul de familie. Un creier ca o bubă.

Cioran e total, ultimativ, fără rest, în fiecare conjuncţie pe care o foloseşte".

 Cartea Amurgul gîndurilor îi place lui Cătălin Sava, realizator TV:

„M-a chinuit rău cartea asta. Ca «pe hoţii de cai», cum zicea bunica. Cu siguranţa, un pic ridicolă, a oricărui adolescent, mă pregăteam pe atunci *maestoso* pentru Conservator. Culmea, chiar fabuloasa mea profă de pian mi-a dăruit cartea asta prin care apostatul infinitului m-a împins tocmai la Filosofia pe care o dărîma cu atîta nesaţ. Doar într-o vară, tot el, arhitect patetic al dezmembrării tuturor certitudinilor, m-a reîntors smerit de la trufia dialecticii la Ea. Ca pe un păcătos pocăit, căruia inima îi spune că n-o să se mai vindece niciodată. Ea, Muzica. Cea care iartă şi vindecă şi dă totul. Pentru totdeauna".

1930, 1936, 1937

Trilogia culturii de Lucian Blaga: „Orizont şi stil”, „Spaţiul mioritic” şi „Geneza metaforei şi sensul culturii”

Mitosofie

Cea mai populară printre trilogiile lui Blaga (celelalte fiind *Trilogia cunoaşterii*, *Trilogia valorilor*), autorul primului sistem filosofic românesc închegat. Influenţe din Dilthey, Spengler, Freud, Leibniz. Alături de *Cuvînt împreună despre rostirea românească* (1987), cartea lui Constantin Noica, este cea mai frumoasă odă scrisă culturii române. Amîndouă doar seducătoare speculaţii.

Trilogia lui Blaga vede în cultură starea primordială şi conştientă a omului, la îndemînă după „rezolvarea” imediatului. Modul de existenţă uman tinde spre un „dincolo”. Nu un „dincolo” religios. Cultura nu este o podoabă şi nici „parazit demonic”. E „mărturie a omeniei”, este împlinirea omului. Existenţa umană este „existenţă în mister şi pentru revelare”. Vezi mitul Meşterului Manole. Creatorul are ca materie imediatul şi îl depăşeşte prin stil şi chemarea firească spre „dincolo”, mister şi abis. Stilul ne

modelează interior, este act inconştient, individual şi diferenţiator. Spaţiul mioritic este dovada stilistică a spiritului românesc înconjurat de-o armată de „îngeri”: doina, dorul, plaiul, spaţiul ondulat, deal-vale, suiş-coborîş al destinului. Analizînd „boicotul istoriei” în „Mioriţa”, Blaga vede în fapt o aşezare într-un orizont interior, într-o înţelegere superioară a destinului schimbător. Nu vîrstele contează pentru om, ci structurile lui revelatoare.

 Cartea îi place lui Augustin Ioan, arhitect, Honoris Causa CTOS SUA, pentru cartea sa Spaţiul sacru:

„*Trilogia culturii* este un efort monumental de a înălţa la demnitatea filosofiei mari un loc şi o comunitate, pornind de la atribute care le sînt proprii, nu în unicitatea, ci în învecinarea lor cu atributele altora, cu care împărtăşim geografia, istoria sau religia. La vremea scrierii cărţii acesteia, efortul de a te mări prin ridicarea, deopotrivă, şi a alor tăi părea să fie un scop în sine al intelectualilor. Citind-o azi, pare o duioasă vînare de vînt. E ora risipirii. Şi totuşi, întregul construct filosofic al lui Blaga, pe care nu-l mai (re)citeşte, parcă, nimeni, merită (re)vizitat astăzi. Fie şi numai pentru a avea conştiinţa uriaşei pierderi de sine care este istoria contemporană a României”.

1938

Enigma Otiliei de George Călinescu

Stai şi te gîndeşti: nu există nici o enigmă

Balzacian descris destinul ei, Otilia alege ce este mai bine pentru ea. Iubirea este difuză, alegerea dă putere. Avem analiza unei familii „rupte” ba de înrudiri îndepărtate, ba de nebunie şi manie. Personaje tipice, previzibile. Acţiunea dezvoltată fără surprize. Moş Costache este un zgîrcit fără leac, ce-şi ţine Otilia lui dragă, fiică „prin alianţă”, într-o ambiguitate de destin. La fel face şi cu Felix, orfan cu ceva avere, lăsat în grija sa. Zgîrcit-zgîrcit este, dar nu-i de-ajuns, Moş Costache îşi găseşte motivaţii în micile războaie cu Aglae, soră-sa, ce-l urmăreşte să nu înstrăineze absolut nimic din avere. De toate profită un ticălos: Stănică, însurat cu una din fiicele lui Aglae. Stănică îi ia banii lui Moş Costache şi-şi face altă viaţă. În condiţiile acestea, iubirea dintre Felix şi Otilia, cei doi protejaţi ai lui Moş Costache, este o piedică pentru amîndoi. Otilia alege o căsătorie cu avutul Pascalopol spre a ieşi din cercul vicios. De fapt, alege să fugă departe de o lume meschină, fără sentimente, ce se autodevorează. Din *Enigma Otiliei* poţi învăţa să scrii roman.

 Cartea îi place Anei Sişu, PR manager:

„O femeie de pe la 1900, banală ca orice femeie, fascinantă ca orice femeie… Cochetă, capricioasă, frumoasă, copilăroasă, dar suficient de matură ca să accepte (măcar instinctiv, dacă nu premeditat) protecţia unui bărbat bătrîn şi bogat. Mare scofală, mare enigmă, ce să zic…

Şi totuşi… De Otilia mi se leagă nostalgia unei întrebări care m-a chinuit în nopţi în care mă culcam visînd la Felix, pe la vreo 14 ani. De ce zicea că moare la 30 de ani, că nu vrea să fie o mumie? De ce îl fenta pe Felix şi se răsfăţa cu Pascalopol? Adică, dacă tot murea la 30 de ani, nu mai bine se iubea cu Felix? A venit şi vremea răspunsului, normal. Orice femeie devine, mai devreme sau mai tîrziu, acea fotografie la care se uită Felix în finalul cărţii, o de-nerecunoscută, amintirea unui vis vag. Iar femeia ştie lucrul ăsta. Are această informaţie în toţi porii ei. Nu ştiu de ce (întrebarea asta e pentru alte nopţi de insomnie) bărbaţii rămîn cumva solizi în trecerea lor prin timp, se solidifică, în vreme ce femeile pare că se evaporă… Otilia de azi are botoxul lîngă ea şi Pascalopoli cu duiumul, dar Otilia mea este ceva ce nu aş putea să prind niciodată cu mîna, să simt cu degetele. Ca atunci cînd dai cu mîna prin aer şi e tot, dar e şi nimic”.

1939, 1942

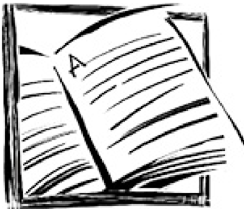
Jocul de-a vacanţa, *Steaua fără nume* de Mihail Sebastian

Dom’le, teatrul lui Sebastian e o poezie!

Vacanţa? Fără ceas, trăire pură, ce-ar fi? Uite, ar scoate un joc, ar crea o iubire. Dar cum e să priveşti colo, sus, o stea fără nume? Păi, simplu, ţi-aduce trenu-n lumea ta mică o femeie ca steaua de pe cer. E teatru de dispoziţie, de evaziune. Nişte năluciri. Utopie, umor, univers închis în sine, din care autorul, necontaminat pînă la capăt, dă, în final, drumul personajelor. Trăieşti clipa. De ce nu ţi-e de-ajuns? Piesele n-au happy-end. Dacă vrei cupluri în dialog materialist şi de rîs, găseşti în Mazilu, *Mobilă şi durere* (1980).

 Cartea îi place lui Ioan Stanomir, profesor de drept constituţional:

„Teatrul lui Mihail Sebastian este, înainte de toate, un triumf al poeziei şi sensibilităţii. De la *Jocul de-a vacanţa* pînă la *Ultima oră*, arta lui Sebastian expune acea faţă nevăzută a lumii, explorează acel univers în care cei timizi şi visători rezistă asaltului mediocrităţii cotidiene. Elegante şi discrete, textele lui Sebastian au aroma care nu trece a hainelor din dulapul bunicilor. Odată deschisă uşa cu patină de decenii, miresmele şi vocile trecutului te inundă, iar dintr-un colţ răsună o arie de patefon”.

1946

Elevul Dima dintr-a şaptea de Mihail Drumeş

Bestseller. Nu pune întrebări

Ca şi *Cişmigiu & co* de Grigore Băjenaru (1942). Uşoare ca un fulg. Retorică de-ţi „cad dinţii”. Romanele tinereţilor de liceu. *Elevul Dima* ţese poveşti de dragoste (primul amor-reverie, primul amor fizic şi primul adevărat pînă la sinucidere) şi de grup evazionist pe macrameul vieţii provinciale de liceu. *Cişmigiu* este net: contabil, narează despre demnitatea şi micile năzbîtii de la Liceul „Lazăr” Bucureşti. „Curg” amîndouă. E susur fără vreun accident, fără vreo surpriză. Circulînd subversiv în perioada comunismului. Şi, dacă sîntem la capitolul „popularelor”, bine vîndutelor, difuzatelor în masă, musai să amintesc *Moş Teacă* al lui Bacalbaşa (1893), *Isprăvile lui Păcală* a lui Dulfu (1894) şi *Haplea* lui Batzaria (bandă desenată şi film în 1928).

 Cartea îi place Livianei Rotaru, editor:

„Am citit *Elevul Dima dintr-a şaptea* cînd eram în clasa a şaptea şi a fost pentru prima dată cînd m-am gîndit că mi-ar fi plăcut să mă fi născut într-un alt timp. Pînă atunci nu aveam mintea să mă gîndesc la aşa ceva, cartea asta mi-a deschis uşile gîndurilor de om mare, am devenit mai puţin copil cu fiecare pagină şi mai mult conştientă de fiinţarea mea pe pămînt; citindu-l pe Mihail Drumeş, noţiunile de *timp*, *iubire*, *ideal*, *curaj* au încolţit în mintea mea cum încolţeşte un bob de grîu pus în pămînt. Au devenit adevărate, au căpătat trup. Şi sigur că m-am îndrăgostit de Grig, că mi-am dorit să fiu arpetistă, că am invidiat-o pe Lotte, dorindu-mi cu ardoare să îi semăn chiar şi fizic, sigur că l-am urît pe profesorul Attila şi l-am jelit pe Şoimaru Cătălin zile întregi. E la mintea cocoşului, care dintre femeile care au citit cartea nu a simţit la fel?! Conştientizez banalul acestor reacţii şi totuşi îmi rămîne *Elevul Dima dintr-a şaptea* o carte apropiată sufletului, deoarece odată cu ea am început să mă gîndesc că singura şansă pe care o avem pe lumea asta e dragostea”.

1954-1981

Teatru de Eugène Ionesco

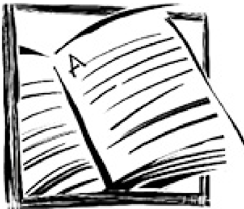
Nu-i de rîs. Dar nici de plîns. Rămîi perplex, tablou

Ştiu, Ionesco este clasicul literaturii franceze. Dar este de-al meu. Ca extracţie, spirit şi traduceri (Dan C. Mihăilescu, şi Vlad Russo, şi Vlad Zografi i-au fost fideli maestrului). Ionesco nu e întreg la minte. Lucrurile sînt „deşurubate”, deraiate, fiecare dintre eroii întîmplător urcaţi pe scenă este, ca noi toţi, „victima datoriei”. Dacă tot acest eşafodaj se numeşte absurd, oh, cît de normal este totul! Pretextul banal. Rezultatul? Oamenii de pe scenă sînt „măcelăriţi” de propriile cuvinte. Carnagiu nobil. Cine supravieţuieşte îşi exercită „ultima dorinţă”: alienarea. Ce să vă povestesc? N-am ce! Asta-i bucuria reprezentării. Piesele de teatru ale lui Ionesco nu-s ermetice, nu-s nuci tari pe care să nu le deschidă nici dracu’, nu-s focuri de artificii să nu lase urme, nu, punerile în scenă te rinocerizează. „Comediile” lui Ionesco merg pe principiul vaselor comunicante: reprezentare pe scenă şi empatie în sală. Citeşte oricare dintre piese şi asta vei trăi: înţeleg, vei spune, dar ce-am înţeles? Ce-i cu mine? Cum ies? Vreau să fuuuug! De ce mi se întîmplă doar mie? A, stai, dom’le, dar am intrat la o piesă absurdă ca

viaţa! Al naibii Ionesco! Şi, cum ai spus asta, cum faci o greşeală de neiertat. Fiindcă o iei de la capăt; de data asta însă nu mai poţi fi înger.

 Cartea îi place Danei Drăgoiu, manager al unei firme IT:

„Poate e important că eram în 1979. Poate e important că prietenii mei coborîseră din Făgăraş, unde au urcat cu chitara, cu Blockflöte şi cu un casetofon ca să poată asculta sus, pe munte, *Simfoniile* lui Mahler. Eram la Cepari. *Scaunele* de Eugen Ionescu am jucat-o într-o poiană în satul Cepari, Argeş. Neelectrificat atunci. Lămpi cu gaz. Aveam 19 ani. Întreabă-mă ce căuta Ionesco în casa cu două camere din Cepari. Habar nu am. Am avut un regizor (care a pus în scenă *Aşteptîndu-l pe Godot* la Braşov, un inginer). Prieteni buni, jucam teatru absurd. Cînd nu jucam, cîntam. Am şi o poză de atunci, pe prispa casei. Sau făceam baie în Topolog. Acolo, în acel timp, în acea viaţă, mi s-a părut, am respirat natural ABSURDUL. Pur şi simplu era clar ce va urma în scenariu şi replicile curgeau logic, ştiam ce va veni, între prieteni, în livada de cireşi, pe iarbă, citind şi jucînd *Scaunele*”.

1954

Toate pînzele sus! de Radu Tudoran

Aventuri

Un vis de tinereţe şi o pierdere de prieten creează căutare, călătorie în jurul lumii. Suflet la gură, caractere bine conturate, suspans, „fierbere”, umor, exotism, linii ferme ale cărţilor universale de acest fel. Anton Lupan îşi pierde prietenul cu care visase să ajungă la capătul lumii. Un triunghi al enigmei prin care Lupan îşi realizează visul. Scris în perioada comunistă şi corect ecranizat, *Toate pînzele sus!* devenise o semnificativă evadare dintr-un contingent închis ieşirilor în lumea largă.

 Cartea îi place lui Doru Buşcu, jurnalist:

„*Toate pînzele sus!* e cel mai frumos roman de aventuri scris în limba română. Ca să nu-i strice vraja, Radu Tudoran ar fi trebuit împiedicat să mai scrie altceva. Victor Hugo, Alexandre Dumas – tatăl sau Jules Verne şi-ar fi vîndut sufletul doar ca să cumpere povestea, căci povestea e perfectă, are

acea ştiinţă precisă pe care doar scenariştii evrei de la Hollywood o arată cînd şi cînd, la un film de Oscar. La bordul goeletei *Speranţa* călătoresc, în compania celor mai vioaie personaje din literatura română, toate fantasmele copilăriei. Inclusiv speranţa că această carte fermecătoare nu se va sfîrşi niciodată”.

1955

Morometţii I de Marin Preda

Asta ne mai lipsea! Ţăranul inteligent în literatură

Şi de aici şi provocarea: ia să vedem noi cum rezolvă Ilie divergenţele lumii şi ale timpului său. Banii pentru fonciere, dragostea, învăţătura, munca, legionarismul, războiul. Poiana lui Iocan şi discuţiile despre politică, stăpînirea divergenţelor din familia cu copii din varii căsătorii, tăierea şi vînzarea salcîmului, amînarea platei taxelor, iubirea Birică-Polina ţin în frîu şi amînă cît pot prostia şi furia unei lumi ce se apropie. Ce surpă şi familia, şi societatea. Ilie Moromete este „mintea cea de pe urmă” a universului său. După mine, continuarea *Morometţilor* este *Viaţa ca o pradă* (1977) a lui Marin Preda. Reportajul sinelui: „Aventura conştiinţei mele a început într-o zi de iarnă, cînd o anumită întîmplare m-a făcut să înţeleg deodată că exist. Era multă lume în casă, fiinţe mari, aşezate în cerc pe scaune mici şi care se uitau la mine cu priviri de recunoaştere, dar parcă îmi spuneau cu ostilitate: te vedem, eşti de-al nostru, dar ce faci? Atunci am auzit o voce: «Lăsaţi-l în pace! Na, mă, şi pe-asta!». Şi cel ce rostise aceste cuvinte a luat de undeva de pe sobă o pîine mare şi rotundă şi mi-a întins-o. Atunci mi-am dat seama

că ţineam strîns ceva în braţe, tot o pîine, şi că asta era cauza privirilor rele îndreptate asupra mea”.

 Cartea îi place lui Cristian Preda, profesor de politologie:

„Primul volum din *Morometţii* a fost citit la apariţie ca un tratat de sociologie rurală: toată lumea a înţeles că e vorba despre destinul unei familii de ţărani îndatoraţi şi cu copii proveniţi din căsătorii diverse. Volumul al II-lea a fost citit, sub Ceauşescu, ca un manifest politic: activiştii comunişti ajung la sate şi schimbă nu doar economia, ci şi moravurile. Azi, romanul lui Preda poate fi văzut altfel: primul volum ca un manifest politic antiliberal, al doilea ca sociologie a satului românesc lovit de comunism. Marin Preda s-a vrut un scriitor politic şi a reuşit să fie”.

1965

Poeme de Marin Sorescu

Şmecherie poezie

Poante despre lume şi viaţă. Se dă un scaun, se dă un om, se dă un Dumnezeu. Sorescu găseşte cea mai crasă banalitate spusă despre acestea şi-o interpretează dintr-un unghi surprinzător şi te bagă în „boală” metafizică. Te fură de pe „ouăle” gîndirii tale la prima mînă, inteligent şi vînjos. Fii atent, Sorescu ia la mişto însuşi poemul. Şi poemul stă şi se uită cum este bătaia de joc a acestui poet. Şi apoi sînt luate în răspăr, dezvirginate temele mari ale artei, ale lumii şi arta şi lumea stau căscate şi nu-nţeleg ce li se-ntîmplă. Delectabil. Parabola se recreează desacralizînd.

Cartea îi place Mirunei Munteanu, jurnalist:

„Despre poezia lui Sorescu n-am cum să scriu în trei rînduri. Pot cel mult să vă povestesc despre nişte nopţi fermecate, spre sfîrşit de adolescenţă, cînd ne prindeau zorile citindu-l şoptit, să nu ne prindă părinţii fumînd. Ascultam

vrăjiţi muzica versului alb şi beam cafele negre. Descopeream cuvintele. Descopeream întrebările. Pe atunci credeam totuşi că pentru răspunsuri avem tot timpul din lume…”.

1966

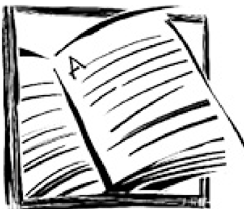
11 elegii de Nichita Stănescu

Poezie despre poezia poeziei

A fanatizat o lume îngheţată. Cu poezia şi felul lui poetic de-a trăi. Miracolul Nichita. Ce face Nichita? Nichita e însăşi starea poetică. Aşa au bîntuit prefabricate formule de-a spune cîte ceva despre starea poetică Nichita, dar nu de-a o înţelege. Ce se poate spune esenţial despre poezia lui Nichita? Trei volume par a rămîne pînă astăzi: *O viziune a sentimentelor* (1964), *11 elegii* (1966) şi *Noduri şi semne* (1982). Zburdălnicie. Livresc. Arhitectură. Ce place? Surpriza. Imaginaţia. Adierea „dulcelui stil clasic". Bunul trai al sentimentului şi ideii în vers. Jocul. Scormonirea a ceea ce este şi a ceea „ce-o veni". Versul despre o lume mitică accesibilă numai poetului, o lume pe care doar el o vede şi-o gîndeşte. Un fel de-a fi în poezie. Poetul-poezie. Asta-i filosofie, filosofie! Dar cu dragoste să te joci citind şi *O viziune a sentimentelor:* „Spune-mi, dacă te-aş prinde-ntr-o zi şi ţi-aş săruta talpa piciorului, nu-i aşa că ai şchiopăta puţin, după aceea, de teamă să nu-mi striveşti sărutul?".

 Cartea îi place lui Vladimir Brilinsky, jurnalist, apărător al Sarmizegetusei:

„Cele 11 elegii se năşteau în 1966, din încreţitul creier al lui Nichita Stănescu, aidoma cum, din pumnul de fier al lui Brâncuşi, se năşteau, la începutul aceluiaşi secol, *Masa tăcerii*, *Coloana infinită*, *Poarta sărutului* şi toate zburătoarele lui de piatră. Frumosul nebun al poeziei româneşti reuşea să reinventeze elegia sau, mai pe înţelesul tuturor, să inventeze o nouă specie literară, Elegia lui Nichita. Alăturînd *Masa tăcerii* şi «A şaptea elegie. Opţiunea la real», nu faci nimic altceva decît să simţi cum vibrează geniul nesfîrşit al unui popor inepuizabil”.

1967

Pasărea tăiată de Ileana Mălăncioiu

Ritualuri, jertfiri, tăieri, rugi, loc de plîns, somn fără trezire, frică, noapte

A cui o fi poezia asta? A angoasei, a morţii. A morţii, da! Himere bîntuie, parabole scurtcircuitează, violenţa e aproape, dar nu-i poezia unei „fete rele”. E neagră, e urîtă, te umpli de sînge şi noroi. Autobiograficul, folcloricul. Crudul. Prima poezie, primul volum de poezie: „M-au ascuns bătrînii, după obicei,/ Să nu uit de frica păsării tăiate,/ Ş-ascult prin uşa încuiată/ Cum se tăvăleşte şi se zbate”.

Cartea îi place lui Robert Şerban, poet & jurnalist:

„Am citit *Pasărea tăiată* pe la 17-18 ani, tata o avea/are în ediţie princeps. Era deci prin ’87-’88, ani răi, răi de tot, cu întuneric şi mizerie, dar în care citeam raft după raft cu inima sus, sus de tot. Cartea Ilenei Mălăncioiu a fost, atunci, cîtva timp, lumină şi curăţenie. Emoţie şi mirare. Am recitit-o

prin 2007-2008. La fel! Este o carte ce taie timpul, e ca o teleportare, nu lucrează asupra exteriorului. Dar pe dinăuntru te ţine sus, sus de tot!”.

1968

Athanor de Gellu Naum

Athanorul este un cuptor, în viziunea alchimistă, ce dă temperatură uniformă

Athanorul lui Naum este cartea ce-adună versuri de tinereţe, versuri ce s-au călit după focurile suprarealismului parizian, ale războiului trăit pe viu şi ale rătăcirilor comuniste. Cînd zici Naum, zici suprarealism. „Tainica teroare a prezenţelor misterioase care încep să se desluşească forţate de bagheta magică a aşteptării, a căutării.” Dar ce-i suprarealismul? Un univers care, ca un inconştient ce este, dizolvă subconştientul în poezie şi-l stoarce de ce simte. O stare de mediumnitate, în care real-imaginar fuzionează. Omoară limbajul spre a crea unul nou. Alăturare de cuvinte cu orgoliul de a stîrni stări, imagini în mintea mereu adormită a cititorului. Sînt multe de explicat la Naum. Tehnici, proiecte, conservări, stranietăţi, alunecări, fragmentarism, somnambulism, inconştienţe fără bătrîneţe, dureri abisale pînă la moarte. Incomod rămîne Naum fiindcă nu-i tehnică goală. El spune lucrurile cu nostalgie, tristeţe, extaz.

„Nu ştiu dar îi umplea mereu/ ca un fluid sentenţios/prestigiul golurilor arhicunoscute.”

 Cartea îi place Simonei Popescu, critic literar:

„Poezia lui Gellu Naum se împarte în două mari perioade: poezia de dinainte şi cea de după *Athanor*. Primele volume ar putea sta sub semnul «suprarealismului istoric» (din vremea cînd «viciul numit suprarealism e – cum spunea, de pildă, Louis Aragon – folosirea dezordonată şi pasională a stupefiantului numit imagine»). După *Athanor*, ea capătă tot mai mult aparenţa unor scenarii poetice (în care imaginea are o altă funcţie decît cea «retinală»), a unor happeninguri, a unor koanuri, şi apoi, odată cu poemele mai lungi din *Copacul-animal* sau *Tatăl meu obosit*, aparenţa unui bizar jurnal în care se amestecă notaţia cotidiană cu oniricul sau ezotericul, reflecţia cu senzaţia, lirismul cu naraţiunea şi apoftegmaticul, dicţiunea ideilor cu viziunea sentimentelor (sau invers), umorul cu nostalgia, arta visatului cu arta amintitului etc.”.

1968, 1971

Ingeniosul bine temperat: Dicţionarul onomastic şi *Bibliografia generală* de Mircea Horia Simionescu

Ficţiune despre ficţiune

Literatura îşi generează la nesfîrşit propria materie. O imaginaţie inepuizabilă, surprinzătoare. Un haz nebun. O forfotă de instincte, ţîfne, ambiţii, orgolii, nebunii omeneşti fără sfîrşit. Un bîlci al deşertăciunilor. Pornind de la o ordine banală a lumii de nume omeneşti ori cărţi – inventate ori existente –, autorul creează scurte poveşti legate de sugestia onomastică. Într-o structură narativă constrîngătoare – un dicţionar, o bibliografie –, ia cîte un nume/o carte, aşază alfabetic, etichetează şi-i creează întregul univers respirabil. „Romane” de dimensiuni neregulate. Lucrate în toate stilurile inventate de literatură şi-n acelaşi timp inventînd un stil propriu mehaşes. De vrei să simţi aroma elitistă a epocii: Radu Petrescu – *Catalogul mişcărilor mele zilnice* (1999).

 Cartea îi place lui Constantin Vică, jurnalist:

„*Dicţionar onomastic* de M.H.S., ca şi cartea de telefoane, va rămîne un secret pentru cei mai tineri. Duce cu ea o lume dispărută. Şi o proză dispărută, nimeni n-ar mai putea scrie aşa astăzi. Nu e despre ingenios, e arta descrierii care lipseşte la români”.

1969

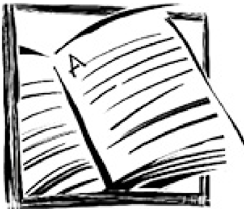
Cartea de vise de Leonid Dimov

Vise ca la carte

Pantagruelică aglomerare de lucruri. Irealitate povestită, periculos şi voluptuos delirantă. Singurătate într-un ocean dezlănţuit. Concreteţea cuvintelor adunate te aruncă în braţele mîrşave ale lui „vis de vis” şi ale domnişoarei ironie. Ia visul, neamule, cu institutoare, de mahala, sezonier, devisceraţii, amalgamat, matinal cu haltă, cu berbece, cu bufon, cu licorn, cu spovedanie, cu leneş, vesperal cu un vîrf de cărămidă, de cocoş. Şi caută să nemureşti în mintea ta pe cele două dudui: „Lili şi densitatea”.

 Cartea îi place Ruxandrei Cesereanu, profesoară universitară:

„Pentru că a filigranat visul şi irealitatea pînă le-a făcut transparente. Pentru că a visat pînă a pierit şi n-a văzut moartea ca moarte”.

1970

Dulce ca mierea e glonţul patriei de Petru Popescu

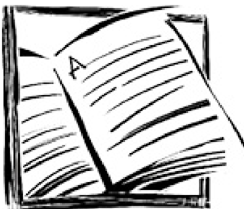
Armata pe vreme de pace

Tîmpenia şi imaginarul ei fabulos. Ordine, bazaconii, marşuri, inspecţii, mers în coloană, curăţenii, permisii, închipuiri, femei din vis şi Laguna de carne, război din trecut, războinici blajini. Pregătiri de personal pentru un război ce nu va veni niciodată. Stil copt, energic. Roman popular, ambiguităţi stilistice de efect, montaj americănesc. Se citeşte dintr-o suflare, cum şade bine speciei. A se citi şi *Prins*, carte cu mai mulţi fani decît *Dulce*.

 Cartea îi place lui Tudor Călin Zarojanu, realizator TV:

„Petru Popescu este pentru mine singurul scriitor care a scris aşa cum aş fi scris eu, dacă aş fi putut, despre Bucureşti, despre lumea de asfalt, despre ceaiuri, despre 2 Mai, despre viaţa la bloc (vechi), despre ritualurile şi istoria oraşului, despre cum trece vîntul pe străzi şi, nu în ultimul rînd,

despre cum este să fii smuls din această lume şi înregimentat în dormitoare comune pentru a-ţi aminti sau a descoperi că *Dulce ca mierea e glonţul patriei*. Cu sau fără ironie”.

1970

Poeme de Mircea Ivănescu

Mopete face poezie

O joacă de-a anagramele şi lecturile. Mopete are ficţiunile lui şi le tot plimbă la vedere: spaţiul e mizer, însoţirile îi sînt bizare, cu rinocalul, broscoporcul, pisicîinele, crocomurul, şi starea lor este de aşteptare a ceea ce nu se întîmplă. Referiri livreşti, pişcături de onirism, picătură de inspiraţie din lirica americană. Mopete este chiar poezia care joacă dublu, observă lumea, trăieşte lumea. Norocul este că nu se sufocă.

Cartea îi place Luizei Vasiliu, jurnalist:

„Odată ce-ai citit poemele cu mopete, pisicîinele benone, broscoporcul sau bruna rowena, toată blîndeţea lumii coboară peste umerii tăi, în jur se-aprind «globuri cu încărcătură de frumos», te-apuci de citit poezie ca şi cum n-ar mai fi nimic altceva de făcut în univers şi ţi-e bine şi linişte între tine şi ce-ai putea tu să fii”.

1971

Invocaţie nimănui de Mircea Dinescu

Cîntecul unui tînăr pururi veşnic

Obraznic, trufaş, energic, imaginativ. Direct, sincer, melancolic cu viaţa imediată, neînchipuit de apropiată, dureros de tangibilă. Cuvintele? N-au taine! Turnate în forme clasice ori aiurite în vers alb, sînt îndrăzneţe şi vioaie. Poezie limpede, curgătoare, virilă. Lumea aşa cum e ea, pentru cei mai mulţi obosită, golită de energii, e biciuită de-un ochi crud ce n-are mamă, n-are tată.

 Cartea îi place Claudiei Fitcoschi, PR manager:

„«Colind copilăria cum viermele un fruct.» Arghezi? Nu, Dinescu. Unde? «În piatră toarnă fluturi şi-n trupul meu dovezi.» Nichita: «N-ai să vii şi n-ai să morţi». Dinescu: «Mi-ar trebui o viaţă să pot cădea felin». Radu Stanca: «Sînt cel mai frumos din oraşul acesta». Dinescu: «Sînt tînăr, doamnă, încă

aripile mă ţin”. Invocaţie. Către cine? Către nimeni. *Invocaţie nimănui*, debut, 1971”.

1973, 1977, 1980, 1983, 1985, 1989

Supravieţuirile de Radu Cosaşu

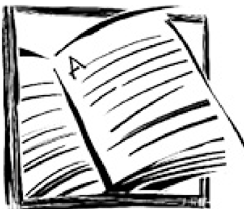
Fraza cea mai monstruoasă din literatura noastră. „Monstrul literar” cel mai jucăuş din literatura română!

Un june evreu, prins în vîrtejul construirii societăţii. Inocent, face lucrurile cum i se cere. Scrie despre realizări, iubeşte revoluţionare şi contrarevoluţionare cu aplomb şi „şi-o fură” crezînd în adevărul spus integral. Sedus de construirea unei lumi mai bune şi mai drepte, stop! epoca este ştirbă, cum s-o arăţi integral? Şi o păţeşte, bineînţeles. Asta-i constituie atitudinea, poziţia. De aici întoarcerea nimicului pe toate feţele. Cosaşul face stilul face cosaşul. Detaliul de început este banal, începutul e semnificativ, fraza se umflă brusc în pene cu alte detalii, surprinzătoare, palpitante, captivante, de te zăpăceşte şi te fascinează.

 Cartea îi place Anei-Maria Onisei, jurnalist:

„Le-am întîlnit pentru prima dată într-un anticariat din centrul Iaşului şi le-am citit într-o cameră de cămin din Tudor, cu mochetă verde şi mobilier vişiniu. Era în ele unul dintre cei mai frumoşi bărbaţi pe care i-am cunoscut vreodată şi, cît citeam, între pereţii camerei de cămin nu era loc decît pentru el. Un bărbat ros de dileme dostoievskiene ale conştiinţei care se zbate între trecutul socialismului real şi revoluţia viitorului; unul care stăpînea ironia la fel de bine ca umilinţa în faţa frumuseţii; unul de o tandreţe aproape dureroasă; altul, acelaşi, cu o poftă nestăpînită de viaţă. Un om pentru care omenescul e mai presus de artistic.

Se adresau sufletului, locul unde toate au întîietate: şi aburii unui clasic şi atît de şarmant şalău *bonne femme* – la Capşa – şi gustul lucid de a colecţiona ştiri despre morţii lumii, tot ca fapt de viaţă. Şi astăzi, la şase ani de cînd am încheiat cu studenţia, mi se întîmplă ca frînturi de dialoguri auzite pe stradă sau anumite imagini să mă ducă cu gîndul la starea de îndrăgostire de-atunci – «Ah, parcă e desprinsă din *Supravieţuiri*!», îmi spun în gînd şi mă-ntorc, în tăcere, la una dintre primele iubiri”.

1975

Cartea cu Apolodor de Gellu Naum

Pinguin cuprins de dor de ducă

Uite-l pe Apolodor. Curajos voiajor. În cea mai frumoasă carte pentru copii ce s-a scris pînă acum în literatura română. Molipsitoare. Ca versificaţie. Greu de imitat ca imaginaţie. Dar grabnic îţi vine să-ţi iei tălpăşiţa. Du-te la circ ca să începi mai bine. Şi de acolo ia-o spre Labrador. Cu pierderi în Africa, cu succes în America, cu risipiri printre stele şi cu inadaptări între gheţari. Ironic şi fantastic acest pinguin călător de la Circ pînă-n Labrador şi filosof acest Apolodor asupra smintelilor şi ereziilor lumii. Neliniştitoare doruri, doruri incompatibile: dor de părinţi şi dor de acasă. Mi-e dor, mi-e dor! A se asculta muzică Ada Milea – *Apolodor* (2003).

Cartea îi place lui Alexandru Tomescu, violonist:

„E cartea pentru Turneu prin excelenţă. Am citit-o/ascultat-o (cu Ada Milea) de atîtea ori, că aproape o ştiu pe dinafară! Peripeţiile lui Apolodor prin

lumea întreagă fac să pălească aventurile româneşti ce însoţesc turneele mele. Şi sfîrşitul îmi place la nebunie – după ce ajunge în cele din urmă la Polul Sud, pleacă mai departe: «şi a plecat Apolodor…»”.

1975

Cianură pentru un surîs de Rodica Ojog-Braşoveanu

„Hoţul neprins e negustor cinstit” – regula acestui roman poliţist

Doar că spectacolul Melaniei celei deştepte şi al motanului ei, Mirciulică, este oprit de miliţianul Cristescu. Şi nu Melania Lupu este pedepsită. O serie de crime stranii în jurul unor tablouri blestemate. Melania Lupu profită de coincidenţe, lucrează inteligent ca să rămînă cu tablourile. Ar trebui acuzată, dar nu-s motive palpabile. Nu ea este criminala. Cărţile poliţiste ale Rodicăi Ojog-Braşoveanu au drept zorzoane aluziile livreşti, o anumită spunere gomoasă a poveştii. Cu mult mai construite şi îngreunate de asemenea podoabe sînt cărţile cuplului Morogan-Salomie, avînd ca desfăşurare intrigi criminale de vacanţă la Vama Veche. *Policier*-urile româneşti nu-s de geniu, dar sînt dovada unei bune însuşiri a trucurilor maeştrilor genului.

 Cartea îi place Alexandrei Gabriela Cinteză, elevă:

„Mi-a plăcut pentru că m-a surprins într-un mod plăcut. Personajul Melaniei m-a cucerit încă din primele rînduri, iar la sfîrşit am fost uimită! Cine ar fi bănuit că în spatele dulcii bătrînici se ascunde o minte atît de calculată?”.

1976-1983

Istoria credinţelor şi ideilor religioase de Mircea Eliade

„Îmblînzirea necunoscutului" de către om

Explorare şi exploatare livreşti ale credinţelor omeneşti. Poveste spusă clar, argumentat, documentat, de la hominizare pînă la demitizare. Suspansul este dublu: aventura credinţelor omului şi acolada ei ştiinţifică. De pe vremea cînd nu se ştia de carte, de televizor şi „informaţie". De pe vremea cînd îşi făcea omul loc în lume, pe cînd era singur cu sălbăticiunile, soarele, stelele, preaplinul şi necuprinsul. Volume: *I. De la epoca de piatră la misterele din Eleusis*; *II. De la Gautama Buddha pînă la triumful creştinismului*; *III. De la Mahomed la epoca Reformelor*; ulterior: *IV. De la epoca marilor descoperiri geografice pînă în prezent*.

 Cartea îi place lui Marius Lazurcă, teolog & ambasador:

„*Istoria credinţelor şi ideilor religioase* a lui Eliade este tentativa, deopotrivă erudită şi disperată, a unui ateu de a nu se resemna”.

1977

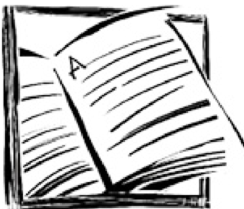
Bunavestire de Nicolae Breban

Mediocritatea hîdă

Un mediocru se-ntîlneşte în spirit cu alt mediocru. Golul unui suflet se împlineşte c-o întîlnire miraculoasă, bine spoită cu lucruri prost asimilate. Grobei cucereşte lumea umilindu-se. Merceolog, îşi curtează iubita doar dacă are delegaţie de la serviciu. „Vrăbiuţa” asta bucuroasă de viaţă meschină se îndrăgosteşte mai mult de discursul „unui corb”, Farca, mort de ceva vreme, dar care lăsase în urmă urme de existenţialism feroce. Aşa că Grobei, împreună cu cîteva adulatoare, îşi consacră viaţa cultului acestuia. Breban e autoritar şi orgolios în roman, el se simte sigur pe mijloacele lui de a te seduce. Azi cartea şi-a pierdut din seducţie, în schimb spectacolul sarcasmului a rămas intact.

 Cartea îi place lui Eugen Ciocan, regizor & maître photograph:

„Sînt născut în Bucureşti, dar am fost mereu atras de provincii. Încă de copil, orice ieşire spre un orăşel îmi dădea fiori de plăcere. Atenţie, nu cătune, sătucuri sau mai ştiu eu ce marginalii. Nu aşezăminte arhaice, ci alcătuiri urbane la o scară moderată, civilizaţie cît omul să nu devină strivit de uriaşa maşinărie a megalopolisului. Cît el să reuşească o proprie ţesătură, să fie coautor la propriul destin, la propriile intrigi, să rămînă cumva personajul principal al propriei existenţe. Aceasta a fost pentru mine bucuria lecturii romanului *Bunavestire*. În plin comunism, se vădeau posibila viaţă privată, digresiunea turpitudinilor personale. Oricît de înalte, oricît de meschine, oricît de trecătoare… Acest tip de particular ar căpăta azi, poate, la o relecturare, valoarea inestimabilă a diversităţii. Într-o lume în care compresorul globalizării striveşte vioara unicităţii”.

1981

În curte la Dionis de Mircea Eliade

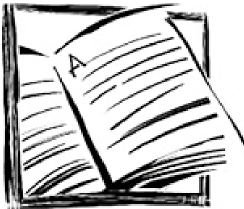
Mitul dansînd pe ritmul fantasticului

„La ţigănci”, povestea fantastică, trasă „de urechi” mereu de numerele şi ritualurile mitului, a unui profesor abulic de pian ce-şi pierde partitura la o elevă şi căreia întoarcerea îi e scufundare într-o lume feminină paradiziacă, o fi vis, o fi moarte? „Les Trois Grâces” este experimentul unei „tinereţi fără bătrîneţe” aplicat pe trei femei în vremuri vitrege. Misterul reuşitei intră în mormînt odată cu cercetătorul sinucigaş. Jocul acesta fascinează în basmele modernizate ale lui Eliade.

 Cartea îi place lui Matei Martin, jurnalist:

„De «Ţigănci» m-am îndrăgostit pe loc. De cum am pus ochii pe ele, mi-am dat seama că nu voi scăpa aşa uşor de vrajă. Cred că a fost pentru prima dată cînd am citit cu chef. Ştiam – şi aşa a şi fost – că cititul va deveni

pasiune. De atunci încerc mereu, cînd citesc o carte, să mă pierd, precum Gavrilescu, prin hăţişurile timpului. Nu-mi iese chiar întotdeauna”.

1981

Devenirea întru fiinţă de Constantin Noica

(Reuneşte „Încercare asupra filosofiei tradiţionale”, 1950, „Tratat de ontologie”, 1980; tot aici şi „Trei introduceri la devenirea întru fiinţă”, 1984.)

„Devenire întru fiinţă.” Asta-i filosofia!

Chiar dacă epoca şi vremurile n-o stăpîneau prea bine, „devenirea întru fiinţă” stăpînea minţile elevate şi bîrfele necoapte. De fapt, ce „contradicţii împacă” sau, mai bine zis, împlineşte şi dezvoltă sistemul lui Noica? Filosofia greacă, a lui Platon, a lui Parmenide, cea a fiinţei, se întîlneşte cu cea a lui Hegel şi Kant, filosofia spiritului, a devenirii în sistemul lui Noica, numit „devenirea întru fiinţă”. Pe scurt, filosofia cunoaşterii prin experienţă şi filosofia deasupra oricărei experienţe posibile. Sistemul lui Noica este dialectic şi-şi găseşte în cerc simbolul schemei de cugetare. Cercul e mers înainte şi stare pe loc. Totul devine, totul este. „De vreme ce se povesteşte, este. De vreme ce ai conceptul de *fiinţă*, ea este.” Raţiunea umană, dintre toate devenirile întru fiinţă (esteticul, comunitatea, religia), preferă filosofia: locul în care raţiunea umană se racordează la raţiunea însăşi. Dar în felul acesta filosofia nu este altceva, pe toată întinderea ei, decît

argumentul ontologic: în momentul în care îţi deschizi raţiunea, ce poartă întregul lumii spre fiinţă, îţi deschizi fiinţa. „Cine nu filosofează este, mai mult decît oricînd, o ironie a istoriei.”

 Cartea îi place Cristinei Bazavan, jurnalist:

„Aţi remarcat vreodată cum copiii de 5-7 ani spun cu seninătate lucruri pe care le vor face peste 30-40 de ani? Habar nu au despre ce vorbesc, dar siguranţa cu care descriu lucrurile te face să te gîndeşti că le şopteşte cineva la ureche ceea ce se va întîmpla în viitor. De multe ori, peste ani, se şi adeveresc lucrurile spuse de ei. Cam aşa a fost întîlnirea mea cu Noica. La 16 ani, cînd nici nu terminasem de citit lista de lecturi obligatorii pentru şcoală. M-am întîlnit din întîmplare cu *Jurnalul* lui Noica, apoi am parcurs toate cărţile lui ca şi cum aş fi citit într-o limbă străină pe care mai degrabă o intuiam decît o înţelegeam. Mi se părea că îmi spune despre lucruri care mi se vor întîmpla în viitor. Peste ani m-am reîntors la Noica şi-am fost surprinsă cît de bine ştiam definiţia libertăţii lui: «neatîrnarea de oameni şi lucruri». De aproape 20 de ani, de cînd mi-am luat viaţa în propriile mîini, mă lupt consecvent cu mine pentru libertatea asta”.

1981

Aer cu diamante de Mircea Cărtărescu, Traian T. Coşovei, Florin Iaru, Ion Stratan

Buletinul de identitate şi notorietate al generaţiei optzeciste-intertextualiste

Mircea Cărtărescu deschide antologia cu cinci dintre poemele sale de amor. Te scufunzi ca într-un bazar plin de ţesăturile poemului romantic, printre care te lovesc măciucă bine vîndute neologisme şi-n mijlocul cărora tronează zeul, banalul inanimat, devenit obiect-subiect de poem de amor.

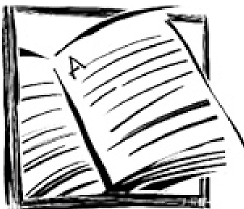
Traian T. Coşovei? Sună a blues. Baladele pustiilor oraşe. Parkingul, Coca-Cola, blue jeans, şina de tren, banca, varieteul, autostopul put a lehamite.

Imaginaţia lui Florin Iaru porneşte poemul printr-un joc de cuvinte memorabil şi personajele, „poemul" ori „vechiul pensionar", „bulevardul 1 Mai" sau „frica", deci personajele născocite de poem – de poet devorează de jur împrejur. E un autocanibalism ironic al poemului. Îşi creează în interior propria dramaturgie-tragedie şi-apoi se-ntreabă: „Aşa e bine? Acum sînt cuminte?".

Ion Stratan aruncă spre cer cuvintele şi, cînd ele se cer înapoi pe pămînt, uite că îi ies potriviri de tot felul. Şi mai este ceva, la Stratan, ce place: minimalismul. Bici! Potrivirile vin din rima interioară a cuvintelor, din citatele unei literaturi mîncate „pe pîine”. Nu uitaţi să citiţi şi cărţile ce prelungesc experimentul acestei plachete: *Poeme de amor* de Cărtărescu (1982) şi *La cea mai înaltă ficţiune* de Iaru (1984).

 Cartea îi place Anei Maria Sandu, prozatoare:

„În facultate, ca mai toţi colegii mei, am citit *Aer cu diamante* de pe nişte xeroxuri proaste. Anul trecut, cînd s-a reeditat, mi-am cumpărat-o şi am recitit-o cap-coadă. Am regăsit un aer de familie şi-o poezie care n-a pierdut nimic în cei 30 de ani cîţi au trecut de la publicare. Am redescoperit o naturaleţe debordantă, o ironie salvatoare, un livresc care subminează pînă la os o lume apăsătoare. Altfel spus, o poezie pe viaţă şi pe moarte. Vitale şi proaspete, poemele de aici, pe lîngă expresivitatea şi măiestria lor, vorbesc şi despre altceva. Despre atitudine adevărată, fără de care e greu să scrii poezie adevărată în orice timp şi orice epocă”.

1981

Tache de catifea de Ştefan Agopian

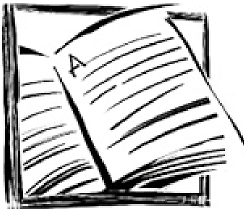
Lenevia este regină

Că doar Tache ne povesteşte de pe lumea cealaltă. Are timp şi răbdare. Normal, nici obiectele, nici oamenii n-au de ce să se grăbească. În carte ţi-e cald şi miroase a ostropel de iepure. Îţi dai seama că ţi-e foame de-o carte bună ca asta şi te aşezi şi citeşti despre un om blajin şi somnoros. În jurul lui e forfotă mare. Plăcere la lectură şi despre o faţă femeiască: *Sara* (1987).

 Cartea îi place lui Adrian Darabană, manager al Clubului Ţăranului Român:

„«Agop de catifea» de Costache Vlădescu. Ca orice carte mare, are alură de perpetuum mobile, oferind energie, în acest caz, iar şi iar, tocmai în frecarea degetelor şi privirilor noastre de paginile Ei. Personajele creează galaxii de cărţi, călătoresc în timp şi, mai ales, călătoresc între clipe. Nu-i simpatizează pe îngeri, nici pe îngere. Dar îşi inventează, de la început şi

atrăgîndu-l într-o «capcană uriaşă şi tristă», Autorul. Şi-s alchimişti, războinici, savanţi şi băutori. Şi călători pe loc, în lumile Ei. Şi noi, ăştia de azimîineieri, înghesuiţi de cealaltă parte a hîrtiei, cercetăm de la distanţa văzului şi a minţii povestea de catifea, iar şi iar, şi fermecaţi”.

1983

Jurnalul de la Păltiniş. Un model paideic în cultura umanistă de Gabriel Liiceanu

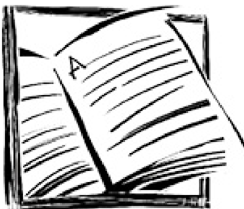
Cartea formării umaniste

Jurnalul hrăneşte şi-ţi face poftă. De la ea porneşti spre o adevărată aventură. E povestea unei aventuri spirituale socratice de secol XX, pe vremea marii izolări: comunismul. Astăzi, rămîne abecedar al spiritului şi intrare în maturitatea propriilor facultăţi mentale. Noica îşi învaţă discipolii să se găsească-gîndească pe sine, îşi găseşte discipoli cu care trăieşte întru spirit, este înconjurat de oameni pe măsura sa, cu care schimbă rolurile de discipol şi învăţător. Aventura aceasta spirituală a dat roade. Timpul ostil a fost înfrînt: Liiceanu, Pleşu & discipolii lui Noica au devenit repere şi domină peisajul intelectual de după 1989.

Nebunia în epocă stîrnită cu această carte de formare a minţilor este redată, parţial, în *Epistolar*, ce reproduce schimbul de scrisori dintre Liiceanu şi restul lumii pe marginea *Jurnalului*. Merită citită şi „cearta" aceasta.

 Cartea îi place Laurei Sgârcitu, PR manager:

„*Jurnalul de la Păltiniş* este, cred, cartea cea mai ferfeniţă dintr-o bibliotecă bine garnisită, averea mea. E ferfeniţă de cît a umblat printre prieteni, o carte-manifest pentru acea vreme, care vorbea despre performanţa intelectuală, antrenament mental, relaţia mentor-discipol într-o vreme cenuşie, lipsită de modele. Am citit-o cînd eram în clasa a zecea şi o ador şi acum, cînd o citeşte, ce-i drept, într-o altă ediţie, fiica mea de 17 ani”.

1984

Manualul întîmplărilor de Ştefan Agopian

Show voluptuos al imaginaţiei şi fanteziei

Cine-s, dom'le, Ioan Geograful şi Zadic Armeanul? Nişte îngeri ridicaţi din noroiul beţiei şi ţinînd teorii, făcînd interpretări savante, colindînd lumile, însoţindu-se cu prieteni miraculoşi: cîinele enciclopedist Magog, păsăroiul războinic Ulise, blîndul Cacodemon ordonator. Şi neîntîmplatele pe care le trăiesc tare sînt plăcute ochiului şi minţii omeneşti.

Cartea îi place lui Cătălin Tolontan, jurnalist:

„«Scrii ca o posedată în fiecare zi a vieţii tale pentru că ai nevoie de o scară de incendiu. Pentru tine, să fii scriitor înseamnă pur şi simplu o căutare disperată a portiţei de evadare (…). Te vei elibera de piatra ta de căpătîi, care e sinele tău», spune Amélie Nothomb într-un recent roman al său, *O formă de viaţă*. Pentru unii dintre noi, mai puţin talentaţi, efectul rămîne acelaşi, doar verbul e diferit. *A citi* produce acelaşi efect de iluzie ca *a scrie*.

Pentru mine, evaziunea perfectă a sosit cînd am citit *Manualul întîmplărilor* al lui Ştefan Agopian. Cu glezna umflată, stăteam undeva în Piatra Craiului şi îl răsfoiam la umbra insuportabilă a cortului, în acele ore ale prînzului cînd căldura de la munte o depăşeşte pe cea din deşert. Plecasem pe deasupra culmilor, pluteam peste Brîul de Mijloc. Eram oriunde, pretutindeni şi oricînd şi mă uitam nedumerit la oricine încerca să înţeleagă unde, în spaţiu şi timp, este plasată acţiunea din romanele lui Agopian. Nu erau ca mine, nu erau limitate şi restricţionate, perfecţioniste şi competitive, ci doar trăiau într-un ritm pe care-l invidiam, asta era tot ceea ce mă interesa la personajele din *Manualul întîmplărilor*. Nici acum nu ştiu dacă îmi negam egoul sau sinele. Erau mai bine ca mine, erau fericite, împăcate şi asta e tot ce mă interesează”.

1985

Caravana cinematografică de Ioan Groşan

Personajele îşi scufundă corăbiile şi mor în ridicol

„Insula” – naratorul crede că a scrie din experienţă nu-i de-ajuns, aşa creează din cuvinte o insulă cu locuitori cititori. Final? Personajele nu mai pot vorbi decît bolnav, prin citate. Tot fugă de prezent e şi „Marea amărăciune”, în care personajele trăiesc din preziceri. Aşa că se fac ridicole, nefiind în stare să prevadă naşterea unui viţel. „Caravana” înseamnă venirea cu cultura în satul Mogoş. Mobilizarea masivă nu mişcă nici o coadă de mătură, aşa că vin doar vitele în ciurdă.

„O dimineaţă minunată pentru proză scurtă” este discuţia despre proză dintre şeful de Gostat şi un scriitor în documentare. Ce iese? Că o vînătoare de fazani este cert o proză scurtă. Dar din cea de mistreţi iese un roman. Ciorile? Nu, nu, sînt proză scurtă.

 Cartea îi place lui Ioan Big, event manager:

„Proza lui Groşan se bazează pe firesc, iar ironia sa se relevă din elementarul cotidian. Un cotidian pe care adesea (alegem să) îl tratăm excesiv de serios şi de raţional. Scrierile lui Groşan îndeamnă la jocuri şi exerciţii de imaginaţie, vesele, melancolice sau amare, pentru care trebuie doar să ne regăsim resursele interioare pentru a le practica. Vă puteţi închipui de exemplu un politician român contemporan convertindu-se la «normalitate» (după cum excelent definea I. Negoiţescu comportamentul lui Tavi, politrucul comunist din «Caravana») doar prin intermediul… emoţiilor? Cartea lui Groşan rămîne pentru mine una din culegerile de poveşti… fără vîrstă!”

1987, 1993, 1998, 2001

Caii la fereastră, *Angajare de clovn*, *Frumoasa călătorie a urşilor panda povestită de un saxofonist care avea o iubită la Frankfurt*, *Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mental* de Matei Vişniec

Titluri ca astea „ocupă scena”, spun despre ce e vorba. La ce să te mai aştepţi?

La tragic-comic-grotesc-absurd. Istoria din *Istoria comunismului* este a unei schizofrenii povestite pentru bolnavi mental. Dragostea, împlinită doar dincolo de tangibil (*Frumoasa călătorie a urşilor panda povestită de un saxofonist care avea o iubită la Frankfurt*), Războiul, un penibil eroism (*Caii la fereastră*). Viaţa de clovn, jalnică clovnerie (*Angajare de clovn*). E clar. O recuzită întreagă de amnezii, aberaţii, circării. Dialogurile cu discursuri parale, cu carne care tremură şi repetă: omul nu-nvaţă nimic din trecut şi-atunci intră într-un mecanism inept şi surd. Lumea asta e mereu în prim-plan, ştiţi cum e la revoluţie? „Toată lumea” şi „nimeni”, jucînd într-o permanentă intrigă falsă.

 Piesa Angajare de clovn îi place Alinei Muşătoiu, jurnalist:

„Aş vrea să dorm la tine-ntre pagini. Să mă pitesc după literele tale negre, gigantice, atunci cînd vor să mă ia. Să patinez pe netezimea paginilor tale atunci cînd nu mă vede nimeni. Să plecăm de-aici într-un avion din tine”.

 Teatrul lui Vişniec îi place şi lui Florin Toma, prozator:

„Planeta hermeneutică pe care trăieşte Vişniec este un poliedru ce ascunde în străfunduri o dualitate straşnică. El coboară din Bucovina drept o fiinţă anormală pentru lumea asta: liniştit, prudent, timid, nostalgic şi molcom. Pentru ca, în capitale (Bucureşti, Paris), să se transforme, prin scrisul mîhnit şi temele parşive, într-un monstru cît se poate de normal: vulcanic, nestăpînit, apostat, impetuos şi gîlgîitor. Absurdul său nu se trage din ludicul lui Caragiale, ca la Ionesco, ci din amărăciunea lui Cioran. Insolentă această emergenţă a prototipurilor de oameni-idei! Fiindcă teatrul lui Matei Vişniec se joacă pe Coasta Boacii”.

1988

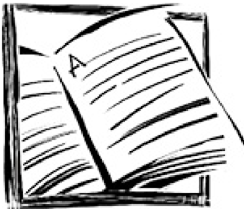
Minima moralia. Elemente pentru o etică a intervalului de Andrei Pleşu

Judecata „fiului rătăcitor”, care ne face mai uşoară viaţa

Există Biblie, există mari Etici, superbe cărţi de morală. *Minima moralia* este o carte omenească. Nu-ţi face imposibilă viaţa doar pentru că ai auzit, ai citit, ai vînat principii perfecte pe care nu le poţi respecta în realitate niciodată. Vorbeşte de principiile practice ale gîndirii vieţuirii tale printre cei ca tine. Nu, nu-l neagă pe Dumnezeu şi nu e nici o clipă o carte despre libertinism. Îţi dă temei de cum să te aşezi într-o viaţă morală bună de trăit, nu de drăcuit, într-o viaţă ca tine, nu ca zeii tăi. E o carte/morală de drum lung, nu una cu sfîrşit cunoscut.

 Cartea îi place Violetei Dincă, coproprietar al Violeta's Vintage Kitchen:

„Am citit *Minima moralia* la 17 ani, în pod, la ţară. Pentru mine la 17 ani, Noica era Dumnezeu, Pleşu Abel, Liiceanu Cain. Îl iubesc pe Pleşu, îl apreciez pe Liiceanu, dar nu mă farmecă. Îl văd pe Pleşu drept cel mai deschis, tăios-necruţător-intransigent şi-n egală măsură jovial şi afabil, cel mai accesibil dintre «greii» intelectualităţii contemporane, drept urmare cel mai important. Antrenor ultra-competent, îngăduitor şi generos al minţii şi sufletului românului posesor de cultură minimă, cu minim apetit pentru transcendent, cu minime resurse de timp şi cunoaştere, dar cu dorinţă consistentă de depăşire a propriei condiţii. Pe scurt, îl citeşti pe Pleşu şi sigur devii (sau măcar te simţi) mai deştept. Lecţie de combatere a ipocriziei, respectiv de distingere între morală şi discreţie; între lacrimă pură, semnificantă, şi sentimentalism. Între regret şi căinţă. Iniţiere în «taina de a fi stăpîn pe puterea care te stăpîneşte». Lecţie de minimă morală”.

1989

Visul de Mircea Cărtărescu (ediţia necenzurată: *Nostalgia*, 1993)

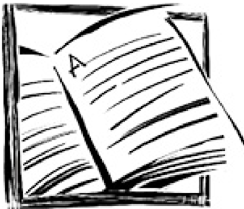
Ce-i vine în „viscerele” unei conştiinţe povesteşte

E o călătorie *à la* Jung, dar prin lumea mahalalei Oborului bucureştean. Este o invazie fără sfîrşit a universului care naşte literatură, o dezlănţuire animalică. Şi, de vrei să spui despre ce sînt nuvelele astea, abia de găseşti vreun fragment: băiatul ce se descoperă crescut ca o fetiţă de părinţi, naşterea monstruoasă a unui ruletist.

Cartea îi place lui Marius Chivu, critic literar

„Atunci cînd am citit *Nostalgia*, mi s-a tăiat respiraţia. Noaptea am visat scene şi decoruri din povestirile «Mendebilul» şi «Gemenii», am vrut să-mi tatuez o frază din «REM», am sperat că cineva odată va ecraniza «Ruletistul» şi «Arhitectul»… Cred că este cea mai frumoasă carte de povestiri scrisă vreodată în limba română”.

1990

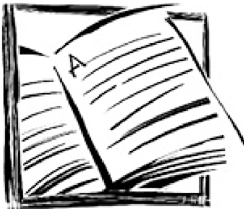
Levantul de Mircea Cărtărescu

Epopeea voluptăţii

Voluptate a slovelor şi filosofiei omeneşti ce stăpînesc lumea noastră mică. O istorie a literaturii române într-o epopee. Sigur avem un subiect: Manoil călătoreşte din Levant la Bucureşti spre a răsturna domnia fanariotă. Dar dictatura auctorială este miza. Jocul. Şi, dacă spun aşa, spun că foloseşte Cărtărescu postmodernul subiecte, tehnici şi trucuri dibuite şi reluate astăzi din întregul parcurs poetic şi ficţional autohton. Şi este *Levantul* o operă-pansament pentru zecile de încercări de a scrie epopee sau ciclopedii în literatura română. De la Bolintineni la Hasdei. Şi mai este *Levantul* jocul unui Dumnezeu naiv-înţelept, fascinant, fastuos şi fabulos, joc întîlnit o dată la sute de ani, poate doar *Istoria Ieroglifică* şi *Craii de Curtea-Veche* mai intră în enumerarea asta rară. Stăpîn pe mijloace şi creare, iar de-i scapă ceva, prinde cu inteligenţa nuanţelor şi ascuţişul ironiei. Divină Comedie este *Levantul* ăsta!

 Cartea îi place lui Adrian Papahagi, filolog & om politic:

„De cetit, cetesc *Levantul* an de an, precum Băsescu,
Căci găsesc în a lui slovă pe Heliad, pe Eminescu,
Şi cuvente den betreni, dar şi den cele potrivite,
Iscusit sunînd din coadă şi în marmur dăltuite.
Rîd parşiv, ca postmodernu, de amestecul livrescu
Ce în epopeul neaoş cogitat-a Cărtărescu”.

1990

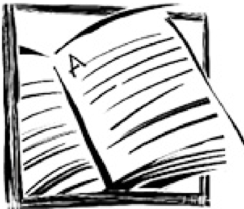
Evadarea tăcută de Lena Constante

Trup lovit, chinuit, epuizat pentru o vină închipuită

12 ani de închisoare. Femeie. Cinci ani singură în celulă. 1.827 de zile. 43.848 de ore. 157.852.800 de secunde de singurătate şi frică. Să nu dormi nopţi în şir. Să te obişnuieşti cu nesomnul. Să nu vezi că ţi-au luat ochelarii. Să mergi în celulă zi şi noapte. Opriri de cîteva secunde. Să nu te speli. Să nu-ţi faci nevoile. Să mănînci vomă. Omul-paznic să te înfricoşeze. Omul să te calce în picioare. Omul. Şi să n-ai ce să recunoşti. Fiindcă n-ai nici cea mai mică vină. A, bun, eşti prietenă cu soţia ministrului de Justiţie care-i în dizgraţia autorităţilor. Să n-ai cum să fii laşă. Să cedezi o dată, înspăimîntată că vei fi mîncată de şobolani. Şi să triumfi asupra momentului. Să fii toată o bubă. Scîrboasă. Şi ei în buba aia să lovească. Şi să „evadezi”. Întîi descoperi că memoria ta funcţionează. N-ai învăţat poezii, dar uite că ştii. Apoi, să dai armonie cuvîntului cu un cîntec inventat. Ş-apoi să ţeşi întregi poveşti cu păpuşele din miez de pîine. Cartea asta ţi se vîră în suflet şi ţi se lipeşte de carne. Ţi-e frică! De frică plîngi! Contorizînd fiecare zi, Femeie suferind ca un cîine!

 Cartea îi place Alexandrei Bădicioiu, jurnalist:

„Un fel de *Jocul cu mărgele de sticlă*, dar în sens invers”.

1991

Jurnalul fericirii de N. Steinhardt

Cartea conştiinţei

Conştiinţa – atît de rară în literatura română – îşi desfăşoară sub ochii tăi preafericita ei maturitate. Include şi eşantioane preţioase despre cum să-l ierţi pe cel rău. Sub ochii tăi se desfăşoară lupta pentru supravieţuire în puşcăriile comuniste şi calea cea dreaptă a convertirii evreului la creştinism. Care poate fi fericirea într-o asemenea ecuaţie grea? Găsirea celui mai posibil drum omenesc spre tine însuţi. Pentru Steinhardt înseamnă să fii în faptă şi cuget egal cu tine însuţi. Cum „să nu fii jidan fricos, să nu te caci în pantaloni”, cînd trădătorul ţi-e prieten, şi la înfundarea în puşcărie, şi la predarea manuscrisului acestei cărţi organelor de supraveghere şi anchetă? Cum să nu cedezi cînd există în jur „arte de a fi fericit” *à la* Carnegie sau trădări recompensate cu măriri sociale? Poţi singur? Îţi trebuie stofă sigur, dar şi ingrediente „virile”: cultură, adevăraţi „sfinţi” ai puşcăriei, ritualuri de supravieţuire în mediul concentraţionar, dreapta înţelegere a creştinismului. Nu-ţi poţi imagina vreodată cît de jos poate decădea omul, chiar cel prinţ, chiar cel spiritualizat. Nicu Steinhardt n-a avut ce să-şi reproşeze.

 Cartea îi place lui Mihail Neamţu, om politic:

„*Jurnalul fericirii*? Candoarea monahului se întîlneşte cu inteligenţa sclipitoare a juristului erudit. *Jurnalul* nu e doar o confesiune a unui spirit religios, ci şi un manifest al demnităţii umane, o pledoarie pentru curaj şi libertate”.

1991

Jurnalul unei fiinţe greu de mulţumit de Jeni Acterian

Incursiune într-un suflet de femeie deşteaptă foc

Palpitantă expediţie. Provocator scrisă. Diavolească autoanaliză, de la tulburările adolescentine la maturitatea de femeie. Vezi cum „creşte” femeia sub ochii tăi. Afecte şi intelect. Cultul lumii şi cărţilor bune. Întîlnirile de fiecare zi cu lumea intelectuală interbelică, din „liga mare”: Eliade, Cioran, Ţuţea, Ionesco, Noica, Nae Ionescu, Vulcănescu, Mihail Sebastian, Alice Voinescu, Marieta Sadova, Alice Botez, Cella Delavrancea. Foc sălbatic de idei. Descrieri de „ficţiune”. Şi, nu-n ultimul rînd, povestea memorabilă de dragoste dintre Jeni şi Sănduc. Lucidă. Tandră. Să scrii un asemenea jurnal pentru tine, fără gînd de publicare, într-o identitate incitantă între cuvîntul aşternut pe hîrtie, efemerul trăit şi judecata clară, face din carte una îndrăgostită.

 Cartea îi place Andreei Paul, profesor de economie & om politic:

„Dacă ne-am fi cunoscut, nu cred că ne-am fi împrietenit. Nu avem foarte multe în comun. Nu citim aceleaşi cărţi, nu frecventăm aceleaşi cercuri, nu împărtăşim aceleaşi păreri despre lume şi viaţă. Sîntem caractere diferite. În plus, chiar era o fată greu de mulţumit. Cu toate astea, aşa, ciuntit, cum a fost el publicat, jurnalul ei mi s-a părut de-a dreptul fascinant. Boala a luat-o pe Jeni mult prea repede. Vremurile tulburi nu-i oferiseră nici ele prea mult spaţiu de manevră. Din însemnări şi din corespondenţă, ca de altfel şi din caietul clubului «Pana Trăsnită», transpar însă limpede inteligenţa personajului, umorul său melancolic, luciditatea excepţională. Însuşiri care fac lectura extrem de reconfortantă, mai ales în timpuri în care puţini mai ştiu să facă diferenţa între un măgar şi un Adonis. Nu am decît un singur regret. Acela că, dacă ne-am fi cunoscut, nu ne-am fi împrietenit. Deşi cine ştie? Era totuşi uşor sucită”.

1991-1996

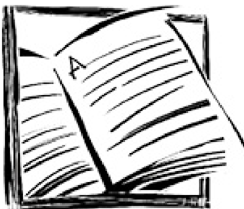
Închisoarea noastră cea de toate zilele de Ion Ioanid

Contele de Monte-Cristo al nostru

Memorie de elefant. Lumea vrea să uite. Vrea să meargă înainte. Ion Ioanid scrie tocmai ca acest mers înainte să nu fie orb, tîmpit, „să nu se repete istoria”. Viaţa lui din închisorile comuniste este descrisă în carte. Omul mereu bănuit numai şi numai ca avînd „origini nesănătoase”. În 1949, arestat „din senin” pentru scurt timp. În 1952, arestat din nou şi condamnat la 20 de ani muncă silnică. Eliberat în 1964. Este clar: omul poate fi orice scîrnăvie, omul nici nu poate fi numit om. Citiţi ticăloşirea lui, decăderea lui. Poveste netă. Poveste clară. Memorie şi reproducere pentru orice minte dementă capabilă să recreeze coşmarul. Manual românesc de tortură şi dezumanizare.

 Cartea îi place lui Liviu Antonesei, poet & profesor universitar:

„Indiferent cîte cărţi despre regimul din închisorile politice comuniste din România au apărut pînă acum – şi au apărut cîteva zeci, demne de toată stima – şi indiferent cîte vor mai apărea de acum încolo, *Închisoarea noastră cea de toate zilele* de Ion Ioanid îşi va păstra mereu locul de enciclopedie, de *summa* a vieţii carcerale a epocii. Am citit-o, prima oară, volum cu volum, în ritmul stabilit de autor şi/sau editură, am recitit-o apoi, toată, în ritmul stabilit de mine. Urmărirea, arestarea, condamnarea, feluritele locuri de detenţie şi varietatea de torturi, asasinatele şi schingiuirile, comportamentele eroice, angelice sau ticăloase, toate sînt acolo, în paginile acestei enciclopedii. Şi fabuloasa memorie a autorului şi grija sa de a lăsa o mărturie exactă. E poate neobişnuit, dar mi s-a părut în fiecare pagină mai interesat de adevărul asupra acelui trecut cumplit decît de condamnarea acestuia. Condamnarea vine din mărturia ca atare, nu din adjective şi judecăţi personale”.

1994

Ieudul fără ieşire de Ioan Es. Pop

Ieud bărbătesc şi deznădăjduit

„De vineri pînă luni nu mai am la ce trăi.” „Mîine n-o să fie nicicînd mîine.” „Ne trezim într-o zi vii şi nu ştim ce-i cu noi.” „N-am avut curajul unui strigăt niciodată.” „E fericit, are 30 de ani de moarte de la naştere încoace.” „Unde totul este posibil, nimic nu mai are rost.” Poezia vegetării în viaţă, o, nu, nu cu lamentări, nu, nu cu fericiri, ci conservînd clipa cu spirt medicinal administrat intern.

Cartea îi place lui Bogdan-Alexandru Stănescu, editor:

„*Ieudul fără ieşire* a însemnat războiul total cu joaca optzecistă, a tras cortina şi a arătat o scenă unde actorii mureau pe bune, unde lipsea butaforia, iar lacrimile erau, din nou, de sînge. Ieudul a căscat o gură ca un prădător acvatic şi a muşcat din poezie, pentru a i se strecura apoi în măruntaie. Nu e uşor să mai scrii astăzi despre singurătate, alienare,

suferinţă şi să o faci astfel încît nimeni să nu mai uite cîntecul tău de sirenă. Ioan Es. Pop a făcut-o: *Ieudul* lui a lovit cu forţa unui cutremur de magnitudine nemăsurabilă. Din dărîmăturile lăsate în urmă încă ies strigoi cu foc în ochi şi venin pe buze…”.

1994

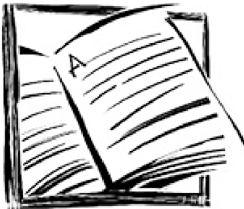
Arta Popescu de Cristian Popescu

Să faci din familia ta o artă

Poetul Popescu îşi scrie-rescrie-revizuieşte arta poetică numită Arta Popescu. Asta-i este cartea, practic el defineşte la infinit universul în care trăieşte – visează – cugetă – se învîrteşte. Şi astfel, îşi povesteşte-interpretează copilăria, tinereţile, lecturile (inclusiv anunţurile de publicitate ori înscrisurile de pe pereţi), maturităţile. Asta face, tu crezi că citeşti o realitate banală şi te trezeşti aruncat într-un bizar bazar. Nu te aştepta să rîzi sau să plîngi. Popescu nu rîde – nu şochează. Popescu face artă. Aşa cum pe o cîntăreaţă o cheamă Arta Popescu, aşa şi pe el îl apucă să creeze un prenume banalului Popescu. Şi-l găseşte în Arta, adică o denumire, renumire a ce-l înconjoară. Bine, v-o spun, ca să nu muriţi proşti, Popescu sîntem noi.

 Cartea îi place Tatianei Niculescu Bran, jurnalist & autor al cărţii Spovedanie la Tanacu:

„«Familia Popescu» e, pentru mine, cel mai gingaş şi mai profund poem dedicat vreodată morţii celor dragi şi morţii proprii, scris cu melancolia unică pe care o purta în ochi Cristi Popescu. În cartea asta şi în amintirea privirii lui regăsesc anii studenţiei noastre lipsite şi de ambiţii, şi de speranţe, dar atît de îndrăgostită de lumile celorlalţi…”.

1994

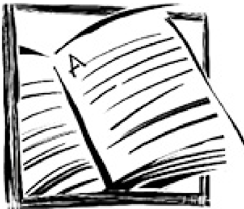
Jurnal 1935-1944 de Mihail Sebastian

Cartea evreului în România legionară

E despre tragedia aia care nu te omoară, te sîcîie. Iei pumni, palme, cercetări de buletin, trăieşti umilinţă, mirosuri, laşităţi. Te lasă-n viaţă. Cum să trăieşti aşa viaţă? Nu, nu mori dintr-o palmă, dar om în firea ta nu mai poţi fi. Fiindcă zdreleşte ceva din integritatea fiinţei tale. Urlă fibra în tine! Încercare disperată de a păstra măsura, trai de pe o zi pe alta, mamă, dulce mamă, ură, javre, neîmpăcare, gloată, pierdere în mulţime, să nu fiu recunoscut, evreu, evreu, nu sînt decît evreu. Secvenţe. Decupaje. Fiecare zi la fel. Fiecare zi din nou. Despre evrei ca picătură chinezească. N-ai unde te ascunde. În pielea ta? Eşti totul o obsesie, o rană nevindecată. Oriunde între şi în afara zidurilor. Mereu de la început. Mereu fără ieşire. Ţie, cititor, îţi vine să-ntrebi: „Ce-aveţi, bă, cu omul?”. Neamul lui stăpîneşte finanţele? Miturile neamului lui l-au răstignit pe Isus? Îţi vine să sari în carte şi să arăţi cum stau lucrurile. Pentru drama lui Sebastian, îţi vine pe unii să-i iei chiar la bătaie.

 Cartea îi place Danei Cenuşă, ofiţer de presă la ANP:

„După ce am citit *Jurnalul* lui Sebastian, mi s-a făcut dor de el şi m-am apucat să-i caut prin Bucureşti strada şi blocul şi garsoniera”.

1995

Zbor în bătaia săgeţii de Horia-Roman Patapievici

Manual de autoformare a intelectualului în vreme de restrişte

Prin lecturi, prin prieteni, prin întîlniri memorabile. Aşa era pe vremea comunismului. Un *Fahrenheit*. E tabloul clasic şi netrunchiat al culturii neoficiale, al rezistenţei prin cultură. Inevitabil, dă senzaţia unei utopii, dar monadele de acest tip erau soluţii de supravieţuire într-o lume ostilă. Coabitează lecturile din *Pif*, prima dragoste respinsă şi gîndul sinuciderii, căutările prin subsoluri de case vechi ale monştrilor ce omoară copiii, Kant, momentele de cezură anulînd copilăria, milităria cu umilinţele ei, întîlnirile fundamentale cu prietenii teribilişti întîi, apoi bine împănaţi cu idei şi lecturi, Tarkovski cu al său *Rubliov*, practica la Cochirleni şi discuţiile despre Mircea Eliade, dar şi judecarea cu mintea lui a modelelor de aceeaşi extracţie: Noica, părintele Cleopa, părintele Paisie. Conştiinţa, formarea ei constituie aventura acestei cărţi. „Am devenit fiindcă am căutat.” A se citi şi *despre* civilizaţia noastră, care a dat-o cu oiştea-n gard! Parcursul omului de la a şti de el şi de lucruri fundamentale pînă la a şti de toate şi a pierde esenţialul. De la omul ce-şi ştie locul în univers la omul cool, ce nu-şi vede lungul nasului: *Omul recent (2001)*.

 Cartea îi place Appassionatei:

„Nu sînt de formaţie filolog, dar iubesc literatura. Din lista ta am citit *Zbor în bătaia săgeţii* de H.R. Patapievici, Editura Humanitas. Este conceput precum un caiet în care îţi notezi idei. Citind această carte am fost impresionată de vastitatea operelor citite de autor. M-a impresionat acel fragment în care spune că, la serviciu fiind, obosit, a adormit şi, în somn, a auzit vocea lui Anaxagora. Cînd s-a trezit, a notat tot ce şi-a amintit legat de inteligenta «pendulă energetică» (m-a făcut să regret că n-am procedat şi eu la fel, visez mult, legat în adevărate poveşti şi acele vise mă obsedează zile în şir). Mi-e greu să-l urmăresc pe Patapievici, face prea multe paranteze, încît uit de unde a pornit. Remarca «Totul este adevărat, cînd este rostit în istorie, în momentul cînd este rostit» m-a făcut să-mi amintesc de sloganul scandat pe străzi de cei de la IMGB, în 1990: «Noi muncim, nu gîndim»! Oare acum ce ar trebui să spunem? Noi gîndim, nu muncim?”.

 Cartea îi place şi lui Alice Tache, informatician:

„După ce am citit această carte, am avut un vis. Se făcea că rătăceam într-un cimitir fără alei, însoţită fiind de H.-R.P., şi în toată această călătorie a noastră am găsit la un moment dat o potecă ce ne-a scos afară din cimitir. Am înţeles atunci că voi trăi, că există o cale şi că poate voi fi salvată. Aveam 25 de ani. Încă mă gîndesc la acest vis, uneori”.

1996

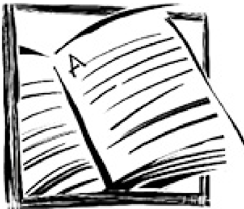
Românii după ’89. Istoria unei neînţelegeri de Alina Mungiu

Psihanaliza începutului românesc

A celui de după 1989. Dar, stînd să ne gîndim puţin, psihanaliză aplicabilă şi altor starturi româneşti în istorie. Sondaje de opinie, studii de sociologie, analize de conţinut, mărturii directe stau la baza radiografiei unei adînci neputinţe de ţară. Disoluţia autorităţii dictatoriale, noile forţe ale puterii politice, slăbiciunile intelectualilor, neînţelesurile din minţile poporului fac parte dintr-un puzzle nicicînd rezolvat. Foaia de parcurs corectă a unei noi societăţi renăscute strîmbă dintr-o Revoluţie, mergînd înainte „rănită” de adînci traume şi falii sociale.

 Cartea îi place lui Mircea Vasilescu, profesor universitar şi jurnalist:

„Alina Mungiu-Pippidi documentează şi argumentează bogat cum ne-am «trezit» cu democraţia pe cap, după decenii de comunism. Problema e că nu ne-am trezit de tot, primii ani de libertate au fost cam buimaci. Această carte este o foarte bună sinteză despre buimăceala noastră de cetăţeni începători într-ale democraţiei, peste care s-au abătut tot felul de libertăţi cu care nu prea ştiam ce să facem. Între timp am mai învăţat, dar citind *Românii după '89* ne putem da seama de ce am învăţat aşa de greu”.

1996

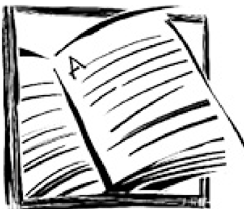
Jurnalul unui jurnalist fără jurnal de Ion D. Sîrbu

Îngheţul vieţii, cînd nici „musca nu bîzîie”, are dreptul la o consemnare

Or, aici asta avem: scrierea sufocantului „nu se întîmplă nimic”. Dar ai consemnarea a ceea ce-i în capul lui Ion. Conform unei consemnări chiar din *Jurnal*, ţi se picură în nas parfum. Parfum. Da, parfum. Citate, cuvinte, trai intelectual. Şi, după atîtea picături de parfum, ţie, cititorule, începe să-ţi miroasă a „căcat”. E parfum! – ţi se spune. E „căcat”! – o spui sufocat. Eşti bine îndopat cu „mişcarea idelor” prin mintea unui scriitor. Lumea întreagă a cugetării e la picioarele tale. Se citează semnificativ, se ironizează copios. Şi, fără să ţi se spună, te întrebi: dar stai un pic, ce sens are băşcălia? Ce rost are pelinul ăsta? Şi aşa descoperi că eşti prins în jocul descrierii implicite-explicite a unei lumi îngheţate, cea urît mirositoare, cea comunistă. „Sînt atît de singur, atît de departe de oameni şi izolat de lume, încît nu ar fi deloc exclus ca tot ce visez şi gîndesc să fie atît de fals, încît să fie adevărul adevărat.”

 Cartea îi place lui Ion Barbu, grafician:

„Senzaţional!!! Cu lectura operei lui Ion D. Sîrbu poate începe operaţiunea de realcătuire a poporului român» – spusele acestea îi aparţin Monicăi Lovinescu, şi nu lui Dan Diaconescu!!!”

1997

Viaţa şi faptele lui Ilie Cazane de Răzvan Rădulescu

Uite, dom'le, Neobişnuitul trece la anchetă

Cazane senior face roşii mari. Anchetatorul lui îl tortureazǎ „pînă-l înţelege", este detronat şi se apucă de spiritism. Viitorul? Cazane junior inventează obiecte fabuloase. Pune pe urmele acestor eroi un sistem de anchetă tîmp, fără imaginaţie şi obţii comicul. Rîzi şi intri în jocul narativ, în care cuvîntul are precizie de ghilotină a detaliilor, comentează sarcastic şi este motor al unei acţiuni mereu interpretabile.

 Cartea îi place Oanei Boca Stănescu, PR manager:

„«În livada bunicilor lui Ilie era adunată multă lume. Georgeta ducea în mînă un fund de lemn cu păhăruţe pline. (…) Ilie ţopăia în jurul maşinii lui de făcut fulgere şi dădea din mîini. Lumea chefuia, rîdea, dar pe Colina Ulmului nu se auzea nici un sunet.» Cam de asta am ales romanul de debut

al lui Răzvan Rădulescu. Mi-ar plăcea să aflu ce mai face prozatorul Răzvan Rădulescu”.

1997

Piaţa Universităţii de Irina Nicolau & Co

Cartea inedită a fenomenului protestatar şi popular în 1990

Cartea inedită a fenomenului protestatar şi popular în 1990. Cercetare, istorie orală. Sute de portrete fluide de revoltaţi anonimi.

 Cartea îi place Deliei Radu, jurnalist:

„De ce ar citi cineva *Piaţa*?

1) Pentru că e o frumoasă, bine construită, eficace maşinărie a timpului. Un timp nou-născut: România anului 1990 se dezmeticeşte din dictatură cum poate şi bîjbîie într-o incipientă tranziţie nu e limpede către ce. Oficial, s-au recunoscut pentru prima oară după zeci de ani principiul pluralismului şi dreptul de a exista al opoziţiei. Însă în stradă, ca şi în noul parlament, aceste principii cad şi se digeră tare, tare greu. În ajun de alegeri, un marş al opoziţiei culminează într-un mare *sit-in* antiputere în Piaţa Universităţii. În doar cîteva zile, manifestaţia-maraton începe să atragă uriaşe mulţimi, se

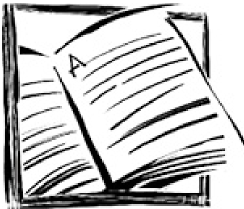
instaurează un etos al Pieţei, se ţin discursuri din balconul Universităţii, se inventează şi se intonează cîntece, se enunţă şi se respectă reguli, generoase, democratice, nu mai puţin însă reguli. Încet-încet Piaţa creşte într-un recif mustind de viaţă, idei, ritualuri. La mijlocul lui iunie, Piaţa e suprimată violent, reciful e sfărîmat cu bîtele, literal şi-n toate sensurile. Ce ne rămîne e cartea Irinei Nicolau, care…

2) …îţi plantează pe urechi o pereche de căşti catifelate imaginare. În carte/căşti asculţi cum clocoteşte Bucureştiul pe sute de voci: demonstranţi, militanţi, admiratori, detractori, mistici ai Pieţei, familii scindate din pricina Pieţei, gură-cască. Acum vorbeşte un om subţire, acum unul sărac cu duhul, acum vociferează un grobian. Acum în stradă, acum în parlament, acum în sufragerie, cu clanul de prieteni la masă şi cu televizorul deschis. Acum scandări, acum zvonuri colportate în şoaptă, dialoguri, monologuri, poveşti şi cu, şi fără cap şi coadă, discursuri, aberaţii, invenţii, mărturii, obscenităţi. O carte ca un vechi reportofon

3) Şi tot ar fi de-ajuns ca să-l intereseze şi să-l intrige pe cititorul secolului XXI. Însă, dincolo de valoarea ei documentară, *Piaţa* reprezintă şi o combinaţie unică de integritate şi rafinament scriitoricesc. Cu oroarea ei de sistem, Irina a refuzat să organizeze şuvoaiele de vorbiri culese şi transcrise în capitala României între aprilie şi iunie 1990 după criterii istorice sau sociologice de manual. A făcut o carte cu un singur personaj, pe care ea îl numea RUMOARE, şi cu o compoziţie botezată de ea, cu mîndrie, «de tip varză». Poetica asta a costat-o multe certuri cu editori care mai de care mai faimoşi şi şapte ani în care masivul manuscris al *Pieţei* a stat închis la sertar, trist ca vai de el şi nepublicat, pînă cînd, odată cu prima victorie în alegeri a opoziţiei, în toamna lui 1996, Nemira a îmbrăţişat proiectul şi cartea a mers în fine la tipar în 1997. Din aceste conflicte cu sistemofilii din edituri şi din încăpăţînarea Irinei noi am cîştigat o carte

complexă şi circulară, o varză cu straturi nenumărate, cu striaţii, cu creponări, cu nervuri în nervuri, cu miez şi gust crocant. Acum Irina m-ar trage de mînecă şi-ar zice: hai, gata, imaginea prietenoasă a verzei e bună de final. Din modestie. Avea o modestie cu care îşi scotea prietenii din minţi. Însă eu jur aici şi declar aşa:

4) …cititorule, în *Piaţă*, Irina a compus o mare operă urbană. Ascult-o şi savurează-i fineţea. De ce merită citită *Piaţa*? Pentru că nu avem multe opere româneşti unde limbajul îi vorbeşte pe vorbitori”.

1997

Istorie şi mit în conştiinţa românească de Lucian Boia

Face praf mentalităţi

Boia ia ideea fixă că istoria noastră e plină de certitudini şi comodităţi, blocată în mitologii şi o dă de pămînt, cu erudiţie. Deparazitează mintea românească de gărgăuni. Românul, ca omu', vrea siguranţă, aşa că ţese speranţe şi e un mare închipuit. Scorneşte monştri cu imaginaţia proprie, ca apoi să-i fie frică de ei şi să rămînă cu ei secole de-a rîndul, permeabil la manipulări politice. Cînd o fi fost românul în toate minţile sale?

 Cartea îi place lui Dan Stroe, arhitect:

„Omul «se bălăceşte» în *Istorie* cu mare plăcere, iar prin orice rînd (gînd) scris ţi-o transmite cu mare iscusinţă şi ţie”.

1997

O istorie sinceră a poporului român de Florin Constantiniu

Istoria românilor

Sinteză a documentelor şi istoriilor ce se îndoiesc, ce-au dat opiniei publice îndoiala, dilema. Leac contra fanatismului opiniei publice. Cronologic, captivante capitolele lui Constantiniu privind dacii, pe Mihai Viteazul, pe Tudor Vladimirescu, Marea Unire şi şirul de înfrîngeri din primul război mondial şi chiar rezumatul „la cald” al epocii comuniste, epocă trăită. Pe scurt, „cuiele” românului bătute singur în propria minte. Ce bine că se pun întrebări! Constantiniu are şi răspunsuri. Documentat, plasează fapta în context european şi de mentalitate românească. Istoria posibilă, logică, suportabilă, documentată, ce te dezmeticeşte.

 Cartea îi place lui Emil Cătălin Fetoiu, ofiţer:

„Nu sînt un specialist în istorie, doar un simplu amator, pasionat, ce e drept, şi nu doar de istorie, ci de tot ceea ce înseamnă cunoaştere. Şi, neavînd nici talentul lui – de exemplu – Cristian Teodorescu să scriu recenzii, aş prefera să citez din autorul lucrării, Florin Constantiniu, două fraze cu care îşi descria lucrarea şi cu care nu port să nu fiu întru totul de acord: «Această carte nu este 'istoria românilor' ci 'o istorie a românilor', adică o viziune personală a trecutului nostru, departe de orice pretenţie de infailibilitate; o viziune călăuzită de dorinţa sinceră de a arăta ce a fost bine şi ce a fost rău în devenirea românilor ca naţiune şi stat, cu credinţa că totuşi din experienţa istoriei se poate învăţa ceva». Ca o tuşă proprie, o să-mi permit să accentuez speranţa că lectura acestei lucrări va mai reduce numărul vizualizărilor unor inepţii precum cea numită «Dacii – Noi adevăruri tulburătoare», care a depăşit 500.000 de vizualizări pe Youtube, peste 60.000 de *like* şi abia cîteva sute de *dislike*. «Nu facem un serviciu unui om bolnav tăindu-i maladia, ci spunîndu-i realitatea, pentru a şti cum trebuia să se trateze. Acesta este şi rostul înfăţişării păcatelor din trecutul nostru…»”.

1998

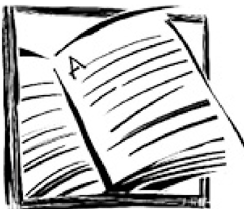
Bucate, vinuri şi obiceiuri româneşti de Radu Anton Roman

Cartea gurmandului cu calendar

Operă gustoasă şi de vastă compilaţie. Radu Anton Roman nu doar reînvie cărţi uitate, ci pune laolaltă sărbătorile şi tradiţiile româneşti, mîncărurile şi băuturile ce se cuvin şi ce există, cu tainele şi facerile lor, pe tărîmul României profunde. Festinurile stomahului şi minţii: alivenci, alviţă, azimă, balmoş, băbuşoare, borş de leurdă, boţi, bujeniţă, bulz, bundărete, chisăliţă, chilcă, chişcă, ciuci, întoarse de ştevie, scrob, lapte de bou, lapţi pane, lişiţe, măcinici, papară, peltea, pogăci, posmagi, puţişoare, rotocoale de berbec. Scordolea, sîngerete, sfîrîială, taci şi-nghite, toci, zabic. Poftă bună! Nu uita, de Simion Fl. Marian, *Sărbătorile la români* (1898-1901), dar poţi pregăti delicii culinare şi după Negruzzi, Kogălniceanu, *200 de reţete cercate de bucate, prăjituri şi alte trebi gospodăreşti* (1842), Sanda Marin (sandamarinul), *Cartea de bucate* (1936).

 Cartea îi place Danielei Stănescu, de la „Mai contează, mi-a trecut”:

„RAR. O «bucată» de arte. Sare şi miere. Simfonie de gust, culoare şi ţară. Iubire de pofte, beţie şi dor. Sfinţitul Anton”.

1999

Mesi@ de Andrei Codrescu

Fantasy. Milenarismul, Apocalipsa şi erotica

Ţesătură imagistică adunînd împreună mijloace, farafastîcuri & teorii de ultimă generaţie cu voluptăţi livreşti dintotdeauna. Modern, alert, palpitant. Femeile, detectiva Felicity, erotica Andrea şi Fecioara din New Orleans, şi iubirea lor revelează omenirea. Bărbaţii mari şi adevăraţi, Ovidiu, Dante, Confucius, Edgar Poe, Mark Twain, Tesla, doritori fiecare să se joace de-a „Divina Comedie”, sînt ceea ce au fost întotdeauna: vehicule şi înţelepţi ai unui timp ce se face harcea-parcea. „Te iubesc?” „Mă iubeşti ca pe tine însăţi?” – asta descoperă puţina lume atentă şi îngrozită de sfîrşitul ce i se pregăteşte şi i se tot amînă.

 Cartea îi place Ioanei Avădani, director CJI:

„*Mesi@* este o carte care te converteşte. O citeşti şi începi să crezi. Să crezi în frumuseţea şi fragilitatea omului, să crezi în rapacitatea şi ticăloşia lui, în

inegalabila elasticitate a minţii lui în care toate încap cu asupra de măsură. Să crezi, mai presus de toate, în frumuseţea lumii aşa cum este, în firele (Sorţii?) care se înnoadă pe sub ceea ce ochii noştri sînt învăţaţi să vadă. O carte care te converteşte la magicul vieţii. Biblie pagina, frate!”.

2000

Opera somnia de Şerban Foarţă

Cunoşti vreo altă poezie în care omul ei să se distreze atît?

Aparent, un exerciţiu de copil. Cuvînt, cultură, vers, univers – stă însă în inteligenţa poetului de a le da rimă, dreptul la joc. Şi cum intră în joc, acolo i se văd faţa, faima şi bucuria. E un întreg caleidoscop de lecturi şi aventuri ce, venind în contagiune cu balansoarul-malaxorul Foarţă, primesc înţelesuri şi sonorităţi. Luciu şi adîncime. S-o ţii aşa o viaţă de poet este „defect”-excelent. Ascultă Phoenix, *Cantafabule*.

 Cartea îi place Liei Faur, jurnalist:

„*Opera somnia* este tărîmul unde se întîlneşte rafinamentul estetic al unui scriitor îndrăgostit iremediabil de cuvinte cu povestea nespus de frumoasă a propriului vis, descifrat mereu printr-un alt vis, uneori al său, alteori al cititorului, martor tăcut al mirajului lingvistic”.

2002

Amintiri din pribegie de Neagu Djuvara

Istoricul îşi povesteşte viaţa

Omul îşi fascinează contemporanii. Vine din alte lumi. Cea aristocrată. Cea occidentală. Cea diplomatică. Cea africană. Ar fi un fel de *Cei trei muşchetari* al nostru fiindcă are tot ce lipseşte acestui Azi într-un continuu delir egolatric. Are un cod de onoare, pasiune, intrigă, întîmplări de lume mare, viaţă măruntă, spontaneitate, umor, lumină.

Cartea îi place Mirunei Savu, membru ONG:

„Da, da, da, da, da. Am învăţat frumuseţea, energia, demnitatea de la acest om. Un istoric desăvîrşit. I-am ascultat repovestirea istoriei pentru tineri, i-am citit pe nerăsuflate cărţile despre America, despre ostrogotul său, cea de teoria istoriei, oh!, doctoratul de la Sorbona. La doi ani am ajuns să recitesc cartea sa de istorie a României repovestită tinerilor, iar partea care-mi place

din amintiri este cea privind interbelicul românesc. Atunci era o lume care se bucura de viaţă, care trăia cu intensitate fiecare clipă”.

2002

Circul nostru vă prezintă: de Lucian Dan Teodorovici

Niciodată sinuciderea nu fu mai haioasă

Nişte cretini ai vieţii trăiesc în acolada neagră că-s Dumnezeul vieţii lor. Şi nu e zi în care să nu împingă la extrem lucrurile. Ăsta e felul lor de a fi. E un bîlci al deşertăciunilor şi al muribunzilor. Laşi sau curajoşi, cum s-or numi, au o idee fixă, o fantezie de a şi-o pune în operă, o sectă a lor şi numai a lor şi această carte, cu o morală simplă: „MARE ATRACŢIE! CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ UN CAZ UNIC: OMUL-PASĂRE! O ZI ZBOARĂ, O ZI NU ZBOARĂ. AZI NU ZBOARĂ!”.

 Cartea îi place lui Sorin Franga, artist plastic:

„Nebunia se întîlneşte cu voluptatea. Nu e om normal ăsta care a scris cartea”.

2003

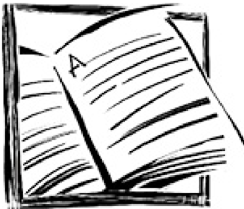
Despre îngeri de Andrei Pleşu

Un om care n-a văzut în viaţa lui îngeri scrie despre imaginaţie, extaz şi îngeri

E un nonsens în lumea de astăzi a imediatului, a trăitului din app-uri pentru a accede la o lume exterioară. E cartea sensibilităţii, a detaliului. Fiindcă în jurul autorului doi fomişti dau tîrcoale: absolutul, Dumnezeul, şi finitul, netrebnicul om. Nu poţi să nu te porţi cu infinită atenţie cu lumea dată drept hrană, lumea intermediară, lumea îngerilor pendulînd şi „împăcînd" două extreme. Cu o bază teoretică greu de recucerit, „reinterpretîndu-ne" semnele divine ale existenţei şi credinţei noastre creştine, cu un farmec al demonstraţiei aplicate, cartea asta răscoleşte îngerii şi nevăzutele omeneşti pentru a fi de partea unei măgăriţe. Măgăriţa lui Balaam, singura capabilă să vadă îngerul şi să nu meargă, ca boul, bezmetică înainte. Singura capabilă să simtă că dincolo e „ceva". Că a sta un pic pe gînduri e normal.

 Cartea îi place lui Andrei Găitănaru, PR, cu studii filosofice & teologice:

„Este un fenomen literar. Este exemplul clar al faptului că cercetării savante nu îi sînt proprii fraza seacă şi expresia aridă. Cartea lui Andrei Pleşu nu doar ne vorbeşte despre îngeri. Ci face acest lucru învelind straniul noutăţii în farmecul expresiei colocviale. Astfel că, dintr-odată, noul este transmis în cel mai eficient mod. Aşa cum ni se spune că o fac îngerii”.

2004

Între înger şi fiară. Mitul omului diferit din Antichitate pînă-n zilele noastre de Lucian Boia

N-o să vă vină să credeţi ce arătări a inventat mintea omului

Cartea face parte dintr-o serie de reinterpretări ale vieţii şi istoriei din perspectiva a ceea ce a conceput omul cu nevăzutele lui organe: imaginaţia, mentalitatea şi sufletul. Teoriile acestui demers sînt rezumate în cartea *Pentru o istorie a imaginarului* (1998). Şoc şi show: omul nu învaţă nimic din istoria lui. Această poveste a omului gata să-şi inventeze la nesfîrşit aceeaşi capcană în care cade singur o regăsim în seria de cărţi-investigaţii despre Imaginar, începută zguduind din temelii credinţele noastre despre comunism, istoria României, Jules Verne, sfîrşitul lumii, climă, monştri şi încheiată simbolic (în ediţia română) cu mitul longevităţii. Mereu o ia de la începuturi Lucian Boia şi ne pune pe masa de vivisecţie mintea noastră din prezent. Festin fiecare poveste. Cît despre *Înger şi fiară*, omul diferit se numeşte blem, sciapod, pigmeu, triton, sirenă. Thanacth şi haiit, gol, sălbatic, uriaş, başkir, om-elefant, extraterestru. O defilare de bestii create

de om care i-au luat minţile şi care l-au dominat, un bestiar creat din frică, mitologie şi ideologie. Doamne, ce istorie!

Cartea îi place Ioanei Calotă, economist:

„Eterna fascinaţie resimţită în faţa omului diferit. Omul altfel decît noi. Omul altfel. Spaima dublată de atracţie. Sfîrşim, cu rare excepţii, prin a ne îndepărta de ceea ce, în fond, ne fascinează, ne uimeşte, ne scapă total de sub control; de ceea ce, în bună măsură, nu înţelegem, nu resimţim familiar, de zonele în care codurile şi reţetele noastre nu funcţionează. Preferăm, în cele mai multe cazuri, nostalgia perpetuă, creată de-un gol, de o lipsă de dimensiuni mai mari sau mai mici în minte, în suflet, în devenirea personală sau comunitară, despre care ştim că nu vor putea fi umplute niciodată; preferăm renunţarea la o infimă parte din noi despre care, de cele mai multe ori, nici nu vrem să ştim; preferăm ca uşa dincolo de care ne dormitează îngrijorările abia exprimate, întrebările fără răspuns, răspunsurile pe care nu le putem accepta, necunoscutul neliniştitor să rămînă închisă. Pionierii, cei mai aventuroşi dintre noi, acceptă provocarea reprezentată de omul diferit. Iar această acceptare îi autoconstrînge să-şi înfrunte temerile, să-şi depăşească limitele, să forţeze graniţele cunoaşterii. Conduşi de fascinaţia pentru omul diferit, ca de un fir roşu incandescent de energie necunoscută, nemăsurabilă, îşi depăşesc semenii, vremurile, defrişează, trag lumile după ei, ne aduc viitorul la uşă, nouă, tuturor celor insuficient de temerari pentru-a păşi spre el”.

2004

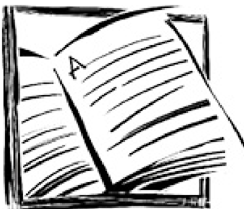
Băgău de Ioana Bradea

Pornograficul de la capătul firului, acolo unde s-au tocit cuvintele şi experienţele

Acolo, la hotline, în *call center*, acolo unde fiecare sună fiindcă este mai deosebit decît toţi deosebiţii, în scîrbosul infern al imaginarului scabros, te numeşti Andreea, dai parţialul la franceză, asculţi Charlie Parker în căşti, interpretezi la infinit lumea din jur şi-ţi aminteşti de şi visezi la dragostea ta adevărată, Marius.

 Cartea îi place lui Ionel Vianu, psihiatru:

„Aleg *Băgău*. Pentru că este o carte sentimentală, ascunsă cu îndemînare sub expresia corozivă. Pentru că este o poveste realistă fără platitudini, neconvenţională şi reflectarea convingătoare a descompunerii noastre de toate zilele!”.

2005

Submarinul erotic de Emil Brumaru

Amorul, uşor pornografic, blînd-tandru, ironic

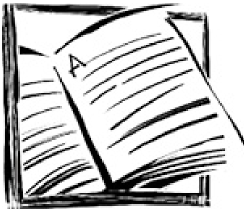
O ocheadă de arunci şi iei foc. E versul plin de patimi şi obscenităţi, iar obsesia bărbătească e ţintă sub fusta femeii. Porneşte de la o amintire: servitoarea din copilărie, sau de la cafeaua de cicoare a senectuţii şi poezia imediat intră în laţul ludic şi voluptuos al dedesubturilor. Nu s-au mai scris în literatura noastră strofe cu atîta mîngîiere despre fructul oprit al femeii. Sînt rime de şpriţ c-o ciupitură de gînd profund în ele şi asta place. E un lucru pasionant. „Portocala/ Intră-n trompă/ Trompa/ Intră-n Elefant!”

Cartea îi place Dariei Dorianu, logician:

„Într-o lume informatizată, fără mirosuri, gusturi, gesturi, mîngîieri, priviri furişe sau directe, versurile lui Emil Brumaru îţi lasă gura apă, te fură de la Facebook şi te aruncă în viaţa reală, începi să te redescoperi, cu toate simţurile, pe care le mai foloseşti oare!? Citeşti vers după vers şi îţi aduci

aminte de mirosul chiloţilor sub saltele cu cerescul lor parfum, de sutienul acru de ploaie, de iz de leuştean şi romaniţe, totul are gust, miros, formă şi miez, greutate. Chiar şi clipa este zemos-gălbuie, trupul e de carne dulce. E atît de bine să-ţi simţi carnea şi oasele, să simţi prima iubire şi următoarele, în cearceafuri leoarcă de amor, în ceşti de amurg, să fii viu, 3D, fragil, dar cu nările fremătînd în vîrtejul vieţii materiale, reale ca «balega, şi cheresteaua, şi cîntarul/ Din dosul gării»”.

2005

Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc de Vladimir Tismăneanu

Năucitoarea istorie a utopiei cu colţi de la 1921 pînă în 2000

Cartea e savuroasă vorbind de tertipurile puse în calea cercetării arhivelor de demnitari, e crîncenă vorbind de înflorirea comunismului, e sîngeroasă vorbind de perioada omorîrii intelectualităţii interbelice în centrele torţionare, este crudă după instaurarea dictaturii lui Ceauşescu şi este tragică vorbind despre rămînerea la putere după Revoluţie a oamenilor, scheletelor din dulapul comunismului.

 Cartea îi place lui Mircea Mihăieş, profesor universitar, scriitor:

„Atenţie la titlu şi la subtitlu: ele oferă chei de lectură preţioase. Prima ne avertizează că esenţa întregului (eternului?) comunism românesc e una

hard, nereformabilă şi încremenită în violenţă şi primitivism – aşa cum a dictat meşterul Stalin, supranumit şi Koba. A doua, că perspectiva judecării evenimentelor e una politică. Bolşevismul e o poveste despre lupta pentru putere şi păstrarea ei cu orice preţ şi prin orice mijloace. Cu cît mai violente, cu atît mai bune. În rest, splendide disociaţii privind «stalinismul dezlănţuit», apariţia «comunismului naţional», «comunismul dinastic» al lui Ceauşescu şi soarta post-1989 a unora dintre protagoniştii acestei crude, sîngeroase poveşti: Iliescu, Vadim, Petre Roman şi iarăşi Iliescu, Iliescu, Iliescu. La final, o implacabilă listă biografică a monştrilor care-au alcătuit elita conducătoare a PCR. Începe cu Ştefan Andrei şi se încheie cu Ilie Verdeţ. Iar la mijloc, un florilegiu putred de Ceauşeşti, Gherghiu-Deji, Paukeri, Pătrăşcani, Răuţi”.

2005

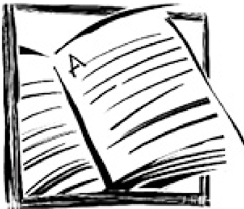
Degete mici de Filip Florian

Ce-i grav se îngroapă adînc prin datul cu părerea

Doi descreieraţi: nimicul şi nimeniul. Diavolul naraţiunii lui se ascunde în detaliile *Degetelor mici*. Se sapă într-un şantier arheologic şi se descoperă o groapă comună plină de oseminte. Un nebun aruncă un bolovan într-o baltă şi zeci de cercetători se aruncă după el să-l scoată, să-l cerceteze. Presă, varii anchetatori, antropologi, popi, băgători de seamă, lume de gîndire „mică" şi interesată, cu toţii îşi dau cu părerea, vin la „investigaţia" de pe urmă a propriei inutilităţi. „O groapă comună" de inşi în viaţă ne este „excavată" cu această ocazie. „A început indecis" şi „a rămas nehotărît" – cum spune ziua domnului în vîrstă. Dom'le, rămîne ca autorităţile să dea o rezolvare. Autorităţile ficţiunii spun: cartea te prinde.

 Cartea îi place lui Răzvan Popovici, supranumit SONORO:

„M-a captivat încă de la prima pagină, fiind o carte pe care fiecare trebuie să o rescrie citind-o, înainte de a-i elucida misterul. Este de fapt un mozaic fascinant din fragmente, poveşti, persoane şi personaje – o adevărată colecţie de *Albumblätter*. Filip Florian a reuşit să creeze un basm despre o lume pe care o simt aproape şi pe care o recomand cu tot entuziasmul, povestită chiar de pe «veranda umbroasă în care lenevesc balansoarele»”.

2006

Ghidul nesimţitului de Radu Paraschivescu

Mitocanul nemuritor

Şi în scris. Observînd şi consemnînd sosul propriu al contemporanului necivilizat, Radu Paraschivescu te face să rîzi în hohote. Nu doar păstrînd distanţa „sacră” faţă de obiect, ci fiindcă din cînd în cînd eşti chiar tu nesimţitul. Inventar de fapte, nebunie de dări în stambă pe un ton invitaţional: „Intră în carte, citeşte-te, nu te mai lecuieşti!”. Mitocănie, dulce acritură. Sigur, mitocănia este universală, dar mitocanul român al lui Paraschivescu m-a lăsat pe drumuri româneşti. Ori te încrîncenezi cu *Din ţara măgarilor* a lui Ştefan Zeletin (1916), unde omul dă dracului poporul român. Cu înapoielile, cu fandoselile lui cu tot. Defectele neaoşe îmbrăcate în parabolă animalieră, nu ca la Drăghicescu sau Rădulescu-Motru. Ori te civilizezi cu *Codul bunelor maniere astăzi* de Aurelia Marinescu (2004).

 Cartea îi place Mariei Marinescu, manager bio:

„Îmi vine să-i strîng de gît pe mitocani. Noroc că-mi amintesc de *Ghidul* lui Paraschivescu şi-mi zic: «La dracu', şi mîine este o zi!». Sînt atît de mulţi în jurul nostru, încît cred că puţinii care sîntem trebuie să nu ne lăsăm, să creăm oaza noastră de bine şi frumos”.

2007

Sînt o babă comunistă! de Dan Lungu

Nostalgie şi ruină

Într-un stil minimalist, ironic şi viguros. Prozatorul intră în mintea unei femei şi îi eliberează discursul „despre cum era pe vremea ailaltă”, în care ea reuşise în viaţă. Succes? Ca orice succes, aparenţă. Povestea se dezlănţuie fiindcă se apropie alegerile: comunism sau capitalism, fiindcă vine un reporter la ea, ce nu ştie vremurile acelea, şi fiindcă fiica Alice e plecată în Canada şi din cînd în cînd nu poate să n-o mustre că uită că ea a salvat-o de la a face „tezic”, acolo, la ţară. Baba este ireproşabilă-n gospodăria ei, doar că mîinile invizibile ale lumii în care ea avea de toate îi sucesc minţile. Mătuşa binevoitoare se iubea cu altul, povestitorul de bancuri politice era un turnător, carnea din frigider se dobîndea cu coadă. A se citi şi *Dimineaţa pierdută* (1983) a Gabrielei Adameşteanu, acolo sînt altă babă, altă nostalgie.

 Cartea îi place lui Mihai Ciupăgea, poliţist:

„Am citit cartea pe nerăsuflate. Avînd, recunosc, aceeaşi dispută cu mama mea. Şi, culmea, am înţeles mai bine, din romanul lui Lungu, cum-cînd ajungi să te cerţi din nimic cu cei dragi”.

2007

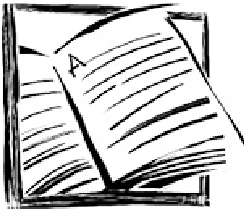
Antropologie. Cinci introduceri de Vintilă Mihăilescu

Omul trăieşte şi uită de sine. Antropologia studiază acest fenomen repetitiv la infinit

Adică avem o ştiinţă despre Om şi rutina lui, omul care-i om doar după ce descoperă că şi Celălalt este om. Aparent, un manual de antropologie, cu problema adusă la zi şi-n disputele autohtone şi cele mondiale. De fapt, o carte de gîndit omul. Cum poate crea el singur micul haos social şi cum tot el îl repară sau recreează la infinit noutatea, învîrtindu-se în jurul cozii, noutatea – mare iubitoare de tradiţie. Practica e diversă şi dă marea teorie a vieţii.

 Cartea îi place lui Ioan Georgescu, muzeolog:

„Greu de găsit o carte ca *Antropologia* lui Mihăilescu. Ditamai tratatul universitar are ceva omenesc. L-am citit ca pe o aventură într-o lume pe cît de vecină, pe atît de necunoscută”.

2009

Leagănul respiraţiei de Herta Müller

O crimă „îngropată” a României anului 1945

Cartea aceasta a văzut lumina lumii în acelaşi timp cu acordarea Premiului Nobel pentru Literatură în 2009 Hertei Müller, pentru întreaga sa activitate literară. Coincidenţă sau nu, dintre toate cărţile româncei adoptate de Germania, *Leagănul respiraţiei* este cea mai coaptă. Minoritatea germană le este livrată sovieticilor pentru a le reface ţara distrusă după război. Tipul de răzbunare dementă: voi ne-aţi distrus, noi vă distrugem. Doar că saşii aceştia trecuţi la munca de jos au tot atîta legătură cu fascismul german cît are aţa cu viaţa. Leo Auberg este trimis în lagărele de muncă din Uniunea Sovietică. E atît de tînăr, că plecarea în lagărul de muncă i se pare o „pedeapsă” tocmai bună venită după mici destrăbălări ale trupului. *Leagănul respiraţiei* este despre supravieţuirea cărnii. E intens, direct la ţintă, liric. Cartea este inspirată de supravieţuirea poetului Oskar Pastior (1927-2006) acestei detenţii.

 Cartea îi place Mihaelei Călinoiu, jurnalist:

„Nu e nimic demodat în a fi un autor personal, nimic desuet în rîndurile scrise, agonie şi retrăire, de un scriitor care-şi rămîne fidel, pentru care trecutul este mult mai mult decît sursă de inspiraţie. Asta face valoros romanul *Leagănul respiraţiei* al Hertei Müller, tratarea personală a dramelor deportării în URSS a germanilor din România pentru reconstruirea Uniunii Sovietice. «Port cu mine un bagaj tăcut. Atît de profund şi de îndelung m-am împachetat în tăcere, că nu mă pot nicicum despacheta în cuvinte. Tot ce fac, cînd vorbesc, este doar să mă împachetez într-alt fel.» Despachetaţi de cuvinte romanul ăsta şi înveliţi-l în trăiri. Nu o veţi face pentru Herta sau pentru Oskar Pastior, poetul cu care scriitoarea a lucrat la acest proiect. O veţi face pentru voi".

 Cartea îi place şi Violetei Neamţu, jurnalist:

„Cred că, dacă am avea abilitatea să citim cuvintele exact aşa cum se pronunţă în toate limbile, nu ne-ar mai interesa ce ne spun. De aceea atunci cînd mi-am dat seama că *Leagănul respiraţiei* este o carte puţin incoerentă şi cu argumentaţii inexacte n-a mai contat. *Leagănul respiraţiei* îmi şoptea într-un anumit ritm şi cu o anumită armonie. Picura, adia, iar conţinutul concret a căzut în plan secundar. Probabil a fost vorba despre muzica interioară a textului. Despre felul în care curgeau propoziţiile, despre modul în care se îmbrăţişau cuvintele şi, mai ales, despre ceea ce m-a făcut să devin în timp ce am citit cartea. Îmi plac cărţile care dansează sub ochii

mei, îmi plac cărţile şchioape, pe care le salvează o singură propoziţie, cărţile extremiste care au o singură idee inventată şi reinventată pînă la saturaţie, în o mie de feluri. Şi de aceea cred că, indiferent de ceea ce spun, cărţile au acumulat undeva, în subconştient, instrumente muzicale care cîntă perfect fiecare în cîte o gamă, iar datoria scriitorului se reduce la a doza armonios această muzică. Herta Müller a găsit combinaţia de note cîştigătoare în *Leagănul respiraţiei*”.

2009

Medgidia, oraşul de apoi de Cristian Teodorescu

Omenet văzut din cîrciuma gării

Genul acela leşinat de monografie de localitate? Luat în balon. Singurul fel de a scrie o monografie cînd sînt orgolii aşa mici într-un loc de mărunţişuri de oameni.

Cristian Teodorescu povesteşte ce-a păţit Ştefan Theodorescu în viaţa lui de cîrciumar al gării Medgidia. Urcarea în lumea bună şi decăderea în comunism a cîrciumarului. Uite un fragment. „În certificatul ei de naştere scria Ioana. Numele ei, la Chelu în deal, era Yvonne. În oraş i se spunea Neli. Era înaltă, ochi verzi, roşcovană şi avea un fund de vedetă de cinema.” Şi curva noastră îşi urmează destinul fundului ei pînă la Hollywood. Tandru, hîtru, vivace, cinstit. Ineditul generează cartea. Povestire tonică. Plăcere a lecturii. Puterea Poveştii de a fascina. Minimalism narativ plin de măduvă.

 Cartea îi place lui Hanno Hoefer, regizor:

„Pentru formula inedită, pentru capitolele care ar putea fi filme de scurtmetraj de sine stătătoare, pentru Dobrogea, pentru minorităţile de toate felurile, pentru că un personaj moare din prea mulţi ardei iuţi mîncaţi”.

2010

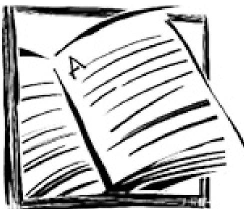
Nekrotitanium de Planeta Moldova

Romanul scris special Tîmpit al literaturii române

Rîzi în cascadă: Mitoş Micleuşanu & Florin Braghiş te seduc cu logica şi senzaţionalul, dar în fapt îşi bat amarnic joc de tine. Nu este frază în care să nu ţi se dea pe tavă cîte un fapt divers, aglomerarea aceasta perversă plus împreunarea mecanică a întîmplărilor rup orice limită narativă. Ce să faci decît să rîzi ca tîmpitul că eşti fraierul unor artişti ce vor să demonstreze că din prea mult nu iese decît nimic. Fiindcă romanul lui Ionel este despre bazaconia asta a nimicului răscolit cu artă.

 Cartea îi place lui Sorin Manole, fotograf:

„Planeta Moldova îmi place. *Nekrotitanium* mă doboară. Cum au putut, dom'le, să scrie aşa ceva?”.

2010

Întîlnire cu un necunoscut de Gabriel Liiceanu

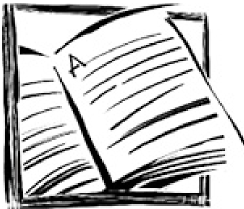
O cursă solitară prin eu

Şi ceva mai mult. Ce-i cu viaţa asta a mea? Unde mă duce? Ce vreau? Cum de sînt aşa cum sînt? Ce compromisuri sînt de făcut? Fragmente biografice învelite într-o „cugetare pentru toţi” venită de la un gînditor de talia lui Liiceanu. După exerciţii precedente interesante, *Uşa interzisă* (2002) şi *Scrisori către fiul meu* (2008), întîlnirea cu eul iubeşte cititorul. A găsit tonul, a ştiut cum să monteze, a scuturat povestea de orice asperităţi. Atinge suflete.

 Cartea îi place lui Radu Paraschivescu, editor & scriitor:

„Cine deschide uşi interzise se poate întîlni cu necunoscuţi. Dar nu cu enigme dornice să-şi conserve misterul, ci, dimpotrivă, cu oameni dispuşi să se aşeze sub microscopul public. *Întîlnire cu un necunoscut* este un act

literar prin care Gabriel Liiceanu aderă la religia francheţei şi se hotărăşte să-şi facă ţăndări coaja pentru a le arăta celorlalţi miezul. Cu valsul lui de tristeţi, bucurii, iluzii, împliniri şi angoase”.

2011

Capcanele istoriei. Elita intelectuală românească între 1930 şi 1950 de Lucian Boia

Cînd sînt proşti intelectualii?

Viziune asupra faptelor intelectualilor români de pe vremea lui Carol al II-lea pînă în gaura neagră a comunismului. Documentat, necruţător, ironic este Boia. Penibil, entuziast, în eroare e intelectualul interbelico-comunist, cu prea puţine excepţii. Veţi citi despre Cioran, Eliade, Ionesco, Ţuţea şi avînturile lor de juneţe, pe viaţă şi pe moarte. Despre profesorii şi academicienii neamului, despre Arghezi, Călinescu, Sadoveanu schimbîndu-şi culoarea după cine avea puterea politică, despre Sebastian şi Camil Petrescu, prieteni parcă, într-o duşmănie nesărată, iată. Cîte idei, atîtea orgolii într-o epocă considerată în mentalul colectiv epoca de aur culturală! Intelectualul, cîtă comedie, atîta tragedie! Generaţia tînără vrînd s-o răstoarne pe cea veche! Cea veche urlînd de spaima extincţiei fizice. Cartea se citeşte dintr-o răsuflare. Boia, triumfător în fiece pagină, este modest: „Acum noi sîntem viteji, ce să spun, dar nu ştim niciodată cum am fi reacţionat în acele momente”.

 Cartea îi place lui Antonio Momoc, profesor universitar:

„*Capcanele istoriei* a lui Lucian Boia ne plasează în lumea românească interbelică a intelectualilor. Boia (mă) fascinează prin repunerea în discuţie a opiniilor şi orientărilor politice ale oamenilor de carte care s-au împărţit în anii ’30 între democraţi şi naţionalişti, între cei lucizi şi cei prinşi în capcana vremurilor”.

Vieţile autorilor

ION NECULCE (1672 – aprox. 1745)
N-a fost un fraier al lumii lui. Greu să te descurci într-o ţară şi într-o vreme în care capul îţi cădea ca dregător doar că nu-i plăcea domnitorului uitătura ta. Intrigant şi el ca pămîntenii, dar mintos de la Dumnezeu, cum se vede a fi şi în *Cronica* sa, Neculce a ştiut a potrivi lucrurile şi s-a însoţit cu oamenii mari ai momentului: Dimitrie Cantemir, Petru cel Mare. A trecut şi prin trădare, urgie, surghiun. Şi-a sfîrşit zilele pe perna lui de-acasă.

DIMITRIE CANTEMIR (1673-1723)
„Mare figură”! Norocul lui? A fost zălog, capuchehaie, exilat, ceea ce i-a dat timpi lungi de meditaţie şi cercetare asupra cărţilor. Tatăl şi fratele lui „l-au uitat” la Constantinopol în folosul ambiţiilor lor de înălţare. A ajuns, în sfîrşit, domn! Revolta sa împotriva otomanilor, ce-i acordaseră încrederea, a condus la îndepărtarea sa în grabă de la tron şi vînarea sa. Fugi în Rusia, unde vieţui alături de altă minte luminată, dar cu mult mai pragmatică: Petru cel Mare. Enciclopedist, primul din seria scurtă de acest fel a românilor: Hasdeu, Iorga, Eliade, a fost un înaintemergător. Filosofiei i-a dat prima lucrare românească de filosofie: *Divanul sau gîlceava înţeleptului cu lumea* (1698). Turcilor le-a dat una dintre vestitele lor cărţi despre ştiinţa muzicii. Românilor, o primă cunoaştere a lor în străinătate prin *Descriptio Moldaviae* (1714-1716), scrisă la cererea Academiei din Berlin. Ruşilor, întîia cartografiere a teritoriului lor, hărţile sale în latină fiind şi astăzi la mare preţ. Legenda spune că, la moartea sa, capul i-a fost luat şi îngropat într-un cimitir rosicrucian din Scoţia. Viaţă plină de ieroglife, nu-i om să i le înţeleagă pe toate.

Poeţii Văcăreşti, adică: IENĂCHIŢĂ VĂCĂRESCU (1740-1797) şi fiii ALECU VĂCĂRESCU (1769?-1799) şi NICOLAE VĂCĂRESCU (1784?-1825), dar şi nepotul IANCU VĂCĂRESCU (1792-1863)
Cel mai ferice dintre ei a fost Ienăchiţă. Întemeietor de preocupări literare, diplomat abil şi crai al vremurilor fanariote. A lăsat prima *Gramatică*, primele poezii, a fugit de prigonirile domnitorilor Racoviţă şi Mavrogheni, i-a salvat de la ruşine pe fiii domnitorului Ipsilanti, mare degustător de parte femeiască, printre care şi soaţa domnitorului Moruzi, s-a stins „otrăvit” de careva sau de viaţă. Alecu, de unii considerat cel mai talentat dintre Văcăreşti, a pierit aventuros: condamnat la moarte fiindcă şi-ar fi otrăvit o mătuşă, este ucis pe drumul detenţiei. Nicolae e un anxios: însărcinat ca funcţionar cu oprirea lui Tudor Vladimirescu, curajul lui a fost să fugă la Braşov. Se ştia „slab în condei şi în idei”.

Iancu este un entuziast: intrat de timpuriu la puşcărie pentru „pricini ale tinereţii”, susţine iniţiativele înaintate ale vremii, culturale şi politice, inclusiv revolta Vladimirescului. Vrea la domnie, n-are şansă, se revoltă împotriva lui Trandafiroff, intră iar la puşcărie. N-are organ pentru Revoluţia de la 1848.

IOAN BUDAI-DELEANU (1760/1763-1820)
Ţigănie, cultură, vestigii ale istoriei. Aşa-i era copilăria din Cigmăul Mureşului, în gospodărie de popă. Tatăl era intelectual, zona era înconjurată de sălaşe ţigăneşti şi ziduri de pe vremea romanilor. Ioan Budai-Deleanu ia amprenta acestei vieţi şi-o transcrie în singura lui operă limpede: *Ţiganiada*. Vremurile erau pline de utopia renaşterii spirituale a românilor, prin recunoaşterea unică a limbii latine ca mediu coagulant, aşa că n-au cum să sperie traducerile şi proiectele neduse la capăt ale lui Budai-Deleanu.

ANTON PANN (Antonie Pantoleon-Petroveanu, după 1794-1854)
Omul ăsta este primul care a scos bani din piatră seacă, intelectuală. Rătăcit în Ţara Românească de prin Balcani, îşi cîştigă existenţa făcînd tot ce-l duce mintea: cîntăreţ, profesor şi compozitor de muzică religioasă, compozitor şi culegător de cîntece şi poezii populare şi de mahala, tipograf. Pribeag mai toată viaţa. Vremurile, lipsa de bani şi inspiraţia îl fac să culeagă şi să tipărească tot ce aude, „tot ce zboară se mănîncă”. Calendarele, întîmplările scrise ale vieţii lui, *Îndreptătorul beţivului* se vînd în mahalale, bîlciuri şi iarmaroace.

ION GHICA (1816-1897)
În viaţă, puţine lucruri nu i-au reuşit din ceea ce şi-a propus. Trecînd chiar dincolo de linia idealistă a epocii. Minte de inginer, prudentă. Născut dintr-o familie ce-a dat nouă domnitori Ţărilor Române. Bacalaureate în litere la Sorbona şi matematică la Paris. Boemie de Cartier Latin, în momentele de coacere a Revoluţiei de la 1848. „Agent (atît de) confidenţial” la Înalta Poartă pentru explicarea tulburărilor din Ţările Române, încît otomanii îl adoptă, nu-l exilează în Samos, ci-l numesc bei. Trădare? Întors în ţară, este prim-ministru şi pe vremea lui Cuza, şi pe cea a lui Carol I. I-a fost folosită experienţa, mai degrabă.

NICOLAE FILIMON (1819-1865)
Dumnezeu şi teatrul i-au mulţumit viaţa. Născut din paroh la biserica Enei din Bucureşti, acolo va fi cîntăreţ, epitrop şi mai departe de atît „n-a plecat” decît, după Unire, ca pitar, „conţopist”, la Departamentul Credinţei şi ca şef al secţiei bunurilor de la Arhivele Statului. De tînăr, descoperă trupele de teatru şi devine corist şi flautist la teatrul Hanrietei Karl şi la cel al lui Papanicola. Experienţa aceasta a lui ne dă primul cronicar dramatic şi muzical al nostru.

VASILE ALECSANDRI (aprox. 1821 – 1890)

Omul şi poetul ocaziilor mari. Revoluţia, Unirea, România modernă, războiul de independenţă. Febril sau ironic. Dar, în fond, burghez pe toate fronturile, olimpian şi academic, nedoritor de mişcări violente şi nici de aventuri prozodice. Copilăria şi bătrîneţea se închid ciclic în acelaşi loc: moşia de la Mirceşti, lîngă sobă. Iar surghiunurile de la naştere, de după „Revoluţia poeţilor" de la Iaşi, Parisul învăţăturii par accidente: „Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare/ Străluceşte şi dismiardă oceanul de ninsoare./ Iată-o sanie uşoară care trece peste văi…/ În văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi" (*Iarna*).

PETRE ISPIRESCU (1830-1887)

Tatăl frizer n-a prea avut bani de învăţătura lui Petre. Autodidact, a învăţat pe apucate, iar priceperea lui l-a făcut tipograf. A publicat şi bune, şi interzise. Dar a rămas slujbaş, la mîna celor puternici. Cei zece copii de-acasă, din strada Sălciilor, Bucureşti, şi îngrijorările vieţii l-au îmbătrînit devreme. Ignorarea lui în viaţă – era doar „culegător de snoave" – l-a însingurat. După o noapte de scris, Moartea, acel Făt-Frumos rătăcitor, i-a adus nemurirea.

ALEXANDRU ODOBESCU (1834-1895)

Taică-său era mare figură: înăbuşise o revoluţie şi-o trădase pe alta. Alexandru de copil mînca bine vrăbii fripte şi călătorea ca un năuc. Om mare, cu studii, se ţine prin locurile colbuite ale României, scriind studii de arheologie. Umblă la Expoziţia Universală de la Paris în 1867 şi e acuzat că a amanetat „Cloşca cu puii de aur" – tezaurul de la Pietroasa. Risipitor de avere şi iubire. Devine morfinoman şi iubeşte o Hortensia fatală. S-a sinucis.

ION CREANGĂ (1837-1889)

S-a născut ţăran şi a murit tot ţăran. A rătăcit ca diacon şi învăţător, dar firea lui naturală îl trăgea spre trai sincer cu el însuşi. Divorţînd şi fiind acuzat c-a tras cu puşca după ciorile bisericii Golia, Creangă a fost dat afară şi din popie, şi din pedagogie. Titu Maiorescu îl readuce învăţător. Scrie manuale. Este stîlp de bază al *Junimii*. Unde scrie ţărănii, chiar buruienoase. Viaţa şi-o aşază ţărăneşte într-o bojdeucă în mahalaua Ţicăului din Iaşi. Mănîncă precum un Gargantua, are o ţiitoare şi pisici fără număr. Copilăreşte, ditamai omul.

IOAN SLAVICI (1848-1925)

Din tată cojocar în Şiria (Arad) a ieşit atît de moral, încît persistă în morala absolută, adică în greşeală. Născut şi educat în monarhia habsburgică, îi rămîne fidel, chiar dacă este român şi Ţările Române au intrat în război pentru întregirea ţării împotriva acesteia. Acuzat de spionaj, întemniţat de cîteva ori pentru articolele sale antisemite şi antidinastice, Slavici n-a înţeles dincontro bătea vîntul. A rămas ca stînca. A fost depăşit de vremurile dramatice şi entuziaste ale împlinirii României Mari.

GEORGE PANU (1848-1910)

Ager şi trădător. Doctor în drept. Membru de nădejde al *Junimii* din Iaşi. Membru al partidului lui Titu Maiorescu. Rupe cu toate. Devine om politic al „duşmanilor”, este excesiv în opinii împotriva prim-ministrului I.C. Brătianu şi a regelui Carol I. Fuge la Paris de condamnarea la doi ani de puşcărie pentru ofense aduse regelui. Scrie cartea *Junimii*. Rămîne cu un of: n-a pupat ministeriat.

MIHAI EMINESCU (Mihail Eminovici, 1850-1889)

Copilărie idilică. Tinereţe fără studii ori proiecte duse la capăt. Individualitate bine conturată, capabil să ridice măreţe „castele de nisip”, memorie de excepţie şi ambiţie puternică în atingerea ţintelor personale de educaţie. Inabil în cîştigarea tihnită a traiului, ghinionist în ale amorului, încăpăţînat în ale politicului. Pe scurt, viaţă de poet. Şi poezie a scris, slavă Domnului, citită şi disecată la Junimea, risipită în publicaţiile vremii şi adunată în volum de Titu Maiorescu, răbdător protector al lui Eminescu. S-a risipit enorm în jurnalism, în lecturi enciclopediste. Moartea lui nu putea să fie decît mitologică: ca a unui geniu, la 33 de ani (vîrsta lui Hristos), ca a unui nebun (nefasta poezie a lui Macedonski, ce pare să-l fi „îngropat” mai degrabă pe acesta decît pe Eminescu), ca a unui mare neînţeles (imagine generică a eroului romantic).

ION LUCA CARAGIALE (1852-1912)

În „Revoluţia de la Ploieşti”, dotat cu armă şi entuziasm, fu închis în casă de mama sa. În ale crîşmăriei, nepriceput şi cu mulţi prieteni cheflii, dădu faliment după faliment. În ale dramaturgiei, fu sufleor, copist, dramaturg, fluierat, acuzat de plagiat. În ale jurnalisticii, rîse de sine şi de lumea din jur, fiind urît şi blestemat de contemporani. În ale căsătoriei, o luă pe-o cîntăreaţă de tînăr, apoi trăi c-o fată de negustor şi iubi ce-i plăcu un timp, ca să termine căsătorit iarăşi. Un pic intrigant în ce-l priveşte pe Eminescu. În 1904, cu moştenirea Mumuloaiei, mătuşa sa din Şcheii Braşovului, pleacă la Berlin, unde trăieşte şi sfîrşeşte nemţeşte.

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU (1876-1955)

Suflet plimbat prin garnizoane. Şi tatăl, şi soţul au meserii militare. Matrimonial îşi creşte cei patru copii, iar civic se dăruieşte, la vreme de război, îngrijirii bolnavilor. Literatură scrie încurajată de Eugen Lovinescu şi grupul său, „Sburătorul”. Moare uitată de lume.

TUDOR ARGHEZI (Ion N. Theodorescu, 1880-1967)

Tînăr, un revoltat; bătrîn, un adaptat. Revoltat contra tatălui. O rupe cu studiile. Se angajează la Fabrica de Zahăr. Se retrage „din comoditate” la mănăstirea Cernica. Fuge în lume, în Franţa, Italia, Elveţia. Se întoarce în Bucureşti şi îi ridică osanale unui politician, Bogdan-Piteşti. Băgat la puşcărie pentru colaborarea cu ocupaţia germană în primul război mondial. Se ridică împotriva ocupaţiei germane în al doilea război mondial şi pamfletul *Baroane*, în care îl atacă pe ambasadorul german von Killinger, este motivul unei noi întemniţări. După venirea comuniştilor la putere, este vehement interzis, ca apoi să devină reabilitat cu pompă.

MIHAIL SADOVEANU (1880-1961)

A scris imens, a făcut copii mulţi, a vînat, a pescuit enorm. Cu mare plăcere. Scrisul său, activitatea sa culturală i-au adus o recunoaştere naţională, ce i-a făcut pe legionari să-i ardă cărţile. Era din neam de răzeş şi a trăit ca un mare boier de ţară, bătîndu-şi femeia cînd aceasta nu-l asculta, ca mare mason cînd masoneria era bine văzută, ca înalt demnitar comunist cînd părea că-i dispar privilegiile. Îi plăcea să trăiască îndestulat.

ION MINULESCU (1881-1944)

Boemă fire, născută în Bucureştiul „solemn ca o baligă". Pleacă la Paris pentru studii juridice, dar e furat de boema simbolistă a epocii. Scrie în cheie simbolistă şi se căsătoreşte c-o poetă plină de sinestezii. Viaţa şi-o duce tot într-o veselie amară, la Capşa, cap de „orchestră", editînd varii publicaţii, ori ca director al Artelor. I se opreşte inima, aproape de finalul celui de-al doilea război mondial.

GEORGE BACOVIA (George Andone Vasiliu, 1881-1957)

Viaţă cenuşie, s-a mulţumit cu ce i-a dat soarta. Copil, a fost uitat în biserică şi a stat închis o noapte întreagă; crescînd, a fost funcţionar cu plecări din misie, cauzate de plămînii şubrezi, avea talent la desen şi cînd şi cînd a fost profesor de desen. A avut nevastă şi copil, pensie şi sărbătorire naţională în preajma sfîrşitului.

URMUZ (Demetru Demetrescu-Buzău, 1883-1923)

Se visa muzician, călător în timp şi spaţii. A ajuns grefier de judecătorie. Scria pentru amuzamentul familiei şi a fost promovat cu surle şi trîmbiţe de Arghezi. A vrut să moară deosebit. S-a sinucis.

MATEIU I. CARAGIALE (1885-1936)

Fiul lui I.L. Caragiale. Pasiuni fantastice: heraldică, genealogie. Urîcios, fără prieteni, mizantrop. Străbătut de grave crize morale. Se crede trăgîndu-se din familii vechi şi nobile. Retras la moşia soţiei sale, conacul din Sion-Fundulea, înalţă la steagul casei sale *coup vert sur jaune*. Îşi alege drept emblemă: *cave, age, tace* („fereşte-te, lucrează, taci"), pe care o introduce pe stema armelor sale.

LIVIU REBREANU (1885-1944)

Om cu carte venit în Bucureşti din Ardealul ocupat de Imperiul Austro-Ungar. A făcut ceva detenţie din cauză de suspiciuni băneşti ori scrieri prea dure. Greutăţi financiare nicicînd definitiv învinse şi un suflet impresionabil. Întoarcerea de la Budapesta studiilor „la ţară", la sufletele cele multe de acasă, prilejuieşte primele impresii puternice pentru *Ion*. Tragedia fratelui său prins în vîltoarea unui război ce nu era al lui îi dă impulsul *Pădurii spînzuraţilor*. Revolta de la 1907 a ţăranilor dă romanul *Răscoala*. E realist.

GEORGE TOPÎRCEANU (1886-1937)

Băiat de oraş. Născut la Bucureşti. Învăţătură primară prin Bucureşti şi Şuici şi cu abandonuri de facultăţi de Drept, Litere şi Filosofie. Topîrceanu şi-a găsit de la început locul în literatură şi n-a avut nici un motiv să-l abandoneze. Atîtea daruri i s-au dat, atîtea a folosit. Parodic.

CEZAR PETRESCU (1892-1961)

Scria cu succes şi trăia din scris. Lumea interbelică toată defilează în cărţile lui. Copil şi bătrîn, a fost marcat de boli. În război era gata să se sinucidă: pierduse banii garnizoanei la cărţi. S-a apucat de scris şi a devenit robul lui. Căsătoriri dese, iubiri blonde, de regulă, asezonate de ţigări bune şi vin roşu.

CAMIL PETRESCU (1894-1957)

Crescut de o doică în mahalaua Moşilor. Exemplar absolvent al Literelor şi Filosofiei în Bucureşti. Trăieşte experienţa dramatică a primului război mondial, fiind o scurtă perioadă deţinut de război şi rămînînd pe viaţă surd de-o ureche. Matur, „a văzut idei”. A văzut idei, chiar lipsindu-se de caracter. În plină prigoană împotriva evreilor, şi-a abandonat prietenul, pe Mihail Sebastian. A împărtăşit realismul socialist, dorindu-şi onorurile regimului comunist.

GIB I. MIHĂESCU (1894-1935)

Idealizările eroilor săi din romane întrevăd cîte ceva din viaţa lui. Gib era un idealist incurabil. Se afunda în studiul moralei şi religiei, al situaţiilor-limită şi al stelelor, construindu-şi la Drăgăşani un observator astronomic. S-a stins tînăr şi trist, de tuberculoză, într-o clinică a Poliţiei.

ION BARBU (Dan Barbilian, 1895-1961)

Îi plăcea să se laude că-i plac femeile, cîinii, matematica şi poezia. Rigoarea matematică şi imaginaţia poeziei. De ultima s-a apucat dintr-un pariu la Giurgiu cu Tudor Vianu: „Există sau nu talent în oricine?”. Există, în Ion Barbu. Profesorul de algebră Barbilian de la Facultatea de Ştiinţe a dat o procedură de metrizare recunoscută ca „spaţiile Barbilian”, a iniţiat cercetări în geometria inelelor şi a precizat o clasă largă de funcţii distanţă.

LUCIAN BLAGA (1895-1961)

Domnul profesor de filosofie de la Cluj a format o generaţie de gînditori. Copil fiind, era „mut ca o lebădă”, neputînd vreo cinci ani să articuleze vreun cuvînt. Matur, a simpatizat cu mişcarea legionară şi a ocupat demnităţi diplomatice, cea mai vestită fiind cea de la Lisabona. Regimul comunist întîi l-a interzis, el funcţionînd ca simplu bibliotecar, apoi, înaintea morţii, „l-a sedus”. Trai de poet şi filosof. Cărţile lui au circulat clandestin mult timp. A fost prima noastră propunere pentru Premiul Nobel.

GEORGE CĂLINESCU (1899-1965)

O voce teatrală şi o operă creativă în domeniul ştiinţific al istoriei literaturii. Pre numele lui născut Gheorghe Vişan, adoptat şi crescut de familia Călinescu. Trăieşte citind şi scriind, fiind profesor universitar. Viaţă, ca un etern îndrăgostit, pe o insulă intelectuală. Îl laudă din convingere pe regele Carol, laudă cu convingere noua orînduire de după 1944.

MIHAIL DRUMEŞ (Mihail V. Dumitrescu 1901-1982)

Fiu de meseriaş din Ohrida, Macedonia. Meseriaş în a regla epica pe gustul publicului larg. Scrie tezist şi fără putere după *Elevul Dima*.

MIRCEA ELIADE (1907-1986)

Niciunde în operele sale adevărate nu întrevezi tinereţea sa furată de ideologia legionară. S-a întîmplat. În *Maitreyi* este experienţa iubirii sale adolescentine şi exotice. În *Romanul adolescentului miop* este visătorul lui „vreau să văd tot, să citesc tot, să transcriu tot". Şi reuşeşte, distanţîndu-se de România comunistă, după instaurarea regimului comunist, să devină un nume în lumea largă. Profesor redutabil, scriitor prolific.

MIHAIL SEBASTIAN (Iosif Hechter, 1907-1945)

Viaţă de evreu şi om hipersensibil. Debut de viaţă bună, pupil al lui Nae Ionescu, sub umbra căruia scrie articole controversate astăzi. Tot Nae Ionescu, prin prefaţa cărţii *De două mii de ani*, îl scoate pe Sebastian din anonimat. Fiind sub pecetea evreului, în epocă scrierile nu au un destin cum se cuvine. *Jurnalul* însuşi fuge din ţară în Israel, fiind tipărit după 50 de ani.

GEO BOGZA (1908-1993)

S-a tot recreat, s-a tot negat. Avangardist, nebun şi rău prin anii '30. A făcut puşcărie şi chiar a fost în războiul din Spania, ca reporter. Apoi, un Bogza placid, conformist, în anii '50. A tăcut şi s-a îmbolnăvit tocmai pe vremea războiului, aşa că a fost socotit antifascist şi de stînga. Şi un Bogza plin de sine, dar strecurînd fronde politice în anii '80. Compromis sau compromitere? Un academician, fără studii superioare.

LENA CONSTANTE (1909-2005)

Greu de ştiut de unde i s-a tras calvarul. Terminase Şcoala de Arte Frumoase, avîndu-l profesor pe Dimitrie Gusti. Împreună cu echipa acestuia, a dezvoltat anchete sociologice la Cornova, Drăguş şi Şanţ. Şi-a dezvoltat din această experienţă un stil propriu în tapiserie, realizînd mai multe expoziţii. În paralel, va deveni scenografă a Teatrului de Păpuşi, lucrînd împreună cu Elena Pătrăşcanu. Arestarea şi execuţia soţului acesteia, ministru al Justiţiei comunist, Lucreţiu Pătrăşcanu, duc la arestarea şi condamnarea ei şi ale viitorului ei soţ, Harry Brauner, la cîte 15 ani de închisoare, din

care ea a executat 12. A trăit apoi tăcut într-o casă în Drumul Taberei – Militari, unde Tita Chiper, reporter la *Dilema*, îi va duce drept cadou o salată.

CONSTANTIN NOICA (1909-1987)

Tatăl lui Noica, moşier, vroia să-şi înveţe ţăranii să converseze în franceză. Constantin, după ce-a învăţat filosofia şi s-a ales cu lecţii usturătoare de „filosofie a vieţii", trecînd prin boala legionarismului, umezeala penitenciarului politic şi tirania gîndirii proletare, a devenit „antrenorul cultural" al tinerilor la Păltiniş.

EUGÈNE IONESCO (Eugen Ionescu, 1909-1994)

Traumatizat în copilărie. Mare denigrator al bătrînilor Arghezi, Camil Petrescu, Rebreanu, Sadoveanu. Ataşat cultural al guvernului Antonescu pe lîngă guvernul fascist de la Vichy. Rupt de România comunistă. Carieră de succes pe scenele de teatru pariziene. Membru al Academiei Franceze (fotoliul nr. 6).

RADU TUDORAN (Nicolae Bogza, 1910-1992)

Fratele puţin maleabil al lui Geo. Aflat într-un con de umbră şi discret. A plecat din armată. S-a apucat de scris şi a strîns bani să plece în jurul lumii cu o corabie construită chiar de el. N-a mai plecat. A făcut ca minţile celor tineri să umble din port în port cu „Speranţa" din *Toate pînzele sus!*, ajunsă şi film.

EMIL CIORAN (1911-1995)

La Cioran, în uşa mansardei lui din Paris, băteau oamenii ca să-i înveţe cum să se sinucidă. Nimereau prost. Cioran iubea viaţa cu disperare şi i-a trăit, ipohondru, fiecare clipă, pînă cînd destinul i-a dat boala copilăriei. Copil, umbla cu groparii şi se juca cu craniile celor morţi. Tînăr, a trăit pasional demenţele intelectuale ale epocii, inclusiv pe cea legionară. A terminat Filosofia, pendulînd între prostituate şi insomnie. Ajuns la Paris, a trăit ca un student, viaţa întreagă.

NICU STEINHARDT (1912-1989)

Termină Dreptul şi Literele. Avocat. Arestat în lotul Noica-Pillat, refuză să fie turnător, sfătuit de taică-său. Se converteşte la ortodoxie în puşcărie. Se retrage la Rohia, în Maramureş. Se călugăreşte. I se confiscă *Jurnalul* de către Securitate. Rescrie cartea. Iar i se confiscă. De data aceasta, cartea fusese multiplicată clandestin.

GELLU NAUM (1915-2001)

Tatăl său e medic. Moare în primul război mondial. Viaţa de dinainte de 1950: studii şi boemie, la Bucureşti şi Paris. După 1950: puţine concesii pentru supravieţuire, în rest, pisicar şi stăpîn pe tărîmul său dedicat avangardei şi prieteniei, Comana.

JENI ACTERIAN (Eugenia Maria Acterian, 1916-1958)

Femeie plină de spirit, cultă, exigentă, mult peste nivelul celor din jur. De aceea, mai mereu nefericită. A terminat Filosofia cu o teză pe o temă de logică matematică. I se propune Sorbona, dar războiul bate la uşă. Înconjurată mereu de prieteni, ca Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Emil Cioran, Petre Ţuţea, Petru Comarnescu, Marietta Sadova, Marieta Rareş, Clody Berthola, Nuni Dona, Alice Botez, Rori Nasta, în dragoste a nimerit-o mereu greşit.

NEAGU DJUVARA (n. 1916)

„M-am născut la trei zile după intrarea României în primul război mondial. Din familie de boieri mari şi vechi." De mic, cunoaşte exilul – războiul o obligă pe mamă să se refugieze în Belgia, la unchiul Trandafir. Şi aventura: „Din cauza unei confuzii de nume, mama a fost reţinută drept spion german". Neagu îşi face studiile la Sorbona şi se căsătoreşte cu nepoata lui Estienne, cel care a inventat tancul. Rănit uşor în al doilea război mondial, intră în diplomaţie. Exil forţat de împrejurări. Ajunge mîna dreaptă a Ministerului nigerian al Afacerilor Străine şi profesor la Universitatea din Niamey. Revine în România după 1989.

ION D. SÎRBU (1919-1989)

Campion la pentlaton, extremă dreaptă la Jiul B, înotător, călăreţ, aviator. Elev al lui Blaga la Filosofie, în Cluj. Devine asistentul lui Blaga, cînd începe prigoana comunistă. Zboară din învăţămîntul universitar. De două ori anchetat şi arestat politic. Apoi, se întoarce în Petrila natală, fiind vagonetar şi, în final, secretar literar la Teatrul din Craiova.

MARIN PREDA (1922-1980)

Ţăranul acesta intelectual a fost marea speranţă a romanului politic românesc. Scrierile lui, *Delirul*, *Cel mai iubit dintre pămînteni*, tipărite în tiraje uriaşe, circulînd clandestin, hrăneau iluzia libertăţii de exprimare în vremuri îngheţate. Mai mult, „partidul lui Preda" era decent în comparaţie cu cel al lui Eugen Barbu, adulator al mai-marilor zilei. Cum şade bine unei legende, a murit „în condiţii misterioase", la Mogoşoaia.

LEONID DIMOV (1926-1987)

O paternitate zbuciumată, abandonuri de studii înalte în biologie, teologie, drept, matematică, filologie. Fire rebelă, teoretizează mişcarea onirică, pe care i-o va risipi sistemul comunist. Urmărit de Serviciile Secrete, tăcut în umbra tumultuoasei lumi, moare de inimă pe strada Vaporul lui Asan.

ION IOANID (1926-2003)

Botezat de Octavian Goga, că doar taică-său fusese boier şi ministru. Lovit de bombele anglo-americane, întîrziat de invazia sovietică, pierde înscrierea la Drept. Cînd se înscrie totuşi, este

eliminat pentru origine „nesănătoasă”. Apoi, arestat pentru închipuită acţiune de spionaj. Eliberat, este iarăşi arestat şi condamnat la 20 de ani de muncă forţată. Evadat, prins, întemniţat iar, eliberat, pleacă în Germania.

MIRCEA HORIA SIMIONESCU (1928-2011)
Sărac, începe facultatea şi-o termină tîrziu. Prinde funcţii în sistem: redactor la organul partidului, *Scînteia*, funcţionar în CC al Partidului Comunist şi în Consiliul Culturii, şef al Operei Române. În afara sistemului, activează în aşa-numita Şcoală de la Tîrgovişte, alături de Olăreanu şi Radu Petrescu.

RADU COSAŞU (Oscar Rohrlich, n. 1930)
A fost aruncat în viaţă şi a ales cu greu drumul ce-i place. Trimis la „Timpuri Noi”, e gata să ajungă frezor. Trimis în armată, uite-l la cavalerie. Trimis la reeducare ca reporter, scrie despre Patria cea nouă. Trimis la „Şcoala de Literatură”, susţine orbeşte „teoria adevărului integral”. *Maimuţele personale* stîrnite de frică, cum mărturiseşte, îl scot la liman, îi dau echilibru şi tandreţe pentru timpii de compromis. Pentru vremurile ce s-au dus şi nu se-ntorc.

MIRCEA IVĂNESCU (1931-2011)
„Microbiologicul om al muncii” este poreclit la Editura Univers, unde e redactor şi traducător. Marele merit este de a fi tradus fără cusur cărţile esenţiale ale literaturii universale: Joyce, Kafka, Musil, Fitzgerald, Rilke, Faulkner.

NICHITA STĂNESCU (1933-1983)
Creaţie a iubirii unui meşteşugar ploieştean cu o prinţesă rusoaică. Frumos ca un înger, boem şi poet ce-a creat un întreg mit. Casa lui din Piaţa Amzei, Bucureşti era deschisă oricui defila sub deviza „Creaţie, dragoste şi băutură”. Stătea departe de politică, dar nu refuza invitaţii la mese oficiale. Se spune că Ceauşescu i-a atras atenţia că bea vin peste măsură. „Tovarăşe secretar general, partidul învaţă oamenii de toate, cu excepţia unui singur lucru: să-i înveţe pe scriitori să bea.”

FLORIN CONSTANTINIU (1933-2012)
Dintr-o viaţă cenuşie de cercetător al Institutului de Istorie a ieşit o *Istorie sinceră*.

NICOLAE BREBAN (n. 1934)
Straniu om. A mizat pe zarul cel mare în vremuri tulburi. Un cîştig, un mare compromis? Pornit din familie catolică, deci prost văzut de autorităţile vremii, a fost funcţionar, strungar, şofer, taximetrist, prozator. Ajuns un nume, se joacă cu nervii organelor politice, dar şi cu cei ai diasporei. Rămîne în străinătate, se întoarce în ţară, îşi face relaţii în ambele lumi antagonice. Dosarul Breban este deschis: nici astăzi nu se ştie al cui agent de „influenţă şi spionaj” a fost.

MARIN SORESCU (1936-1996)

Om ce avea ştiinţa relaţiilor umane, care l-a salvat de la „înec” odată ce mişcarea intelectuală „Meditaţia Transcendentală” a fost dezavuată de autorităţile comuniste. Pe cît de haios era în scris, pe atît de lipsit de haz şi de proiecte în funcţii publice – de exemplu, ca ministru al Culturii după 1990. Premiul Herder pentru întreaga sa activitate literară (a fost şi dramaturg, şi romancier) în 1991.

EMIL BRUMARU (n. 1939)

Medic la Dolhasca. „Mama mi-a spus că, de fapt, m-am născut pe 25 decembrie 1938. Tata mi-a spus că, pentru a fi luat cu un an mai tîrziu la armată, naşterea mi-a fost declarată la Primăria din Bahmutea (judeţul Tighina) pe 1 ianuarie 1939. Eu le-am spus, mult mai tîrziu, pe la vreo douăzeci de ani, contractînd un t.b.c. pulmonar, că degeaba s-au strofocat ei, tot n-am făcut armata, deşi, ca medic uman, am grad de ofiţer! Indisciplinat din scutece, am fost eliminat de la grădiniţă fiindcă trînteam fetiţele în zăpadă, le ridicam rochiţele şi le muşcam de burtică.”

RODICA OJOG BRAŞOVEANU (1939-2002)

Cauze politice îi trenează zborul spre studiile juridice. Munceşte într-o fabrică de medicamente. La impulsul soţului, scrie primul scenariu. Apoi, găsindu-şi vocaţia, este deosebit de prolifică în mixajul dintre otrăvuri şi detectivistică.

ILEANA MĂLĂNCIOIU (n. 1940)

Cariera? Sub semnul eşecului. A ratat examenul la Electronică. S-a înscris la Şcoala Tehnică Financiară. A abandonat, a intrat la Filosofie. A ajuns la Televiziune, de unde a plecat nefăcînd politica de partid. Se potriveşte „carierei” doctoratul cu „Vina tragică (tragicii greci, Shakespeare, Dostoievski, Kafka)”, pe care nu-l dă. Viaţa unui intransigent căruia îi place culoarea alb.

GABRIEL LIICEANU (n. 1942)

Studii temeinice de filosofie şi limbi clasice, în spiritul îndrumărilor lui Constantin Noica. Burse în Germania. Format la Şcoala de la Păltiniş. După 1990, profesor universitar de filosofie şi editor la Humanitas al literaturii exilului, detenţiei comuniste şi filosofiei umanităţii. Civic radical.

ŞERBAN FOARŢĂ (n. 1942)

Doctor în filologie. Textier al formaţiei Phoenix. Profesor la Universitatea din Timişoara. Şi-n viaţa de toate zilele inima lui largă îţi arată Fatrazii şi Pisicologii.

LUCIAN BOIA (n. 1944)

Amator al ascensiunilor în zone înalte. În tinereţe a cucerit Piatra Craiului, toată viaţa piscurile Istoriei. Fanatic al domeniului său şi al scrisului. Tabieturi clasice: trăieşte fără telefon mobil, îşi scrie

de mînă cărţile şi creşte cockerul Missy, botezat după numele uneia dintre reginele României.

PETRU POPESCU (n. 1944)
Studii de anglistică, funcţionar de bibliotecă. Om de succes în epocă. Iubit al fiicei lui Ceauşescu, Zoe. Fugit în străinătate. Romancier de duzină în America. Scenarist la Hollywood.

IRINA NICOLAU (1946-2002)
Din aromâni şi greci coborîtoare. Femeie ce te îndeamnă la joc, creaţie şi prietenie. Cartea (alături de prietenii săi), obiect unic. Muzeul Ţăranului Român (alături de Horia Bernea) altfel decît găseşti în lume. Îşi spunea Riri.

ANDREI CODRESCU (Andrei Perlmutter, n. 1946)
Are condei, are succes în America. Plecat la 20 de ani din România, ca poet, iată-l cucerind Lumea Nouă, devenind om de radio, scriitor şi profesor de *creative writing*.

ŞTEFAN AGOPIAN (n. 1947)
Copilărie în lumea negustorimii armene din gura Oborului. Mic şi şubred de constituţie, lua bătaie, aşa că şi-a angajat, pe un leu, un ţigan să-l apere. Armata făcută ca felcer, printre soldaţi cu cazier. Facultatea de Chimie. „Mă sculam la ora 6.10. Mergeam opt ore jumate la serviciu, eram dispecer la un atelier de proiectare şi mai pierdeam pe drum o oră la dus şi o oră la întors. Mă întorceam pe la 17.30 acasă, mîncam, mă culcam o oră, o oră jumate, după care scriam.” Pisicar. Numismat şi colecţionar al cărţilor de debut ale scriitorilor români.

RADU ANTON ROMAN (1948-2005)
Spectaculos. Chituitor de ferestre la Hotel Intercontinental. Învăţător la Rîuşor. Gardian de noapte la Sanatoriul de la Timişul de Sus. Bibliotecar la „Sadoveanu”. Redactor la *Munca*, pensionar, ghid al lui Yves Cousteau în Delta Dunării, realizator al emisiunii „Bucătăria lui Radu” la Pro TV.

ANDREI PLEŞU (n. 1948)
Studii de artă plastică. Cercetător la Institutul de Artă. Burse de studii Humboldt şi Heidelberg. Format la Şcoala de la Păltiniş. Implicat în „Meditaţia Transcendentală”, şomer. Exilat la Tescani. După 1989, implicat activ în viaţa publică. Ministru al Culturii, de Externe. Creator NEC & revista *Dilema veche* – oaze de intelectuali.

MIRCEA DINESCU (n. 1950)
Printre puţinii disidenţi ai regimului comunist (număraţi pe degetele de la o mînă). Altfel, talentat în poezie şi-n cele omeneşti. A fost pompier la Asociaţia Scriitorilor, redactor la *Luceafărul*, preşedinte

al Uniunii Scriitorilor, moşier la Cetate. Prea pasional în tot ceea ce face, politică sau vin, jurnalism sau creşterea animalelor.

VINTILĂ MIHĂILESCU (n. 1951)
Pe vremea lui Ceauşescu membru activ al APP, Asociaţia Petrecăreţilor Profesionişti. După *Sfîrşitul jocului*, profesor de antropologie la SNSPA. „O zecime din cursurile mele sînt în sala de curs, iar restul la cîrciumă.” Altfel se-nţelege acolo om cu om, se-ntîlneşte noţiune cu om.

VLADIMIR TISMĂNEANU (n. 1951)
Părinţii, activişti comunişti. Fiul, peste ani, preşedinte al Comisiei Prezidenţiale de Analiză a Dictaturii Comuniste din România. Profesor de ştiinţe politice la University of Maryland, College Park, SUA.

HERTA MÜLLER (n. 1953)
Tată în Waffen SS, mamă în puşcărie politică în Uniunea Sovietică. Herta supravieţuieşte, persecutată că n-a semnat colaborarea cu Serviciile Secrete, ca traducătoare, suplinitoare. Atent urmărită de Securitate, pleacă în Germania Democrată.

FLORIN IARU (Florin Rîpă, n. 1954)
Litere. Profesor în provincie. Magazioner la editură. Jurnalist. „Dumnezeul” MacIntosh în România. Pătimaş şi-n analize politice, şi-n jocuri pe computer.

IOAN GROŞAN (n. 1954)
Membru al grupurilor din viaţa studenţiei lui de la Cluj: Ars Amatoria şi Echinox. Mîna dreaptă a lui Lucian Pintilie la Studioul Cinematografic al Ministerului Culturii. Redactor-şef şi editorialist la *Caţavencu*, *Ziua*, *Adevărul*.

TRAIAN T. COŞOVEI (n. 1954)
Fiul rebel al unui scriitor proletcultist. Construieşte navete spaţiale pînă cînd locatarii blocului în care locuieşte îi fac neplăceri. Vrea la Pictură, Arhitectură, Actorie, dar absolvent este de Litere.

CRISTIAN TEODORESCU (n. 1954)
Născut la Medgidia, pe atunci raion în Regiunea Dobrogea. Absolvă Facultatea de Filologie a Universităţii din Bucureşti în 1980. Profesor de limba română la Vizureşti, Dîmboviţa. În 1988, publică romanul *Tainele inimei*, Editura Cartea Românească, premiat de Academia Română în 1990. În 1991, publică *Faust repovestit băieţilor mei, Petre şi Matei*. Jurnalist.

ION STRATAN (1955-2005)

Litere. Boemie. Sinucidere.

MATEI VIŞNIEC (n. 1956)
Filosofia la Bucureşti. Profesoratul la Plătăreşti. Scriitor de teatru clandestin. Fugit la Paris. Om de radio (BBC, RFI). Scrie în franceză şi are un succes nebun pe scenele din lumea largă.

MIRCEA CĂRTĂRESCU (n. 1956)
A terminat „Cantemir”. Student taciturn şi eminent la Litere. Profesor de şcoală generală. Locatar de bloc în Colentina. Membru al Cenaclului de Luni. Profesor universitar, poet, prozator, editorialist. Succes de vînzări. Productiv. Adulat. Locatar al unei vile în Pipera. Pletos beatlesian.

HORIA-ROMAN PATAPIEVICI (n. 1957)
Fizician ca studii, întemeietor al cîtorva instituţii fundamentale după 1990: Consiliul pentru Studierea Arhivelor Securităţii (alături de Pleşu, Dinescu şi alţii) şi Institutul Cultural Român (alături de Mihăieş şi Tania Radu). Mai degrabă citat decît citit, atitudinea sa tranşantă stîrneşte furie. Iubitor de *papillon*.

IOAN ES. POP (n. 1958)
Născut în Vărai dintr-o ţărancă şi un muncitor la mină şi diacon la biserica din satul maramureşean. A terminat Filologia, a fost repartizat la Ieud, iar după 1989 a venit în capitală, muncitor necalificat la Casa Poporului. După 1990, a ocupat funcţii în redacţiile jurnalelor culturale, ca un ţăran respectuos.

CRISTIAN POPESCU (1959-1995)
Om cu ochi uriaşi, dedat lenei. Nouăzecist de-al lui Mircea Martin de la Cenaclul „Universitas”. Fire boemă, greu încheind Facultatea de Litere şi bibilind fiecare poem de cîteva ori. Blînd, profund şi prietenos pînă la Dumnezeu.

RADU PARASCHIVESCU (n. 1960)
Cronicar sportiv, traducător, editor. „În copilărie a fost tratat sever cu ciocolată de casă, peştişori de zahăr candel şi tort doboş. El s-a deprins astfel cu ideea că viaţa e dulce şi trebuie ronţăită lacom. La curent cu literatura, sportul, năstruşniciile televizuale şi ritualurile pisicilor, are obiceiul de-a se îndrăgosti de echipe (Real Madrid, Lazio, Poli Timişoara), oraşe (Praga, Bruges, Roma, Lisabona) sau imnuri (*Het Wilhelmus*, *Flower of Scotland*, *You Will Never Walk Alone*). Se pierde în reverii cînd ascultă David Gilmour, tresare cînd aude «Monica Bellucci» şi l-a văzut de 12 ori, student fiind, pe Richard Dreyfuss în *Adio, dar rămân cu tine*.”

ALINA MUNGIU (n. 1964)

Medicina la Iaşi. Om civic la Bucureşti. Prea de tot partizană conducătoare a ştirilor TVR. Echilibrată apoi în funcţii şi acţiune: preşedintă a SAR, iniţiatoare a Coaliţiei pentru un Parlament Curat, profesoară la Hertie School of Governance din Berlin.

FILIP FLORIAN (n. 1968)
Jurnalist o viaţă. Apoi, ruptură definitivă. Ani de retragere la Sinaia, unde şi-a scris *Degete mici*. Tihnă pentru preferinţa lui: cappuccino cu frişcă.

DAN LUNGU (n. 1969)
Profesor la Sociologie. Prozator. „Mama mea, o femeie energică şi cu ambiţii pentru copiii ei, îmi povesteşte că scriam poezii încă înainte de a merge la şcoală, de cînd nu ştiam practic să scriu. Ca exerciţiu, îmi dădea să copiez texte, ce-mi plăcea mie mai mult. Eu am pus ochii pe o poezioară din manualul de citire al surorii mele, pe care am copiat-o de nenumărate ori. E vorba de «Iarna pe uliţă» a lui Coşbuc. Aceasta e prima poezie pe care am scris-o, chiar de mai multe ori decît Coşbuc. E drept că am copiat-o cu litere de tipar, astfel încît mama şi-a pus mîinile în cap cînd mi-a văzut isprava."

RĂZVAN RĂDULESCU (n. 1969)
Filolog, scriitor, cel mai bun scenarist de film al momentului. Coscenarist al filmelor lui Cristi Puiu: *Marfa şi banii*, *Moartea domnului Lăzărescu*. Autor alături de Cristi Puiu al scenariului filmului lui Lucian Pintilie, *Niki şi Flo*, alături de Alex Baciu şi Radu Muntean, al filmelor regizate de Radu Muntean *Hîrtia va fi albastră*, *Boogie*, *Marţi după Crăciun*. Regizor şi scenarist al filmului *Felicia înainte de toate*.

PLANETA MOLDOVA
Valul artiştilor născuţi în vitrega ruptură a Moldovei de România care-şi fac carieră în Ţara lor îşi găseşte în grupul Planetei, Mitoş Micleuşanu (n. 1972) şi Florin Braghiş (n. 1978), exprimarea clară şi strălucită. Nuanţă, suflet, sarcasm – aşa scriu, aşa sînt şi oamenii. Mitoş Micleuşanu: „În capul meu e un nerod arierat, iar în capul nerodului se zbenguie un copil fericit, iar în capul copilului fericit e război, iar în capul războiului sînt oase, iar în capul oaselor stau eu şi mă gîndesc la asta".

IOANA BRADEA (n. 1975)
Îi plac cafeaua cu miere şi ciocolata cu mentă. „M-am împleticit, am învăţat, am înţeles şi n-am înţeles, am ucis, m-am lăsat strepezită de bucurii mărunte, minuni şi taine, mi-am trădat prietenii, mi-a părut rău, am rîvnit ce n-a fost al meu, am minţit, am fost iubită, am născut. Încă iubesc."

LUCIAN DAN TEODOROVICI (n. 1975)
Jurnalist, scenarist, editor. „Am şi un motto, care odinioară, habar n-am din ce motive, mi se părea amuzant. De-asta l-am folosit ca ieşire pentru emisiunea radio pe care am realizat-o, dar n-a prins

(nici emisiunea, nici mottoul). Poate prinde aici: «Nădejdea e speranţa omului». Cam atît deocamdată.”

Iar asta este deja altă poveste

Lanţ al slăbiciunilor, horă a ielelor, o carte citită cheamă, invocă altă carte. Am alcătuit, cu prieteni mult mai bine instruiţi în varii domenii, un top al cărţilor esenţiale din domeniile lor.

Sociologie. Lista Vintilă Mihăilescu

Dimitrie Gusti, *La science de la réalité sociale* (1941)
Traian Herseni, *Cultura psihologică românească* (1980)
H.H. Stahl, *Eseuri critice* (1983)
Ernest Bernea, *Cadre ale gîndirii populare româneşti* (1985)
Simion Mehedinţi, *Civilizaţie şi cultură* (1986)
Nicolae Petrescu, *Principiile sociologiei comparate* (1994)
Ion Ionica, *Dealul Mohului* (1996)
Virgil Madgearu, *Agrarianism, capitalism, imperialism* (1999)
Anton Golopenţia, *Sociologie* (2002)
Mircea Vulcănescu, *Spre un nou medievalism economic* (2009)

Filosofie şi logică. Lista Sorin Vieru

Titu Maiorescu, *Logica* (1876)
B. Fundoianu, *Conştiinţa nefericită* (1937)
Constantin Noica, *Jurnal filosofic* (1944)
Lucian Blaga, *Trilogia culturii* (1944)
Mihai Şora, *Dialogul interior* (1947)
Mircea Eliade, *Sacrul şi profanul* (1956)
Constantin Noica, *Devenirea întru fiinţă* (1981)
Mircea Florian, *Recesivitatea ca structură a lumii* (1983)
Gabriel Liiceanu, *Jurnalul de la Păltiniş* (1983)
Andrei Pleşu, *Minima moralia* (1988)
Emil Cioran, *Istorie şi utopie* (1992)

Emil Cioran, *Caietele I, II, III* (1999)
Alexandru Dragomir, *Crase banalităţi metafizice* (2003)

Filosofie. Lista Cătălin Cioabă

Dimitrie Cantemir, *Divanul sau gîlceava înţeleptului cu lumea* (1698)
Constantin Rădulescu-Motru, *Personalismul energetic* (1927)
Tudor Vianu, *Estetica. Studii de filosofie a culturii* (1934-1936)
Lucian Blaga, *Trilogia cunoaşterii* (1943)
Mircea Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenţei* (1943)
Lucian Blaga, *Trilogia culturii* (1944)
Emil Cioran, *Tratat de descompunere* (1949)
Constantin Noica, *Devenirea întru fiinţă* (partea a II-a, intitulată „Tratat de ontologie”) (1981)
Mircea Florian, *Recesivitatea ca structură a lumii* (1983)
Constantin Noica, *Scrisori despre logica lui Hermes* (1986)
Andrei Pleşu, *Minima moralia* (1988)
Gabriel Liiceanu, *Despre limită* (1994)
Pius Servien (nu o operă anume, ci în totalitate)

Ştiinţe politice. Lista Cristian Preda

Constantin Dobrogeanu-Gherea, *Ce vor socialiştii români?* (1886)
Constantin Rădulescu-Motru, *Cultura română şi politicianismul* (1904)
Gheorghe Tătărescu, *Regimul electoral şi parlamentar din România* (1912)
Ştefan Zeletin, *Burghezia română* (1925)
Petre P. Negulescu, *Partidele politice* (1926)
Mihail Fărcăşanu, *Monarhia socială* (1940)
Ghiţă Ionescu, *Comunismul în România* (1994)
Mattei Dogan, *Elites, Crises and the Origin of Regimes* (1998)
Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate* (2005)
Aurelian Crăiuţu, *Le centre introuvable: la pensée politique des doctrinaires sous la Restauration* (2006)

Istorie. Lista Lucian Boia

Alexandru D. Xenopol, *Istoria românilor* (1880)

Bogdan-Petriceicu Hasdeu, *Istoria critică a românilor* (1872-1875)
Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul* (1877)
Nicolae Iorga, *Oameni care au fost* (1911)
Vasile Pârvan, *Getica* (1926)
Nicolae Iorga, *Bizanţ după Bizanţ* (1934)
P.P. Panaitescu, *Mihai Viteazul* (1936)
Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor* (5 vol., 1936-1946)
Gheorghe I. Brătianu, *Marea Neagră* (1988)
Alexandru D. Xenopol, *Teoria istoriei* (1997)

Religie & teologie. Lista Andrei Găitănaru

Părintele Arsenie Boca, *Cărarea împărăţiei* (1995)
Andrei Scrima, *Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiţia răsăriteană* (1996)
Arhimandritul Benedict Ghiuş, *Taina Răscumpărării în imnografia ortodoxă* (1998)
Axinte Frunză, *Un modern român la Athos* (2001)
*** *Celălalt Noica. Mărturii ale monahului Rafail Noica* (2002)
Dumitru Stăniloae, *Ascetica şi mistica Bisericii Ortodoxe* (2002)
Andrei Pleşu, *Despre îngeri* (2003)
Andrei Scrima, *Despre Isihasm* (2003)
Arhimandritul Arsenie Papacioc, *Ne vorbeşte Părintele Arsenie* (2004)
Arhimandritul Teofil Părăian, *Din ospăţul credinţei* (2005)

101. Lista Istodor

1. *O samă de cuvinte (anecdote) pentru domni şi pentru ţară ce nu se află în letopiseţele Costineştilor* de Ion Neculce (1845)
Cartea îi place lui Cornel Ivanciuc

2. *Povestea vorbei* de Anton Pann (1847)
Cartea îi place lui Sorin Gherguţ

3. *Ciocoii vechi şi noi sau Ce naşte din pisică şoareci mănîncă* de Nicolae Filimon (1863)
Cartea îi place lui Cătălin Farcaş

4. *Poezii populare ale românilor* adunate şi întocmite de Vasile Alecsandri (1866)
Cartea îi place lui Marius Niţă

5. *Pseudokynegeticòs* de Alexandru Odobescu (1874)
Cartea îi place lui Adrian Lustig

6. *Ţiganiada sau Tabăra Ţiganilor* de Ion Budai-Deleanu (1875, 1877)
Cartea îi place Sorinei Big

7. *Moara cu noroc* de Ioan Slavici (1881)
Cartea îi place Adelei Porumbel

8. *Legende sau basmele românilor adunate din gura poporului* de Petre Ispirescu (1882)
Cartea îi place Cristianei Terenche

9. *Istoria Ieroglifică* de Dimitrie Cantemir (1883)
Cartea îi place lui Liviu P. Dinu

10. *Scrisori către Vasile Alecsandri* de Ion Ghica (1884)
Cartea îi place lui Viorel Moţoc

11. *Poesii* de Mihai Eminescu (1884)
Cartea îi place lui Solomon Marcus

12. *Scrierile* lui Ion Creangă (1890 & 1892)
Cartea îi place lui Valeriu Roman

13. *Amintiri de la „Junimea” din Iaşi* de George Panu (1901)
Cartea îi place lui Iacob Marcel

14. *Poeziile Văcăreştilor* (1908)
Cartea îi place lui Ciprian Ionescu

15. *Opere complete* de Ion Luca Caragiale (1908)
Cartea îi place lui Iulian Comănescu

16. *Romanţe pentru mai tîrziu* de Ion Minulescu (1909)
Cartea îi place Cristinei Stihi

17. *Plumb* de George Bacovia (1916)
Cartea îi place Costinei Barbu

18. *Poemele luminii* de Lucian Blaga (1919)
Cartea îi place Doinei Ghiţă

19. *Ion* de Liviu Rebreanu (1920)
Cartea îi place Simonei Rădoi

20. *Strofe alese*, *Balade vesele şi triste* de George Topîrceanu (1920)
Cartea îi place Evei Stănescu

21. *După melci* de Ion Barbu (1921)
Cartea îi place lui T.O. Bobe

22. *Pădurea spînzuraţilor* de Liviu Rebreanu (1922)
Cartea îi place lui Cristian Teodorescu

23. *Cuvinte potrivite* de Tudor Arghezi (1927)
Cartea îi place lui Laurenţiu Guga

24. *Concert din muzică de Bach* de Hortensia Papadat-Bengescu (1927)
Cartea îi place lui Tudor Giurgiu

25. *Craii de Curtea-Veche* de Mateiu I. Caragiale (1929)
Cartea îi place Mădălinei Bubu

26. *Pagini bizare* de Urmuz (1930)
Cartea le place lui Dan Stanciu & Andrei Oişteanu

27. *Joc secund* de Ion Barbu (1930)
Cartea îi place lui Lucian Mîndruţă

28. *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război* de Camil Petrescu (1930)
Cartea îi place Corei Moţoc

29. *Baltagul* de Mihail Sadoveanu (1930)
Cartea îi place lui Tiberiu Cazacioc

30. *Flori de mucigai* de Tudor Arghezi (1931)

Cartea îi place Andreei Pleşoianu

31. *Fram, ursul polar* de Cezar Petrescu (1932)
Cartea îi place Victoriei Pătraşcu

32. *Poemul invectivă cu amprentele digitale ale autorului* de Geo Bogza (1933)
Cartea îi place lui Daniel Cristea-Enache

33. *Patul lui Procust* de Camil Petrescu (1933)
Cartea îi place Claudiei Buzoianu

34. *Creanga de aur* de Mihail Sadoveanu (1933)
Cartea îi place lui Dacian Cioloş

35. *Rusoaica: bordeiul de pe Nistru al locotenentului Ragaiac* de Gib I. Mihăescu (1933)
Cartea îi place lui Alexandru Bălăşescu

36. *Pe culmile disperării*, *Schimbarea la faţă a României*, *Lacrimi şi sfinţi*, *Amurgul gîndurilor*, *Tratat de descompunere* de Emil Cioran (1934, 1936, 1937, 1940, 1949)
Cărţile le plac lui Mihai Radu & Cătălin Sava

37. *Trilogia culturii* de Lucian Blaga: „Orizont şi stil”, „Spaţiul mioritic” şi „Geneza metaforei şi sensul culturii” (1930, 1936, 1937)
Cartea îi place lui Augustin Ioan

38. *Enigma Otiliei* de George Călinescu (1938)
Cartea îi place Anei Sişu

39. *Jocul de-a vacanţa, Steaua fără nume* de Mihail Sebastian (1939, 1942)
Cartea îi place lui Ioan Stanomir

40. *Elevul Dima dintr-a şaptea* de Mihail Drumeş (1946)
Cartea îi place Livianei Rotaru

41. *Teatru* de Eugène Ionesco (1954-1981)
Cartea îi place Danei Drăgoiu

42. *Toate pînzele sus!* de Radu Tudoran (1954)
Cartea îi place lui Doru Buşcu

43. *Moromeţii I* de Marin Preda (1955)
Cartea îi place lui Cristian Preda

44. *Poeme* de Marin Sorescu (1965)
Cartea îi place Mirunei Munteanu

45. *11 elegii* de Nichita Stănescu (1966)
Cartea îi place lui Vladimir Brilinsky

46. *Pasărea tăiată* de Ileana Mălăncioiu (1967)
Cartea îi place lui Robert Şerban

47. *Athanor* de Gellu Naum (1968)
Cartea îi place Simonei Popescu

48. *Ingeniosul bine temperat*: *Dicţionarul onomastic* şi *Bibliografia generală* de Mircea Horia Simionescu (1968, 1971)
Cartea îi place lui Constantin Vică

49. *Cartea de vise* de Leonid Dimov (1969)
Cartea îi place Ruxandrei Cesereanu

50. *Dulce ca mierea e glonţul patriei* de Petru Popescu (1970)
Cartea îi place lui Tudor Călin Zarojanu

51. *Poeme* de Mircea Ivănescu (1970)
Cartea îi place Luizei Vasiliu

52. *Invocaţie nimănui* de Mircea Dinescu (1971)
Cartea îi place Claudiei Fitcoschi

53. *Supravieţuirile* de Radu Cosaşu (1973, 1977, 1980, 1983, 1985, 1989)
Cartea îi place Anei-Maria Onisei

54. *Cartea cu Apolodor* de Gellu Naum (1975)
Cartea îi place lui Alexandru Tomescu

55. *Cianură pentru un surîs* de Rodica Ojog-Braşoveanu (1975)
Cartea îi place Alexandrei Gabriela Cinteză

56. *Istoria credinţelor şi ideilor religioase* de Mircea Eliade (1976-1983)
Cartea îi place lui Marius Lazurcă

57. *Bunavestire* de Nicolae Breban (1977)
Cartea îi place lui Eugen Ciocan

58. *În curte la Dionis* de Mircea Eliade (1981)
Cartea îi place lui Matei Martin

59. *Devenirea întru fiinţă* de Constantin Noica (1981)
Cartea îi place Cristinei Bazavan

60. *Aer cu diamante* de Mircea Cărtărescu, Traian T. Coşovei, Florin Iaru, Ion Stratan (1981)
Cartea îi place Anei Maria Sandu

61. *Tache de catifea* de Ştefan Agopian (1981)
Cartea îi place lui Adrian Darabană

62. *Jurnalul de la Păltiniş. Un model paideic în cultura umanistă* de Gabriel Liiceanu (1983)
Cartea îi place Laurei Sgârcitu

63. *Manualul întîmplărilor* de Ştefan Agopian (1984)
Cartea îi place lui Cătălin Tolontan

64. *Caravana cinematografică* de Ioan Groşan (1985)
Cartea îi place lui Ioan Big

65. *Caii la fereastră*, *Angajare de clovn*, *Frumoasa călătorie a urşilor panda povestită de un saxofonist care avea o iubită la Frankfurt*, *Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mental* de Matei Vişniec (1987, 1993, 1998, 2001)
Piesele le plac lui Alinei Muşătoiu & Florin Toma

66. *Minima moralia. Elemente pentru o etică a intervalului* de Andrei Pleşu (1988)
Cartea îi place Violetei Dincă

67. *Visul* de Mircea Cărtărescu (1989)
Cartea îi place lui Marius Chivu

68. *Levantul* de Mircea Cărtărescu (1990)
Cartea îi place lui Adrian Papahagi

69. *Evadarea tăcută* de Lena Constante (1990)
Cartea îi place Alexandrei Bădicioiu

70. *Jurnalul fericirii* de N. Steinhardt (1991)
Cartea îi place lui Mihail Neamţu

71. *Jurnalul unei fiinţe greu de mulţumit* de Jeni Acterian (1991)
Cartea îi place Andreei Paul

72. *Închisoarea noastră cea de toate zilele* de Ion Ioanid (1991-1996)
Cartea îi place lui Liviu Antonesei

73. *Ieudul fără ieşire* de Ioan Es. Pop (1994)
Cartea îi place lui Bogdan-Alexandru Stănescu

74. *Arta Popescu* de Cristian Popescu (1994)
Cartea îi place Tatianei Niculescu Bran

75. *Jurnal 1935-1944* de Mihail Sebastian (1994)
Cartea îi place Danei Cenuşă

76. *Zbor în bătaia săgeţii* de Horia-Roman Patapievici (1995)
Cartea le place Appassionatei & lui Alice Tache

77. *Românii după ’89. Istoria unei neînţelegeri* de Alina Mungiu (1996)

Cartea îi place lui Mircea Vasilescu

78. *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal* de Ion D. Sîrbu (1996)
Cartea îi place lui Ion Barbu

79. *Viaţa şi faptele lui Ilie Cazane* de Răzvan Rădulescu (1997)
Cartea îi place Oanei Boca Stănescu

80. *Piaţa Universităţii* de Irina Nicolau & Co (1997)
Cartea îi place Deliei Radu

81. *Istorie şi mit în conştiinţa românească* de Lucian Boia (1997)
Cartea îi place lui Dan Stroe

82. *O istorie sinceră a poporului român* de Florin Constantiniu (1997)
Cartea îi place lui Emil Cătălin Fetoiu

83. *Bucate, vinuri şi obiceiuri româneşti* de Radu Anton Roman (1998)
Cartea îi place Danielei Stănescu

84. *Mesi@* de Andrei Codrescu (1999)
Cartea îi place Ioanei Avădani

85. *Opera somnia* de Şerban Foarţă (2000)
Cartea îi place Liei Faur

86. Amintiri din pribegie de Neagu Djuvara (2002)
Cartea îi place Mirunei Savu

87. *Circul nostru vă prezintă:* de Lucian Dan Teodorovici (2002)
Cartea îi place lui Sorin Franga

88. *Despre îngeri* de Andrei Pleşu (2003)
Cartea îi place lui Andrei Găitănaru

89. Î*ntre înger şi fiară. Mitul omului diferit din Antichitate pînă-n zilele noastre* de Lucian Boia (2004)
Cartea îi place Ioanei Calotă

90. *Băgău* de Ioana Bradea (2004)
Cartea îi place lui Ionel Vianu

91. *Submarinul erotic* de Emil Brumaru (2005)
Cartea îi place lui Dariei Dorianu

92. *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc* de Vladimir Tismăneanu (2005)
Cartea îi place lui Mircea Mihăieş

93. *Degete mici* de Filip Florian (2005)
Cartea îi place lui Răzvan Popovici

94. *Ghidul nesimţitului* de Radu Paraschivescu (2006)
Cartea îi place Mariei Marinescu

95. *Sînt o babă comunistă!* de Dan Lungu (2007)
Cartea îi place lui Mihai Ciupăgea

96. *Antropologie. Cinci introduceri* de Vintilă Mihăilescu (2007)
Cartea îi place lui Ioan Georgescu

97. *Leagănul respiraţiei* de Herta Müller (2009)
Cartea le place Mihaelei Călinoiu & Violetei Neamţu

98. *Medgidia, oraşul de apoi* de Cristian Teodorescu (2009)
Cartea îi place lui Hanno Hoefer

99. *Nekrotitanium* de Planeta Moldova (2010)
Cartea îi place lui Sorin Manole

100. *Întîlnire cu un necunoscut* de Gabriel Liiceanu (2010)
Cartea îi place lui Radu Paraschivescu

101. *Capcanele istoriei. Elita intelectuală românească între 1930 şi 1950* de Lucian Boia (2011)
Cartea îi place lui Antonio Momoc

FĂRĂ SFÎRŞIT